

quest. 21. nn. 1. Anton. ubi supra; & sic intelligit etiam nostram Glossam *Afflict.* ad *constit. rubric. 4.* num. 1. quidquid aliter accipiunt *Cast.* lib. 1. de *iust. baretic. punit. cap. 19.* ver. *Hanc veram*, & alij, vide quæ late notavimus supra in *cap. In mandatis*, 43. *dist. num. 1.* & sequenti.

C A P. Quædam. III.

S V M M A R I V M.

I Baronius meminit textus nostri:
2 Iussit Martianus, ne lege Imperiali ecclesiastica negotia terminarentur.

Refertur textus iste à Baron. tom. 6. anno Christi 451. num. 116. in fine, inter acta, & scripta Martiani Imperatoris ad Synodum Calcedonensem.

2 In textu. Cum enim Imperatori esset in animo multa christianæ religioni proficua sancire, abstinuit tamen ipse, sed eadem, ut à Patribus sancirentur modestissima hac rogatione postulavit, ne lege imperiali ecclesiastica veniant negotia terminanda, notat *Turrecrem.* hic, & præter eum conducunt ad textum ea, quæ supra notasti in *cap. 1.* ver. *De me licuit, hac eadem dist.*

C A P. Vbi nam. IV.

S V M M A R I V M.

I Imperator in Concilio assistit, ut fidei auctoritatem præstet.

Collige ex textu, quod licet quandoque Reges, & Imperatores interfuerint Concilio, non ob eam rem adfuisse credendi sunt, ut aliquid ipsi statuerent de rebus ad fidem pertinentibus, utq; sibi earum cognitionem, aut iudicium usurparent; verum ut auctoritatem, unitatem, & concordiam Concilij tuerentur, & quæ salubriter essent constituta, ea, ut servarentur, ab omnibus providerent; de quo vide optimè *Hosium Cardinalem.* de *Concilio Æcumenico*, cap. 24. pag. 5. ver. *Quod autem*, fol. mibi 19. qui textum refert. Adde *Iacobus.* de *Concil.* lib. 7. art. 7. in principio, fol. 498. *Bellarmin.* lib. 1. de *Concil.* cap. 16. ver. *Si quis obijciat.* Adde posita ad *cap. 1.* num. 2. supra, *dist. 53.*

C A P. Denique. V.

S V M M A R I V M.

I Clericus conveniens laicum in civilibus coram seculari iudice, poterit ab eodem ibidem reconveniri, non sic in criminalibus.

IN Glossa ultima, ibi, *Nisi per reconventionem.* Ergo clericus conveniens in civilibus laicum coram seculari iudice, potest ab eodem ibi reconveniri, ut post *Specul.* in tit. de *Reo*, ver. *Item clericus*, & *Petr. de Anchar.* in reg. ea, quæ, quest. 14. lib. 6. tradit *Decian.* tract. *crim.* lib. 4. cap. 9. num. 17. quod tamen limitabis, ut non procedat in criminalibus, nam si clericus primò laicum in iudicio, coram laico iudice accusasset, non poterit etiam ab eodem laico coram eodem iudice criminaliter conveniri, ut tradit *Decian.* supra citato loco, & docuit *Aufser.* in repet. *Clement. 1.* de *officio Ordinari.* in 2. reg. num. 4. ver. *Quinto nisi.*

C A P. Cum ad verum. VI.

S V M M A R I V M.

- 1** Potestas secularis, longè distat ab ecclesiastica,
- 2** Vtrum Papa habeat potestatem in temporalibus extra terras patrimonij ecclesie?
- 3** An Christus Dominus, qua homo, habuerit dominium in temporalibus?
- 4** Summus Pontifex leges temporales extra terras patrimonij condere nequit.
- 5** Respondetur ad cap. ultim. de præscript. & cap. 2. de exception. in 6.
- 6** Opinio *Afflictis* reprobatur.

IN textu. Qui probat distinctam esse potestatem secularem ab ecclesiastica. Meminere huius textus, quoad hanc resolutionem *Præposit.* in *cap. Certum*, num. 4. *dist. 10.* *NAYAT.* de *foro compet. consil. 1.* num. 2. & 3. latissimè

latissimè *Iacobac. de Concil. lib. 7. art. 7. post principium. Ludovic. Correa in Relect. ad cap. Inter alia, de immunit. ecclesiar. 2. p. num. 34. ante finem. Paz in praxi, tom. 2. pag. 1. col. 2. à num. 1. ubi plures textus refert Cevalh. de commun. contra communes, quest. 339. num. 24.*

2 In textu, ibi, *Nec Pontifex nomen Imperatorium usurpavit.*

Tangit Papa hinc celeberrimam controversiam, quam nostri, atq; Theologi latissimis cōmentarijs exornarunt; an scilicet Sūmus Pontifex in temporalibus habeat potestatem extraterras, & patrimonium ecclesiæ, ut constat ex nostris in *cap. Per venerabilem, §. Rationibus, ibi. In alijs Regionibus temporalem, & cœt. qui filij sunt legitimi, & in cap. Novit, de iudic. & in cap. Solita, de maiorit. & in cap. Grandi, de supplend. neglig. lib. 6. Extravag. Vnam sanctam, de maiorit. & ex Theologis in 4. distinct. 24. & ultra alios latissimè disputarunt Turrectem. de potest. ecclesiæ, lib. 2. cap. 103. cum sequentib. Albert. Pig. de ecclesiâ hierarch lib 5. Driedon de libert. christian. lib. 1. cap. 15 cum sequentib. & lib. 2. cap. 2. Victor. Relect. 1. de potest. ecclesiæ, sect. 6. Sor. de iust. lib. 4. quest. 4. art. 1. & super Matth. cap. 28. fr. Anton. de Cordub. questiom. lib. 1. quest. 57. dub. 3. Bellarm. tom. 1. de Roman. Pontific. lib. 5. à princip. Pater Suar. de leigb. lib. 3. cap. 6. nu. 3. & lib. 4. cap. 9. per totum. Pater Molin. de iustit. disp. 29. tom. 1. Ex nostris verò omnium latissimè Navarr. in d. cap. Novit, de iudic. notab. 3. per totum. Menchae. Illustrium, lib. 1. cap. 21. à nu. 1. Covar. practicar. cap. 1. nu. 2. concl. 2. & in reg. peccatum, 2. p. §. 9. nu. 7. latissimè disputat multos ad utranq; partem referens Cevalh. cōmun. tom. 1. q. 645. à nu. 4. Morla in Empor. iur. tit. de iurisd. omnium iudic. q. 4. Tusch. tom. 6. concl. 45. Ex quorū resolutionibus veram, & receptam colliges doctrinam, quòd directè Sūmus Pontifex potestatem non habet in temporalibus, & sic procedit nostrum *cap. in præsentì, & dict. cap. Novit, cum similibus; eam tamen habet casualiter, & indirectè in ordine ad spiritualia, quoties scilicet ad spirituale bonum fuerit necessarium.**

De eo verò argumento, quod Doctores afferunt in proposito, de dominio, & potestate Christi Domini in temporalibus, an illud actu habuerit, quà homo est, & in Vicarium suum Roman. Pontificem transmiserit, vide multa, quæ ultra præcitatos latissimè prosequitur fr. Alphons. de Mendocça, per integram relectionem de universali Christi domino, & Regno, ubi omnes tam antiquiores, quàm recentiores plenè cōmemorat, & adde quæ brevius, & resolutius Pater Molin. de iust. d. tom. 1. disp. 28. & Suar. ad 3. p. D. Thom. tom. 1. disp. 48. sect. 1. & 2.

Ex dictis inferitur, non posse Pontificem leges temporales extra terras patrimonij con-

dere, ex defectu nempe iurisdictionis, quam probat noster textus. Nam si Pontifex temporalem potestatem non habet, ut dictum est, deficit in eo iurisdictione condendi leges. Notat optime Bellarm. de Roman. Pontif. tom. 1. controver. 5. cap. 6. col. 1064. vers. *Quantum ad leges.* Similiter non potest temporales leges directè abrogare, quod probatur, quia si potuisset has leges revocare, potuisset etiam alias condere, iuxta regul. l. Nihil tam naturale, ff. de regul. iuris, reg. 1. eorum tit. in antiquis, atq; non potest leges condere, ut modò dixisti; ergo nec revocare. Secundò probatur, quia si aliqua ratione Pontifex hoc posset facere, esset propter spirituale periculum, quod ex ipsis legibus redundaret, sed leges civiles, licet ex ipsis peccandi occasionem subditi arripiant, vel aliquod periculum peccati oriatur, iustæ sunt, nec possunt abrogari. Ergo nulla ratione potest Pontifex hoc facere. Maiorem probat *cap. ult. de prescription. cap. 2. de except. lib. 6. Glossa recepta, in reg. possessor. de regul. iuris, eodem lib. & ibi latè Covar. 2. p. §. 11. à nu. 2. Sor. de iustit. lib. 4. quest. 5. art. 4. Ordinatio. lib. 3. tit. 64. in principio.* Minor verò multis exemplis probari potest, & in primis ex l. De quibus, ff. de legibus, cap. ult. de consuet. quatenus consuetudini præscriptæ auctoritatem legis præstant, cum tamen periculum peccati afferant, quia ante præscriptam consuetudinem, omnes qui ea utuntur, peccant, eo quod lex cōtraria viget, & necessariò obligat ad culpam, antequam sit abrogata, *Glossa recepta, verbo, constituerunt, in cap. Qua in ecclesiarum, de consuet. D. Thom. 2. 2. quest. 69. art. 4. Sor. lib. 1. de iustitia, quest. 6. art. 4. Cast. de leg. parali, lib. 1. cap. 4. Covar. de sponsal. 2. p. cap. 7. §. 7. nu. 9. Victor. de potest. civili, num. 17.* Insuper quemadmodum omnis lex præceptiva semper intelligitur ad culpam obligare, nisi id aperte exprimat, ut prædicti volunt; lex autem, quæ consuetudini auctoritatem præstat, non deobligat à culpa, antequam sit præscripta, tum quia id non exprimit, tum etiam quia non iubet consuetudinem contra legem induci, sed postquam introducta est, vim legis præstat, & utitur illo peccato diuturno subditorum voluntario in bonū cōmune, inde fit, ut illa lex occasionem delinquendi præstet, & tamen iusta sit, & abrogari nequeat à Pontifice. Simile exemplum habetur in pacto nudo, ex quo lex civilis actionem denegat, l. Iuris gentium, §. Igitur nuda, ff. de pact. cum tamen in conscientia ex pacto nudo, quis obligetur iure naturali, l. 1. ff. de pact. Item in l. quæ deceptis intra dimidiam denegat remediū l. 2. Cod. de rescind. cap. Dilecti, de emption. Cum tamen certum sit, peccare eos, qui decipiunt in pretio. Postremò in l. quæ sententiæ etiam iniustæ auctoritatem rei iudicatæ præstat *cap. Cum inter. de re iudicata, & tamen exploratum est,*

non esse tantum in conscientia victorem, qui scit sententiam iniustam esse, ut resolvunt omnes in *cap. Novit, de iudic.* Tandem in omnibus legibus, quæ ad aliquid petendum certum tempus constituunt, ut *Ordinatio lib. 4. tit. 32. de quibus vide multa per Covar. in dict. reg. possessor. 2. p. dict. §. 11. à num. 2. Duenn. reg. 306. Gam. decis. 334.* quæ tamen leges iustæ sunt, licet debitum in conscientia non extinguant, pro ut in simili resolvit D. Thom. *Quodlibet. 12. artic. 25. Adrian. Quodlibet. 6. artic. 3. Covar. resolut. lib. 1. cap. 9. num. 5.*

5 Sed tamen in contrarium viget dict. *cap. ult. de prescript. & cap. 2. de except. in 6.* & quæ diximus supra in hoc textu, *num. 2. in fine,* ultra ea, quæ tradunt Doctores, ubi supra. Quare omissis multorum sententijs, de quibus per *Covar. in reg. possessor. 2. p. §. 11. à num. 3.* dicendum est, leges civiles aliquando de temporalibus ita disponere, ut nullum præiudicium spiritualibus afferat; & tunc quanvis parum conveniat Reipub. non potest Pontifex eas abrogare, & ita nostra resolutio absque ullo dubio procedit, aliquando verò leges civiles aliquid statuunt, unde peccandi occasio arripiunt, & tunc distinguendum est, nam si bonum temporale, quod lex intendit, maioris momenti sit, quam illud spirituale periculum; & occasio peccandi non data à lege, sed accepta à subditis, nec sit aliud medium cõmodius, quo bono publico consulatur, leges civiles iustissimæ erunt, nec poterunt abrogari per Pontifices, & ita procedunt omnes leges, & exemplà supra posita; quia licitum est Legislatõri uti peccato voluntario subditorum in bonum cõmune, & quamcũq; occasionem malitiæ subditorum arreptam negligere. Sin autem spirituale periculum, quod lex affert, maius sit, quam bonum temporale, quod intendit, vel detur aliud medium minus periculosum, tunc lex iniusta erit, & tanquam spirituale bonum offendens, abrogari potest per Pontifices, & ita procedit textus in *d. cap. ult. de prescript.* cuius ratio in fine posita, ibi. *Quasi ne peccato mortali, &c.* Ita interpretari debent, ut prædictis conveniant, vel ut velit revocandam esse omnem legem, in cuius observantia peccatum datur, quia illi, in quos præceptum legis principaliter dirigitur, non possunt eam servare sine peccato, quia legi divinæ repugnat. Semper tamen Pontifex tenetur Reges prius admonere, ut leges, quas propter spirituale periculũ abrogandas putant, revocent ipsi, & si illi neglexerint, tunc propria potestate revocabit, & in hoc Pontifici adversus Reges parendũ esse.

6 Inferitur deinde falsam esse sententiã *Afflict. in cap. 1. num. 12. de feudo Marchiæ,* dum ait Regna vacantia ad Pontificis dispositionem pertinere, confunditur enim ex dictis in principio.

CAP. Satis evidenter. VII.

SUMMARIUM.

- 1 Potestas ecclesiastica, nec potest ligari, nec absolvi à seculari.
- 2 Summus Pontifex à nemine potest iudicari.
- 3 Clerici Dij appellantur.
- 4 Candidianus quis fuit, & quæ eius vita?
- 5 Ignatius fuit Patriarcha Constantinopolitanus.

IN textu. Probat evidenter ecclesiasticos non posse solvi, nec ligari à potestate seculari, quod procedit ex ea ratione, quia ecclesiastici sunt exempti à secularibus potestatibus, ex resolutis per *Duenn. reg. 110. Marant. de ordin. iudicior. 4. p. dist. 11. nu. 2. & quæstionibus legalib. disp. 8. nu. 13. Suar. in defens. fidei, lib. 4. per totum. Anast. Germon. de immunit. ecclesiar. lib. 3. cap. 17. nu. 66. optimè Bellarm. tom. 1. de Romano Pontifice, controver. 3. lib. 2. cap. 29. col. 817. vers. Respondeo, faciunt præterea verba Constantini Imperatoris præsentis in Nicæna Synodo, cum querelam quorundam conficeret coram se delatam, ait. *Vos à nemine iudicari potestis, quia ad Dei solius iudicium reservamini, ut refertur in cap. Futuram, 12. quæst. 1. & in cap. Continua, 11. quæst. 1. conducunt præterea ad resolutionem textus, quæ scripsimus supra in cap. Benè quidem, hac dist. à nu. 1. & sequentibus.**

In text. ibi, *Nec ligari prorsus, nec solvi posse Pontificem.* Ergo Summus Pontifex à nemine potest iudicari, aut deponi, de quo vide optimè *Bellarmin. ubi proximè, cap. 26. col. 805.* qui nostri textus meminit, & sequentibus, ubi plenissimè totam exhaustit quæstionem adversus *Marsil. de Pad. & alios hæreticos, facit celebrem dictum D. Ambrosij in oratione de tradendis Basilicis, ad finem. Bonus, inquit, Imperator inter ecclesiam est, non super ecclesiam, & aliud Nazianzen. in oratione, in qua se excusat ab ecclesiastica functione. Vos, ait, nolite pascere pastores, neque super terminos eorum elevamini, satis enim est vobis, si rectè pascimini, nolite iudicare iudices, nec leges feratis legislatoribus. Facit cap. Si Papa, ubi notasti supra *dist. 40. An autem Concilium generale sit supra Papam, ita ut eum possit deponere, vide eundem Bellarm. ubi supra, lib. 2. à cap. 13. & 14. & sequentibus, & ibi plures, qui omnes tenent Papam non subesse Concilio. Similiter quid dicendum sit de Papa**

de Papa incidente in hæresim; à quo condem-
nandus est, vide eundem cap. 30.

3 In textu, ibi, *Nec posse Deum
ab hominibus iudicari.* Collige ex tex-
tu clericos Deos
appellari, ita deducitur ex Psalm. 81. ibi. *Ego di-
xi Dij estis, & filij excelsi omnes.* Christi etiam ap-
pellantur in Psalm. 104. ibi. *Nolite tangere Chris-
tos meos.*

4 In textu, ibi, *Candidianus.*
Meminit huius viri *Baron. tom. 5. Annal. anno Chri-
sti 431. num. 44.* ubi inter scripta Theodosij ad
Synodum Ephesinam primam, refert textum
nostrum, & causam missionis Candidiani ad
dictam Synodum, nempe ut curaret, quòd om-
nia ibi tranquile agerentur, ipse tamen impro-
be se gessit, exercens nempe tyrannidem con-
tra orthodoxos, viasq; & itinera custodiri iu-
bet, ne littere de his, quæ in Synodo acta essent,
ad Imperatorem deferrentur. Multa præterea
mendacia conferevit, quibus tentabat discor-
diam inter Patres Concilij, & Imperatorem,
quæ omnia refert *Baron.* ubi proximè, *num. 67.*
& sequentibus.

5 In textu, ibi, *Ignatium.* Qui fuit
Constantinopolitanus Patriarcha, ut notat *Turlectemat.
hic, nu. 2.* & expulsus iniuste ab Imperatore, de
quo in nostro textu, quia non poterat depone-
re episcopos ex ratione, de qua supra, licet Ca-
rolus Imperator habuit ex privilegio Synodi,
ne sine suo consensu consecraretur, vel insti-
tueretur episcopus, ut scripsit *Coyar. practicat.
cap. 35. num. 5.* post principium.

C A P. In scripturis. VIII.

S V M M A R I V M.

1 Peccata sacerdotum quantum fieri pos-
sunt, debent occultari.

IN textu. Cuius decisione probatur,
peccata sacerdotum, quan-
tum fieri possit, occultanda esse, propter
scandalum, quod ex illis exurgere possit.
Meminit huius textus resolutionis *Paul. Fusch.
de visitat. lib. 2. cap. 15. num. 40.* & circa illum vi-
de *Decian. respons. 8. vol. 1. num. 16.* plura de re-
verentia, & honore, quo sacerdotes debent
tractari, vide per *Palat. Rub. de iust. & iure obtent.
Regn. Navarr. 4. p. 4. 6. ante finem.* Refert eun-
dem textum *Anton. in suis Chronicis, p. 1. tit. 8. cap.
2. fol. 215. 4. 8.* post principium.

C A P. Quis dubitet. IX.

S V M M A R I V M.

1 Sacerdotes Principum sunt magistri, &
non decet, quòd familiares capella-
ri sint.

IN textu. Ergo sacerdotes Principum
sunt magistri. Meminit hu-
ius textus, quoad hanc resolutionem, *Felin.
in rubr. de maiorit. & obedient. nu. 12.* ubi ait,
notandum esse hoc ius, & similia contra illos
miseros sacerdotes, qui hodie se faciunt fami-
liares, capellanos, & assumentes sibi alia inde-
cora officia, cum illis deceat subesse omnes
Reges, & Imperatores christianos, ut docet *Pa-
lat. ubi proximè, de iust. & iur. obtent. Regn. Na-
varr. d. p. 4. 4. 6. ante fin.* ubi plura de dignitate
sacerdotali videre poteris, præter ea, quæ iam
notasti ad *cap. Sacerdotes, per totum, dist. 93.* Ex
qua sacerdotum dignitate notabilis effectus in-
furgit, nempe quòd sacerdotes non possint vo-
cari ad iudicium sine venia prius petita, ita no-
tavit *Ias. in 4. penales, num. 73. Inst. de arb. ubi id
cogitandum reliquit, & notabile hoc appellat
Peros lib. 1. tit. 3. l. 2. Ordinam.*

C A P. Duo sunt. X.

S V M M A R I V M.

- 1 Acta quadam Gelasij Papa enarrantur.
- 2 Duplex est potestas, alia spiritualis, alia
temporalis, qua iuxta diversos fines
specificantur.
- 3 Vtrum ad validitatem excommunicationis
necessaria sit aliqua citatio?
- 4 Qua iura, & Doctores agant de necessi-
tate citationis ad excommunicatio-
nem, & alias censuras?
- 5 Contumacia unde dicatur, & quid sit?
- 6 Dividitur contumacia, secundum va-
rios, & multiplices respectus, & quã-
ta sit differentia inter utrumque
membrum?

IN subscriptione, ibi, *Gelasius
Papa.* De quo scripsit *Alphons Chacon. de
vitiis, & gestis Pontificum, sub Gela-
sio 1. anno Domini 434.* Hunc Gelasium excom-
municasse

municasse Anastasium Imperatorem, adde *Platinam in vita ipsius Pontificis*, de eodem etiam narrat *Lusitanus noster Religiosissimus vir fr. Ludovic. de Angel. Ordinis eremitarum D. August. in suo viridario sanctarum Lusitania, fol. 107. confirmasse, recepisseque sub sua protectione, quoddam monasterium fundatum a sancta Matrona virgine, & Martyre Lusitana iuxta Capuam sub honore D. Prisci ob sanitatem precibus eiusdem Prisci recuperatam. Alia de Gelasio primo, vide supra in cap. Certum, 10. dist.*

2

In textu. Collige ex eo manifestè, duplicem esse potestatem, aliam nempe ecclesiasticam, quæ spiritualis dicitur, aliam laicam, quæ scilicet temporalis, seu Politica appellatur, inter quas magnū interest discrimen, ut probat *textus in cap. Solita, de maiorit. & obedient. notat Fusc. de visitat. lib. 2. cap. 21. à nu. 1. Molin. de iust. tract. 2. disp. 21. col. 8. vers. Habemus. Sor. eodem tract. lib. 4. q. 4. §. In hac, vers. Sunt nihilsecius. Cevalh. contra communes. q. 739. nu. 9. Navar. in cap. Novu, de iudic. notab. 3. nu. 24. & 88. Bellarm. controver. 3. lib. 5. de potest. Pontificis temporali, cap. 6. col. 1. & 2. Prapof. in cap. Certum, 1. nu. 4. dist. 10. Adde quæ notatibi supra, in cap. Bene quidem, sub vers. Inferitur 2. & in cap. Cum ad verum, hac eadem dist. 10. de perfecto clerico, lib. 1. cap. 18. nu. 2. Decian. tract. crimin. lib. 4. cap. 10. vers. Quinquagesimo, ea tamen potissimè cernitur differentia ex fine, in quem utraque potestas principaliter ordinatur, & dirigitur; etenim ecclesiastica, seu spiritualis in finem supernaturalem. Laica vero, seu Politica in finem naturalem, & externum principaliter dirigitur, & instituta est, secundum præcitatos, qui etiam eandem constituunt differentiam inter utramque, qualis est inter Solem, & Lunam, quia sicut hæc inter se distinguuntur secundum maiorem, aut minorem lucem, & dignitatem; ita etiam potestas secularis ab ecclesiastica; alias præterea differentias prosequere cum supra citatis.*

3

In textu, ibi, Ambrosius, iuncto ibi, Pro culpa. Colligunt ex hoc textu aliqui DD. nullam citationem, neque monitionem esse necessariam ad validitatem excommunicationis, vel alterius censuræ, ac proinde potest ferri à iudice excommunicatio propter peccatum præteritum absque alia contumacia, præter eam, quæ est in transgressione præcepti, ut potè quia D. Ambros. ob factum omnino præteritum Theodosium Imperatorem excommunicavit, scilicet, occisionem Innocentium, ut refertur in cap. Cum apud Thezaloniam, 11. quæst. 3. tenent hanc partem *Cætan. 2. 2. quæst. 69, art. 2. & constanter, & expresso tuerentur Cordub. lib. 2. quæst. 27. vers. Ad probationem. Verum contraria sententia verior*

est, & procul dubio cõmunis, & receptissima, ut fatetur ipse *Cordub. & expressè tenuit Sor. in 4. dist. 22. q. 1. art. 2. conclus. 4. & 5. Ledesm. secunda quarti, q. 23. art. 3. dubit. 3. incipit: Sed hasitabis, & post Innocent. Navarr. in Manual. cap. 27. nu. 11. vers. Quod adeo verum est. Henriq. in summ. lib. 13. cap. 16. §. 2. iuncta littera N. & sequenti, & cap. 17. §. 3. & constanter tuetur contrarijs satisfaciens *Pater Stephan. de Avila, de censur. disp. 1. cap. 5. dubit. 10. Suar. de censur. dub. 4. sect. 5. per totam, Gutierr. Canoniar. lib. 2. cap. 16. à nu. 1. & per totum ubi nu. 17. & sequenti, videbis ab eo citatum pro hac parte Victor. Cardinal. Araceli, & alios, qui etiam loquuntur, quando constat notorie, & manifestè de crimine, quod adhuc sit necessaria citatio, seu monitio, ut feratur excommunicatio. Suar. de censur. disp. 3. sect. 10. nu. 11. Gabr. cõmun. lib. 2. de citation. conclus. 1. nu. 165. quanvis contradixerit *Covar. in cap. Alua, 1. p. §. 9. nu. 6. & post Glossam ult. in d. cap. Cum sit Romana, de appellat. Resolvit Felin. & plures, quos refert Gabr. ubi proximè, nu. 167. Vtrum Reges possint ab episcopis excommunicari, vide posita ad cap. Certum, nu. 5. dist. 10. & ad cap. Valentinianus, 3. nu. 3. & 4. supra, dist. 63.***

Ultra supradicta videbis circa necessitatem monitionis, seu citationis ad excommunicationem, vel alias censuras, *textum in cap. De presbyterorum, 17. quæst. 4. & in cap. Reprehensibilis, 26. & in cap. Cum speciali, de appellat. & in cap. Sacerdo, de sententia excommunicationis, & in cap. Romana, vers. Sed nec, & cap. Statuimus, & cap. Constitutionem, eodem tit. in 6. Ex quibus notarunt præter ordinarios ibi, Navarr. & Covar. citatis locis, late *Hugolin. de censur. tabula 1. cap. 18. à principio, & plures adducti à Gabr. dist. nu. 165. & 168. Garcia Falcon. regul. 68. late Gutierr. ubi proximè, cap. 16. à principio. Tolet. in summ. lib. 1. cap. 9. qui omnes notant semper necessarium esse ad validitatem excommunicationis aliquam citationem, vel monitionem, & iuxta resoluta intelligitur textus noster, vel quia peccata commissa, de quibus hic talia fuisse, ut per aliquam publicam satisfactionem, damnum, vel scandalum ex illis generatum auferri oporteret. Vel quia fortasse Ambrosius sæpius Imperatorem ipsum monuit, ut facti pœniteret, & debitam exhibere satisfactionem, ut colligitur ex textu, in dict. cap. Cum apud Thezaloniam. ibi. Ob hoc sacerdotibus, & cum contumax extitisset, tunc eum excommunicavit, & ideo illæ censuræ, vel excommunicationes non fuerunt late propter solum peccatum commissum in pœnam eius, sed ad extorquendam condignam pœnitentiam, vel satisfactionem. Ita *Suar. dist. sect. 5. nu. 23. ubi videbis plura responsa ad alia iura pro hac communiori opinione, vel etiam responderi potest cum multis, Ambrosium non excommunicasse Theodosium, sed solum***

sed solum ingressum ecclesie interdixisse. Ex dictis colliges, posse episcopum excommunicare Reges, & Imperatores, de quo vide posita in d. cap. Certum, 10. dist. & quæ infra opportunius dicemus in cap. Balaam, 2. q. 7. *Sot. de iust. d. lib. 4. q. 4. §. In hac, d. vers. Nihil fecius.*

In Glossa, verbo, Videbatur, ibi, Qualibet contumacia digna est.

Derivatur contumacia, sive à contemno, sive ut alij volunt à contumeo, proprie loquendo importat vitium virtuti obedientie contrarium, in eo consistens, quod aliquis superiori, & cui tenetur, non obtemperat; ut colligitur ex l. Contumacia, 53. ff. de re iudic. cap. De illicita, in fin. 24. quest. 3. tradunt Cardin. in Clement. de dolo, communis, in Rubr. illo tit. num. 12. Marant. 6. p. membro 2. num. 7. Petrus Gregor. Synagm. lib. 48. cap. 3. num. 5. & post Sumillas, verbo, contumacia, Rebus. ad leg. Gall. rom. 3. tract. de contumacia, in praefat. num. 6. & num. 14.

Dividitur contumacia à Doctoribus multipliciter secundum varios, & multiplices respectus, ut p. Glossam, verbo, Contumaciter, & omnes in d. cap. 2. de dolo. Marant. ubi supra, num. 8. secundum quos aliquando dividitur in evidentem, veram, præsumptuosam, interpretativam, seu fictam, non nunquam in manifestam, & frequenter quoad excommunicationem, de qua in præsentia, & alios iuris articulos dividi solet in contumaciam, quæ in non parendo, & quæ in non comparendo, seu in non veniendo consistit. Prior committitur, ubi quis per se, vel per alium comparuit apud iudicem, vel superiorem, sed tamen non parer, idest non exequitur præceptum illius, sive in dando, sive in faciendo; posterior verò ibi vocatus, aut iussus venire, & nec p. se, nec per alium comparuit, aut venit Gloss. ultim. in l. ult. §. 1. ff. de appellat. & Glossa ult. in d. Clem. 1. de dolo, ubi DD. omnes, in cap. 1. de iudic. & alibi, quos vide per Covar. in cap. Alma. 1. p. §. 9. d. nu. 3. Tirag. retract. Lignag. §. 9. Gloss. 2. nu. 42. & Henric. lib. 13. summ. cap. 23. nu. 3. lit. A. secundum quos posterior contumacia longè gravior est, & differt à priori, quia licet excommunicatio maior pro levi causa, idest p. contumacia ex levi causa in non parendo infligi nequeat, iuxta cap. Nemo episcoporum. cum sequenti, 11. quest. 3. p. contumacia tamen in non comparendo etiam super levi causa, quæ peccatum mortale non constituat, imponi potest, quæ est propria, & totalis resolutio nostræ Glossæ, quam DD. sic intelligunt, & recipiunt, ut videre est per Abb. in cap. Sanè, 2. nu. 5. de offic. delegat. & in cap. Accedens, 01. nu. 4. Ut lite non contestata. idem in cap. 1. nu. 10. de iudic. Card. in cap. Cum non ab homine. col. 2. vers. In fine. eiusdem Glossæ, eodem tit. singularis appellatur à Ripa in d. cap. 1. de iudic. nu. 29. post princip. &

est Glossa similis in l. Actionibus, verbo, non etiam, ff. de in litem iurando. Alia congerit Peres ad lib. 8. Ordinar. tit. 5. l. 1. col. 8. Dec. in d. cap. Sane, nu. 4. Duñ. reg. 153. ampliatur. 3. Covar. ubi proxime, & ex hac posteriori contumacia ex eo, quod gravior sit, sequitur contumaces in non comparendo appellare non posse, l. Et post. 73. §. ult. ubi Glossa penult. ff. de iudic. l. Propriandum, §. si autem reus, vers. Cum ei, Cod. eodem tit. cap. ult. vers. Sunt, & quorum, 2. quest. 6. Sed tamen distinctio illa inter contumaciam, quæ provenit ex non parendo, & non comparendo, reprobat à multis, & confunditur ex ijs, quæ contra illam tradit Aretin. in d. cap. 1. de iudic. ubi Dec. nu. 12. Betous nu. 100. Covar. ubi supra, d. num. 3. Palat. in repet. Capituli, §. 18. nu. 23. qui omnes nullam constituunt differentiam specificam inter utrumque membrum, sed solum secundum magis, & minus, ex eo, quia gravior est contumacia in non comparendo, quam in non parendo, quod nullo modo constituit specificum discrimen, ex vulgari regula, quod maius, & minus non differunt specie, iuxta text. in l. ult. ff. de fundo instruit. & addit Palat. posse etiam pro contumacia ex levi causa in non parendo, excommunicari illum, qui noluit parere. Hæc, & alia videre poteris per supra citatos, præsertim Covar. d. num. 3.

C A P. Si Imperator. XI.

S V M M A R I V M.

- 1 *Authores, qui nostri textus meminere.*
- 2 *Exemptio clericorum à potestate civili, utrum sit de iure divino?*

Meminit huius textus Baer. decis. 69. nu. 5. Prapost. in cap. Certum, nu. 4. dist. 10. & vide Mench. de success. §. 22. num. 58. Cevalh. commun. controver. q. 350.

In Glossa, verbo, Et discuti.

Tenet Glossa, exemptionem clericorum à potestate seculari esse de iure divino, non autem humano, similis Glossa in cap. Quamquam, de censib. lib. 6. sequuntur hanc opinionem omnes in nostra Glossa. Roman. singular. 414. Cardin. in Repet. Capituli perpendimus, de sentent. excommunicat. opposit. 7. Abb. nu. 7. Felin. nu. 7. in cap. Ecclesia Sancta Maria, de constir. & alij plures, quos refert Covar. practica cap. 31. à nu. 1. Navarr. in d. cap. Novit, de iudic. notab. 6. Corol. 1. nu. 1. Peres ad l. 2. Ordinar. lib. 3. tit. 1. vers. Quæro Utrum Papa possit. Alciat. in cap. Cum non ab homine, de iudic. nu. 3. plures alij, quos citat ipse Peres, Ias. in l. Est receptum, nu. 3. ff. de iurisdic. omnium iudicium, qui valde notabilem appellat Glossam

hanc. Pro parte verò negativa est. Innocent. in cap. 2. de majorit. & obedientia. Petrus Ferrariens. in practic. tit. de confesar. §. Plenam, col. 1. Medin. de restitut. quest. 15. in eam inclinare videtur Covar. d. cap. 31. num. 2. verò. Contraria opinio, ubi plenissime totam questionem discutit, & post omnes, quos citat, illam prosequitur Correa in sua Relect. ad cap. Inter alia, de immunitat. 2. part. à num. 4. & sequentibus, quos videre poteris.

C A P. Nunquam. XII.

S V M M A R I V M.

1. Nunquam, adverbium, quid significet?

IN limine textus, ibi, *Nunquam*. Adverbium hoc licet, quandoque idem significet, quod, *raro*, ex Gloss. 1. in cap. Nunquam, 1. quest. 1. tenet Turrecrem. ibidem, num. 1. Alex. Scot. lit. N. Hic tamen procedit, & intelligitur pro omnimoda negatione illius, quod intendit; id est quod nullo tempore, nec ratione possint sæculares iudicare de Pontificibus ex ea ratione, de qua supra in cap. Duo sunt, cum ibi notatis, & cap. Benè quidem, hac eadem dist.

C A P. Constantinus. XIII.

S V M M A R I V M.

1. Constantini Imperatoris parentes enarrantur.

2. Plurimi Authores existimarunt Helenam fuisse concubinam Constantij, sed male.

3. Unde orta fuerit occasio existimandi Helenam concubinam, & filiam hospitis?

4. Cuius filia fuit Helena, & quomodo in matrimonium eam accepit Constantius?

5. Connumeratur Helena inter gloria beatos; Crucem Domini invenit.

6. Quo anno fuerit inventa crux coniecturatur, & quando Helena obiit, & ubi sepulta fuit?

7. Ex Helena solum Constantinum suscepit Constantius, sed tamen plures alios à Theodora.

8. Enumerantur anni Imperij Diocletiani, & Maximiani, quos sequitur Constantius pater Constantini.

9. Invasit Galerius Italiam, à qua decessit Constantius, & in Britania reliquit Imperium Constantino, qui feliciter progreditur mortuis pluribus tyrannis, præcipue Maxentio, quem signo crucis prostravit. & num. 10.

11. Parat Constantinus bellum adversus Maximinum, & baptismum suscipit à beato Sylvestro.

12. Duxit in uxorem Faustam, ex qua quatuor suscepit filios, præter Crispum, ex Minervina, & narratur mors ipsius Crispi.

13. Plura templa edificavit, bona ecclesijs concessit, leges gentilicas abrogavit.

14. Considerantur anni, quibus vixit Constantinus, & imperavit, tandem eius interitus, & suus narratur, Imperijq; divisio inter filios ponitur.

15. Describitur facies, tam corporis, quam animi, & eius mores traduntur. & num. 16.

17. Qui Romani Pontifices tempore Constantini vixere.

18. Multi insignes viri eo tempore florere, præcipue Lactantius Firmianus.

19. Vita eremitica tum temporis incepit, in qua viguere plures Anachoreta, & quales fuerunt?

IN textu, ibi, *Constantinus*.

Qui fuit filius Constantij Imperatoris, & Helenæ eius uxoris, ex utroque genere clarissimus, nam ex paterno duxit originem à Claudio Iuniore Imperatore, Frater Ioann. de Pineda in Monarch. ecclesiast. p. 2. lib. 12. cap. 1. §. 3. in princip. & cap. 2. §. 1. ex quo provenit Crispus, qui filiam Claudiam nomine habuit, & hæc cum nupta esset Eutropio viro Dardano, peperit illi Constantium patrem Constantini nostri, & si alius repetatur eius stemmatis principium, à Vespasiano cum trahere originem dixerunt aliqui, ut ex Trebellio, & Sueton. refert Baron. Annal. tom. 2. anno Christi 608. num. 2. & tom. 3. anno Christi 306. num. 11. Ex materno autem ab Helena.

Non defuere Authores affirmantes, illam fuisse genere Bithynam filiam cuiusdam hospitis, in cuius domo receptus fuit Constantius, dum ad Persas legatione fungeretur, ibiq; concubitus cupiditate cognovisse filiam eiusdem hospitis, quæ nomine Helena dicebatur; ex qua Constantinum natum fuisse, proptereaque eam hospitis

hospitis filiã D. *Ambrosius in oratione funebr. Theodos.* appellavit. Sed hæc historia mendacissima appellatur à *Baron. d. tom. 3. anno Christi 306. num. 14.* & eam pluribus destruit fundamentis; imò apertissimè constat, Helenam fuisse legitimam Constantij uxorem, nam exploratū est apud omnes antiquos historicos, qui res Constantij sunt profecuti, Maximianum Herculeū adoptasse sibi Constantium, ut ei coniungeret in matrimonium Theodoram prævignam suã, coegisseque eundem, ut repudium daret Helenæ priori uxori; testantur *Eutrop. lib. 9. & Victor. in Diocletianum, quos sequitur Baron. d. tom. 3. anno Christi 306. num. 17. & tom. 2. anno Christi 292. n. 1.* Atqui cum compertum sit non posse fieri repudium nisi legitimæ uxoris, manifestè colligitur Helenam non adhæsisse Constantio concubinam, sed legitimam, & propriam uxorem; Fortificatur, & hæc veritas ex nimis commendata Constantini continentia ab Ethnico quodam Gallicano in *panegyrico, 1. ad ipsum, quo præcipue laudat continentiam à Patre hæreditariam his verbis. Neque enim forma tantum in te patris Constantini, sed etiã continentia, & paulò post. Quo enim magis continentia patris equare potuisti, &c.* Unde infertur Constantinum non habuisse concubinam, imò potiùs continentia claruisse, nec est credibile Oratorem hunc, qui de Constantij castitate locutus fuit pro concione falsum narrare coram nobilissimo, ac florentissimo auditorio cuncta sciente.

Opinio hæc, quæ apud antiquos historicos serpsit de concubinato Helenæ, potuit oriri fortasse ex legibus Romanorum, quibus cautū erat, si præfectus cohortis, vel equitum, aut Tribunus contra interdictum, uxorem duceret in ea Provincia in qua officium gerebat; matrimonium non esset, quia hoc prohibebat ratio potestatis, per textum in *l. præfectus, ff. de ritu nuptiarum.* & ideo quia Constantius acceperat uxorem in Provincia, in qua potestatem exercebat, dabatur occasio existimandi eam concubinam potiùs, quam uxorem, sed non considerarunt dictum Pauli Iurisconsulti in *l. eos, qui ibi. Si post depositum officium eiusmodi in eadem voluntate perseveret iustas nuptias effici, & aliud Ulpiani in l. Si quis in Senatorio, ff. eodem tit. de ritu nuptiarum.* in hæc verba *Quamvis uxor, eius non sit, tamen ea conditione, si defierit esse Senator, tunc uxor eius esse incipiat.* Quibus autoritatibus manifestè constat, quòd quamvis aliquis, dum in officio esset matrimonium non efficeret cum qua contraxit, tamen si postea defierit esse officialis, eo ipso veras nuptias, & matrimonium incipi. Talis videtur fuisse causa Helenæ, cum qua licet Constantius dum præfectus, seu legatus esset, verum matrimonium celebrare non potuerit, tamen quando relinquitur officium, iam veras nuptias cõ-

traxisset, ac proinde Constantinus legitimus filius censebitur, & natus semper titulo matrimonij, & non concubinatus, quod postea evētus declaravit, quia utque ad tempus, in quo coactus fuit Constantius à Maximiano dare repudij libellum Helenæ priori uxori, ut ei traderet in matrimonium eius filiam Theodoram, nunquam Constantius Helenam dimisit, nisi hoc ipso tempore ut tradit *Baron. d. tom. 3. anno Christi 306. numer. 19. in fine.*

Fuit itaque Helena filia cuiusdam Reguli Britannia nomine Coël, ita *Baron. citatus 3. tom. d. anno Christi 306. numer. 21.* non captiva, ut malè, & sine fundamento scripsit Author cuiusdam libri *Ætas mundi, dicti à nescio quo inscriptus, fol. 124. in principio, & fol. 30. sequitur fr. Iacob. Philipp. Bergomens. de claris mulieribus, cap. 114.* qui Coël cum ex præcipuis Britannorum esset, impatiens dominij Asclepiodoti præfecti prætorij Romanorum, contra eum bellum excitavit, atque occidit, & Britannia Rex fuit acclamatus: quod cū vidisset Constantius Cæsar, qui Gallia degebat, classem ascendit Britanniaque portum, secundò mari tenuit præter Britannorum spem, cui illicò obvius sit Coël paratus ad pugnam, & ad recetem libertatem defendendam, sed debellatus à Constantio fugã cepit Coël, & inito postea pacto inter eos, ut subijceretur Romanorum armis, & tributis concessa eidem vitæ incolumitate, domi ipsius invisitur à Constantio, & ut firmior pax inter eos maneret, Helenam eius filiam in matrimonium accepit. Ita *fr. Ioann. de Pined. Monarch. ecclesiast. 4. part. lib. 28. §. 2.* quod conjugium obscurum existimatum est, quia cū externa, & Barbara, non Romana scemina à tanto viro contractum esset, nepote scilicet Claudij Imperatoris, & totius Romani exercitus duce, quod obscurius postea redditum, cum creatus est Imperator, & unà cum imperio Theodorã accepit uxorem, respectu cuius conjugij, vile & abiectum existimarunt primum matrimonium cum Helena celebratum, & quia repudiata esset, contemptus gratia stabularia nominabatur. Nec tamen ex hoc sequitur eã fuisse ignobilem, & plebeam, sed minus nobile respectu Theodoræ filia Maximiani Herculei. Tu protequere cum *Baron. d. num. 22. Hæc. Boethi lib. 6. histor. Scotor. Galfrid. Montuensi de Principibus Britannia. Alex. sculte in Chronogra. Polido. Virg. lib. 2. histor. Angl.*

Helenam fuisse inter sanctos in gloria regnantes connumeratam, nemo est qui dubitet, de quo vide *D. Antonin. in Chronic. part. 1. titul 8. cap. 2. §. 8. ad finem, Euseb. Cæsar. in histor. ecclesiast. Rufin. interprete lib. 10. cap. 7. ubi eam sceminam incomparabilem fide, & religione animi appellat Pined. ubi proximè d. §. 2. in fine, & 2. part.*

lib. 12. cap. 4. §. 1. in principio, cap. 4. §. 1. qui ait Helenam à principio Iudaismum secutam fuisse, sed postea miraculo à Sylvestro Papa præstito, fidem Christi amplexam esse, de quo Pined. d. 2. part. Monarch. lib. 12. cap. 8. §. 1. & multis, quos ibi citat, de quo iam diximus supra in cap. 1. num. 6. 15. distinct.) tamen Baron. asserit congregatum fuisse anno 325. ut patet ex tom. 3. *Annal. numer. 1. eodem anno 325.* iuxta quem recte possumus ex hac temporum notatione conjecturare Helenam invenisse Crucem anno 326. quinto Nonas Maij, eodem die, quo Ecclesia celebrat eius inventionem, qui quidem annus sequens fuit ab anno 325. Vnde colligitur crucem non fuisse inventam tempore Eusebij Papæ, sed Sylvestri, qui præfuit Nicænae synodo ex Baron. d. anno 325. num. 10. & diximus supra in d. capit. 1. num. 1. 15. dist. quem sylvestrum non solùm Melchisedes Papa præcessit, sed etiam Eusebius, qui creatus fuit anno 307. & tenuit Papatum tribus annis, & 27. diebus, ut ex *Samotheo* refert Pined. ubi proximè cap. 12. §. 2. licet Baron. ponat creationem Eusebij, anno 309. & eius præsulatum usque ad annum 311. ut videre est. tom. 3. d. anno 309. num. 8. & sequentibus. Octogesimum ferè annum ætatis complens Helena, è vivis decessit, ita *Theodoret. lib. 1. histor. Ecclesiast. cap. 18. Nicephor. lib. 8. cap. 31. Pined. 2. part. lib. 12. cap. 10. §. 1. ante finem, sepulta fuit secundùm Nicephor. lib. 8. cap. 31. Romæ, ubi etiam inquit eam obiisse; alij dicunt translata fuisse ad Constantinopolim, de quo videndus est. Baron. dist. anno 326. à numer. 59. & sequentibus. Pined. ubi proximè, §. 2. ad finem apud quem ibidem §. 1. & 2. videre poteris varias Basilicas, quas Helena construxit. Adde Baron. proximè citatum.*

6 De anno autem, quo Crux inventa fuerit certò nõ cõstat, licet Eusebius Papa dicat, eo præfulante inventam fuisse quinto Nonas Maij in cap. *Crucis de consecrat. dist. 3.* multi tamen refragantur, ea ratione, quia tempore Eusebij nec Cõstantinus christianus erat, nec Helena eius mater, & ita Deorum cultrix non videtur fuisse studiosa, at sollicita ad inveniendam crucem Domini, ut ex alijs refert Baron. *dist. tom. 3. anno 311. num. 41. & vide Pined. 2. part. Monarch. lib. 12. cap. 18. §. 2. ante finem, qui etiam contradixit textui huic, respõdens ad illum ex Massæo lib. 10. Chronio. non esse desumptum à Pontificè summo, sed ab Eusebio Patriarcha Constantinopolitano, qui eo tempore vixit, in quo mos erat episcopos Papas appellare, & probat ex epistolis inter Hieronymum, & Augustinum missis; Cum tamen sit compertum eã tempore Constantini fuisse inventam, ut patet ex *Cyrillo Episcopo Hierosolymitano* scribente ad Constantium filium Constantini in hæc verba. *Tempore quidem Deo dilectissimi, & beata memoria Constantini patris tui salutare crucis lignum Hierosolymis repertum est. Euseb. Casariensis ad lib. 10. histor. Ecclesiast. affirmat, tempore Concilij Nicæni inventam fuisse crucem, Antonin. ubi proximè non se firmare ausus fuit certo tempore inventionis crucis, quia aliquando affirmat tempore Eusebij Papæ, aliquando negat. Baron. similiter d. tom. 3. anno Christi 326. num. 42. in fine, arbitrio legētis relinquit quæstionem. Ecclesia Romana in festo inventionis sanctæ Crucis non præscribit annum quo fuerit inventa, sed solùm ait post victoriam, quam Constantinus ex Maxentio reportavit, Helenam Crucem conquississe; sed cum Baron. affirmet d. tom. 3. anno Christi. 326. num. 42. ex Eusebio, & alijs, Crucem inventam fuisse anno sequenti à Nicæno Concilio, sequitur Pined. 2. part. Monarch. cap. 10. §. 1. in principio (de quo licet dubitent aliqui quãdo fue-**

rit celebratum, ut ex *Covar. lib. 4. variar. cap. 15. n. 1. Nicephor. Constantinopolitano in Chronolog. Pined. d. 2. part. Monarch. lib. 12. cap. 8. §. 1. & multis, quos ibi citat, de quo iam diximus supra in cap. 1. num. 6. 15. distinct.) tamen Baron. asserit congregatum fuisse anno 325. ut patet ex tom. 3. *Annal. numer. 1. eodem anno 325.* iuxta quem recte possumus ex hac temporum notatione conjecturare Helenam invenisse Crucem anno 326. quinto Nonas Maij, eodem die, quo Ecclesia celebrat eius inventionem, qui quidem annus sequens fuit ab anno 325. Vnde colligitur crucem non fuisse inventam tempore Eusebij Papæ, sed Sylvestri, qui præfuit Nicænae synodo ex Baron. d. anno 325. num. 10. & diximus supra in d. capit. 1. num. 1. 15. dist. quem sylvestrum non solùm Melchisedes Papa præcessit, sed etiam Eusebius, qui creatus fuit anno 307. & tenuit Papatum tribus annis, & 27. diebus, ut ex *Samotheo* refert Pined. ubi proximè cap. 12. §. 2. licet Baron. ponat creationem Eusebij, anno 309. & eius præsulatum usque ad annum 311. ut videre est. tom. 3. d. anno 309. num. 8. & sequentibus. Octogesimum ferè annum ætatis complens Helena, è vivis decessit, ita *Theodoret. lib. 1. histor. Ecclesiast. cap. 18. Nicephor. lib. 8. cap. 31. Pined. 2. part. lib. 12. cap. 10. §. 1. ante finem, sepulta fuit secundùm Nicephor. lib. 8. cap. 31. Romæ, ubi etiam inquit eam obiisse; alij dicunt translata fuisse ad Constantinopolim, de quo videndus est. Baron. dist. anno 326. à numer. 59. & sequentibus. Pined. ubi proximè, §. 2. ad finem apud quem ibidem §. 1. & 2. videre poteris varias Basilicas, quas Helena construxit. Adde Baron. proximè citatum.**

7 Nullum alium filium præter Constantinum suscepit ex Helena Constantius testante Baron. d. tom. 3. anno 306. num. 21. ante finem, qui natus fuit Britannia, ut patet ex eodem Baron. citato loco num. 15. & 16. & tom. 5. anno Christi 407 num. 31. *Gallican. Orator. in Panegyric. 4. ad Constantinũ ibi, Liberavit ille Britanniam servitute, tu etiam nobiles illinc oriundos fecisti, & fortasse scriptorum incuria, æquivocantes Bithyniam pro Britannia, tradidere Constantinum natum fuisse Bithynia, ut optimè advertit Baron d. tom. 3. anno 306. num. 15. Britannia verò Constantini patria describitur optime à *Cornel. Tacit. in vit. Agricol. post principium ibi. Britannia Insularum, &c. & adde quæ scripsimus ad cap. ult. distinct. 80.* Licet ex Helena Constantinum tantùm habuerit Constantius, suscepit tamè ex Theodora prævignæ Maximiani Constantium patrem Galli, & Iuliani, quem Apostatam vocamus, eo quod à fide recessit, vel quia vitam monachalem reliquit, ut christianos persequeretur, & Constantinum Dalmatium Anibalinum patrem Dalmatij minoris, & filia nomine Constantia, quæ postea in matrimonium duxit Licinium, Diocle-*

8 Diocletianus tenuit Orbis Imperium anno 284. teste *Baron. Annal. tom. 2. eodem anno 284. nu. 17.* & anno 286. elegit consortem sui Imperij Maximianum Herculeum ex eodem *Baron. d. anno 286. num. 2.* qui postquam per spatium viginti annorum, & plus regnarunt, senio affecti, vel ut alij volunt quietis adipiscendæ causa moti. Alter Mediolani, alter Nicomediæ purpurâ, ac Imperij administrationem deposuit. Contigit Constantio Occidentale Imperium, Galerio verò Orientale, assumptis sibi Illyrico, Asia, alijsque Orientis provincijs; Constantio autem Gallia, Hispania, Italia, & Africa. Omnia videre poteris per *Baron. dict. tom. 2. ab anno Christi 285. & sequentibus. Bursat. consil. 124. num. 1. & sequentibus. Pined. 2. part. Monarch. lib. 12. §. 3. D. Antonin. 1. part. Chronic. tit. 8. cap. 2. in principio, & §. 1. Imperavit Constantius, qui Clorus cognominabatur (hoc est revirescens ex *Pined.* ubi proximè) in toto Occidenti summa cum benevolentia erga christianos, velut maximus Christianorum amator, ut notat *D. Antonin. dict. §. 1.* quapropter eum catholicum appellat *Pined. 2. part. capit. 2. ad medium, & tanta humilitate vixit parcens sumptui, & ostentationi, quòd quando Imperialem magnificentiam ostentare opus erat, alienis suppellectilibus mutuo utebatur, ut ex Suidas in vita Constantij, refert *Pined.* ubi proximè, multa alia inditia pijsissimi Principis edidit, quæ omnia vide per supra citatos, præsertim *Baron.* ubi proximè *num. 10. & 11. & præter eos *socrat. lib. 1. capit. 1. Euseb. in vita Constant. lib. 8. capit. 11.****

9 Invasit Galerius Italiam, à qua Constantius bello coactus discesserat, relicto Romæ Constantino successore in Imperio què tenuit sub custodia ipse Galerius, fortasse quia in Constantino ingens religionis spes relucebat; dum Constantius in Britania Eboraci ageret annum quinquagesimum sextum, octavo Kal. Augusti, hoc est die 27. Iulij, anno Olimpiadis 272. vel ut alij volunt 201. Constantinus corruptis custodibus effugit ad Britanniam mari, & ad patrem iam extrema vita claudentè accessit, quem ipse summa lætitia excepit, continuo coronam auream petens illius capiti imposuit, eumque Imperij successorem nominavit spreto reliquis liberis, qui unà cum pluribus senatoribus, legatis, & cæteris imminentibus viris, lectum instar chori undique cingebant: Ferunt etiam Constantio ægrotanti Angelum adstitisse, qui iuberet, ut Constantino reliqueret Imperium.

10 Defuncto igitur Constantio Augusto, de christianis optimè merito, eius ultima voluntate, votoque totius exercitus, Constantinus eius ex Helena filius, in Imperium felicissimè subrogatur, divino potissimum numine suffragante,

& post cecæ noctis horrore, venturæ diei prænatiū Auroræ crepusculū in Constantio primū erupit, sed primus Solis radius effulsit in Constantino, quando converso rerum ordine tam lætæ, diuque expectatæ diei lux apparere cœpit in Occidente, eo potissimum tēpore, quo adhuc persecutionis atra tempestas densa caligine obtegerat Orientem; ubi in suo cursu nox mediū iter perageret, dum decem persecutionis annorum vix quinque præterlapsi fuissent, & adhuc totidem superessent, donec progressibus suis Sol iste, qui ascendit super occasū, Orienti tandē illuxit fugatis hæresū tenebris, profligatisq; earū capitibus, & factoribus mortuo scilicet Maximino Herculeo, quem ipse Constantinus occidit anno 310. Idibus Decēbris, eodem die, quo sancta Lucia martyrio affecta fuit. Addit *Nicephor. lib. 7. cap. 20. & 22. & *Maseus Christianus lib. 10. Chronic. Bursat. d. consil. 24. num. 7.** Maximinum Herculeum nō gladio, sed fune, paloq; gutturi admoto perijisse; de quo etiā scripsit *Sext. Aurel.* eum fuisse perversa, atq; crudelissimæ indolis, & habuisse uxorem Eutropiam. *Pined. 2. part. Monarch. lib. 12. cap. 1. §. 4.* Diocletianus obiit, completis 78. annis ætatis suæ, post decennium relicti Imperij, de quo alij dicunt furore correptū, alij hausto veneni poculo, alij tandem timore minarum Constantij, & Licinij eius generi perijisse: Crudelissimus christianorum fuit insectator Galerius Maximinus pater Severi, & Maximini etiam fœdissima occubuit morte. Huius tyrānide dilacerata fuit Beata Catharina virgo nobilis Alexandrina, quam alij Dorotheam nominarunt, sed male, ut advertit *Baron. tom. 3. anno Christi. 307. numer. 31.* Severus filius prædicti Maximini, rediens magno cum exercitu, ut Romam, & Maxentium obsideret, tandem in bello à militibus desertus, fugiens, Ravennæ Maxentio occiditur. Galerius deinde intellecta Severi morte, creavit Cæsarem Liciniū hominem scilicet rusticum, fortem tamē, & bellicolum. Maxentius qui Romæ fuerat factus Imperator, atrocissimam tyrannidem exercebat, luxuriosè, & turpissimè vivens, circa quod vide *Nicephor. lib. 7. cap. 21. Euseb. Casarien. Ruffin. Interpr. in histor. Ecclesiast. lib. 8. capit. 16. Pined. 2. part. Monarch. lib. 12. cap. 2. §. 5. D. Antonin. part. 1. tit. 8. cap. 2. §. 2.* Hic à Constantino fuit profligatus, & coactus bello in Tibrim dimersus parva victoria signo crucis, quod Constantino apparuit, flammeo nitore rutilans, inter hos characteres: *sub hoc signo vinces.* De tempore quo Constantinus bellum adversus Maxentium inchoavit, variè tradidere scriptores, nam quidam dicunt fuisse anno tertio sui Imperij, alij verò quinto, alij tandem septimo, quod videbis per supra relatos.

Peracto bello contra Maxentium instituit Constantinus debellare Maximinum filium Galerij, qui tyrānicum patris fomitem renovabat, sed lepra oppressus ab instituto desijt, quæ illi occasionem præbuit suscipiendi baptismum à Sylvestro Papa in monte Soracte latitante, & ab eo sanctissimo lavacro sanatus, de quo tamē dubitarunt multi, quos vide apud *Canon. de loc. Theologic. lib. II. cap. 5. in fine, sub veris. Quod deinde, à quibus ipse non multū distat.* Postquam verò Constantinus sanitatem divinus recuperavit, iterum bellum contra impium Maximinum excitavit, simul cum Licinio, qui in matrimonium duxerat Constantiam sororem Constantini, & in belli coactus tyrannus fugam turpissimè arripuit, oblitescēs in terris sui Imperij, ubi gravissimo morbo correptus animam misere efflavit relicto adhuc Licinio Constantini sororio, cuius odium adversus ipsum Constantinum, licet per aliquod tempus obtegeretur, non tamen diu latuit, quinimo detectus Licinius, ut proditor à Constantino de capiti iubetur; quæ omnia hucusque dicta, & quam plura alia, tam de vita, quàm de morte horum, vide per *Baron. tom. 2. Annal. anno Christi 306. per totum, & tom. 3. ab eodem anno & 307. cum pluribus sequentibus. D. Antonin. 1. part. Chronic. tit. 8. cap. 2. per totum. Pined. 2. part. Monarch. lib. 12. cap. 1. 2. & 3. cum alijs sequentibus. Bursat. cons. 124. per totum. Euseb. Cesar. in vita Constantini histor. Ecclesiast. lib. 9. cap. 9. & cap. 10. histor. tripart. lib. 1. cap. 5. & infinitos, quos isti citant.*

Conquassatis horum hæreticorum capitibus, solus Constantinus cognomento magnus, qui splendor fidei, ac religionis erat totius mundi Imperio tutissimè potitur, uxorem habebat Faustam Maximiani Herculei, & Eutropiæ filiam, ex qua suscepit Constantinum, Constantium, & Constantem, simulque Flaviam Constantinam, quæ primò Dalmacio, postea verò Gallo nupta fuit, & Flaviam Iuliam Helenam quæ matrimonio Iuliani iungitur. Vide *Pined. 2. part. lib. 12. cap. 3. §. 6. in fine; at nō hanc primā Constantinus in uxorem accepit, sed iam antea, ut ex Ephebis accessit, uxorem duxit, ne coniunctione aliqua illegitima fœdaretur. Hæcque fuisse Minervinam, ex qua natus est Crispus verior sententia est, licet *Victor. in Constantin. & Zosim. lib. 2. eam Crispi matrem Minervinam, fuisse illi non conjugem, sed concubinam tradant. Quæ tamen opinio non omnino verà iudicatur à Baron. tom. 3. Annual. anno Christi 307. numer 6. fuit Crispus baptizatus unà cum Constantino, aspectu pulcherrimus erat, talisque ætate, & forma egregia, ut Faustam ipsam Constantini nova coniux amore succensa eū turpiter deperiret, & hanc fuisse causam, aiunt, cur Constantinus Faustam calore balnei, Cris-**

pum verò veneni frigore extinxisset, ut ex multis refert *Baron. dist. tomo 3. anno Christi 307. num. 7. & anno Christi 324. num. 7. & sequentibus. Pined. ubi proximè.*

Prospera cuncta, atque felicia ex animi sententia, Constantino toto sui Imperij tempore contigere, cum præclara, & in fidei augmentum magna semper intenderet. Basilicam in suo Lateranensi Palatio ad honorem Christi Salvatoris ædificavit, ibique humeris suis duodecim terræ cophinos ob duodecim Apostolorum reverentiam à fundamentis ædificij asportavit. Basilicam quoque beato Petro Apostolo in templo Apollinis fecit, ibique corpus beati Petri recondidit, & multa eidem contulit dona; præterea templum D. Pauli Apostoli construxit; deinde Romæ Basilicam sanctæ Crucis erexit; similiter etiam Basilicam sanctæ Agnetis, mirificeque martyrum reliquias illustravit; Basilicam sancti Laurentij, & sancti Marcellini ædificavit, Basilicam item Degeriticis erexit. Plures alias ædificavit ecclesias tam in Italia, quàm in alijs Occidentibus partibus; iussit denique omnes ecclesias amplioribus spatijs erigi: vide *Baron. amplissimè d. tom. 3. anno Christi 324. à num. 62. cum pluribus sequentibus: novissimè fr. Luc. de Monoj. de Metaphor. script. Metaphor. II. §. 1. pag. 159. ante finem. Tanta in Constantino ecclesiarum vigeat veneratio, ut secum templum portatile, in quo ministri Dei divina officia celebraret, semper portaret. Bona relegatis simul cum eorum honoribus, & officijs restituit, & ubi affines, vel consanguinei defunctorum, qui hæredarent deficiebant, bona eorum pauperibus, & ecclesijs applicabat. Prohibuit Gentilium solemnia, falsis eorum dijs tributa, nec non sacrificia, & Dæmoniacas consultationes vetuit; templa Idolorum oblerari mandavit, & mensuram, qua Ægyptij Nili fluctus crescētes metiebatur, abolevit; Gladiatorum spectacula, de quibus in *Junica Cod. de gladiatoribus lib. II. prohibuit; legem Phænicum condemnavit, cuius virtute filix ante nuptias prostituebantur, Sauromatas, tremebundam gentem superavit, & quascumque nationes iugo Christi subiciebat, statim verbum Dei illis prædicare instituit. In omnibus provincijs tributa, quæ populo Romano solvebantur substulit, & ea ecclesijs concessit. Militibus crucis insigniam donavit, ut ad eius venerationem assuescerent. Primum mundi diem, & hebdomadæ, quem Græci Soli dicarunt, ipse Christo sub nomine Domini applicuit, quæ nos corrupto vocabulo (*Domingo*) vocamus; simulque Veneris diem oratione sacravit; in numismatis, quæ cudere iubebat, semper crucem imprimi faciebat, quam deinceps nunquam permisit, ultionem sceleratorum fore. Aliquas Romanorum iniustas leges renovavit,**

novavit inter quas illa erat, quod qui filios non haberent ex matrimonio, dimidiam bonorum amitterent. Legem condidit pro clericorum libertate, & immunitate, eos subijciendo iudicio episcopi, quæ est lex prima, & secunda *Cod. de his, qui in ecclesijs manumittuntur*; Episcoporum sententias, & Conciliorum constitutiones confirmavit, ecclesijsque concessit libertatem. Insignem civitatem fundavit, quam suo nomine *Constantinopolam* dixit, quæ Romæ æmulabatur, opus incepit anno decimo sui Imperij, & anno 28. illi finem imposuit; secundum *Nicephor. lib. 8. c. 4.* ad medium Plura alia, quæ videre desideres circa Constantinopolam proficere cum *Pined. d. 2. part. lib. 12. cap. 5. §. 2. & 3.* Convocavit Nicæum Concilium, in quo Arius impius hæreticus damnatus fuit. De hoc satis supradictum est, in *c. 1. 15. distinct.* Scientiarum amator erat, Synodo Romæ celebratæ à Sylvestro interfuit, convocatis pluribus Episcopis, quibus omnibus suppeditavit Cōstantinus vehicula, & annonam, ut videre est apud *Baron d. tom 3. anno Christi 324. numer. 124.* præter amplissimam donationem, quam Cōstantinus ecclesiæ fecit, de qua statim in *cap. sequenti*; multa alia, dum vixit, præclaræ gesta vide per *Baron 1010 anno Christi 324.* qui plenissimè de materia agit.

14 Vixit Cōstantinus annis 65. è quibus imperavit. 31. additis, vel demptis paucis mensibus: Obijt Feliciano, & Titiano consulibus ad undecimum Kalend. Iunij idest 22. Maij die sabbari, ut quidam dicunt, anno Christi 337. & tertio, aut quarto Olimpiadis 279. vide *Baron. d. anno 377. num. 1. Pined. d. lib. 12. cap. 17. §. 3.* ad medium. Alij asserunt, Cōstantinum regnasse 32. annis, & ex *Euseb.* refert *Baron.* citatus *num. 2.* quem redarguit, Alij tandem dixere, Imperium habuisse annis 30. & mensibus decem, ita *Iacob de illustr. imaginibus fol. 115. vers. Sed tamen omnibus certior est prima opinio.* Infirmitate corripitur eodem tempore, quo bella adversus Parthos parare tentabat, ob arreptam Mesopotamiam, & ubi se sensit infirmari morbo, quo periit, profectus est Constantinopoli in Bythiniam, & inde Helenopolin, assumendi balnei causa, ubi tandem morbo opprimitur. Attamè affirmat *Achilles Gazarus in Epit. mund.* illum veneno periisse. *Pined. d. lib. 12. cap. 17. §. 3.* ad med. Tres filios Cæsares creavit dum vixit, simulq; Dalmatium ex patre eius sobrinum, quem milites post obitum avunculi occiderunt. Ita imperium inter filios partitus est, ut Constantio partes Orientales relinqueret, Cōstantino verò, & Constanti Occidentales; Cōstantino nempè quidquid extra Alpes remaneret; Constantio autem à Sinu Propontidis usq; ad fines Orientalis imperij, Constanti tandem celsit Illiricum, Italia, Africa, Dalmatia, Tracia, Ma-

cedonia, & Achaya, vide *Pined. dict. §. 3.* in fine principij, illicò post ultimum vitæ instans eius corpus in auri capsula reconditum fuit, & ad Constantinopolim delatum, ibique in eminenti palatij loco sepositum, nec defecit eadem reverentia, qua vivens celebratur, & ubi civitatem ingreditur cadaver, omnium fletu ob amissi beneficentissimi Principis mærorem, excipitur. Cognita patris morte, continuo properavit Constantius filius funeris causa, quod honorifice celebratum fuit, & corpus sepultum in Apostolorum æde Constantinopolitana, ubi Helena sepulta fuerat, & postea Imperatores unà cum Patriarchis. Addit *Nicephor.* quem refert *Pined. d. lib. 12. cap. ult. §. 7.* in fine, Deum miracula operatum fuisse per constantini corpus, dum aliqui ad eius sepulchrum accessissent, qui omnes sanabantur; quibus consonat *Chronica Martiana*, quæ narrat Græcos illum in sanctorum catalogo scripsisse, & eius diem celebrari, ut Divo dicatum, die 21. Maij; sic etiam cum hoc trāsit *Divus Isidorus & Eutrop.* citati à *Pined. d. 2. part. lib. 12. cap. 3. §. 4.* ante finem, & *cap. 17. §. 3.* ad medium, idem asserit *D. Antonin. in Chronic. 1. part. tit. 8. cap. 2. §. 8. Bursat. consil. 124. num. 59. Arnald. Pontac. in not. ad Chronic. Euseb. col. 705. littera B.* Sed tamen dubitant, an fuisset canonizatus ecclesiastica canonizatione, vel gentilica, qua tempore tyrannorum utebatur.

15 Formam, & aspectus Cōstantini sic describit *Nicephor. lib. 8. cap. 55.* Fuit Cōstantinus forma decore nemini secundus, & cum gratosus maximè fuit, tam decentiæ ipsi magnificentiam coniunxit, statura quoque corporis spectabundus, nam neque nimium procerus est habitus, & exiguam brevitate longè supergressus est, humeris latis, sensim cervicem crassiorē prætulit, colore corporis rubicundus, minus densum habuit capillum, eumque flavescens: barba mediocriter tenuis, & rara, neque admodum demissa erat, ita ut in pleraque faciei parte subrescere non videretur, oculi quales viri decent, placidi, & ex quibus mirifica quædam eminebat gratia, acutioresque illi, & grandiores, nasus subaduncus, cui carnosum quiddam incidebat; facies ipsa latior, & magnanima admodum. Huc descriptioni conformatur etiam *Baron. dict. tomo tertio anno 337. numer. 23. Pined. dict. §. ultim. in fine.*

16 Animæ verò faciem ex rebus gestis facile deprehendes, quam Ethnici quoque scriptores perpauca quibusdam lineamentis sic expressere, etenim *Victor. in Cōstantinum* hæc de eo. *Commodissimus rebus multis fuit, calumnias sedare legibus sincerissimis, nutrire artes bonas, præcipuè studia litterarum: legere ipse, scribere, meditari, audere legationes, & quarimonias provinciarum; ita quidem Victor. sed, & Eutrop. lib. 10. Civilibus, inquit, artibus, & liberalibus studijs deditus erat, affectator iustitia, & amoris, qua omnino sibi, & liberalitate, & docilitate qua*

quasiuit. Dat tamen crimen Constantino Victori quod, ut ait, fuerit ultra, quam aestimari potest laudis avidus. Verum quod mox subdit eum derisorem potius, quam appetitorem laudis fuisse significat, dum illud superius à nobis recitatum inculcat. Hic Traianum herbam parietariam (ob titulos multos in adibus inscriptos) appellare solitus erat, cura certe in tot (ut alias diximus ubique locorum erectis à Constantino basilicis, ceterisque aedificijs publicis, qua supersunt) nunquam vel rarissime inveniet quis in aliquo ipsorum Constantini nomen inscriptum, ut notavit Baron. d. tom. 3. anno 337. numer. 25. Non de sunt Authores aliqui, tribuentes Constantino vilia quaedam, & falsa, quos videre poteris apud Pined. d. 2. part. lib. 12. cap. 3. §. 6. in principio, ita etiam illi falso tribuitur hæresis Arianorum, & quod fuerit baptizatus ab Eusebio Nycomedæ episcopo in fine vitæ, ad quod citatur D. Hieron. sed tamen ineptum est hoc, siquidem Constantinus post baptismum nunquam in hæresim incidit, ut advertit Pined. ubi proxime, §. 4. ad medium, & cap. 17. §. 3. in fine principij Baron. ubi proxime anno 324. numer. 43. & anno 336. numer. 36. & sequentibus, de quo vide etiam Covar. lib. 4. variar. cap. 16. num. 8. vers. primum ad fin. Platin in vit. Marc. Arnal. Pont. in not. ad Chronic. Euseb. d. col. 705. littera B. æquivocabantur Authores illi in Constantino filio magni Constantini, qui adhæsit Arianorum hæresi, & ab Eusebio fuit baptizatus ex Bars. & alijs, quos ibi citat consil. 124. num. 58 & 27. D. Antonin. d. cap. 2. §. 8. ante medium. An autem Constantinus fuisset primus Imperator christianus, vide Leli. Zech. de potest Roman. Pontific. lib. 2. cap. 20. num. 2. & 3. Covar. practicar. cap. 31. numer. 2. ubi ait Marcum Iulium Philippum fuisse primum christianum, & tetigimus supra in cap. si quis contristatus 10. num. 1. distinction. 90. contra quem est textus in cap. futuram 12. quaestio. 1.

17 Tempore vitæ magni Constantini, Romanæ ecclesiæ Pontifices fuere Caius primus, qui sub Diocletiano martyrio fuit coronatus, succedit Marcellinus, qui postquam metu Imperatoris Idolis semel sacrificaverat, id nolens amplius committere, anno 8. Pontificatus sub eodem, vel ut quidam, sub Maxentio capite cæsus, cum multis martyr efficitur. Marcellino succedit Marcellus effectus martyr, atque confessor. sub Maxentio anno 5. Pontificatus subsequitur Euseb. qui à Gallerio Maximiano martyrij coronam adeptus fuit. Post eum Melchides coronatus martyrio sub eodem Gallerio, vel ut alij sub Maxentio. Præfuit tunc. Sylvester, qui in pace decedit, cui sufficitur, Marcus demum Iulius, quem secutus fuit Liberius.

18 Per idem tempus floruerunt viri insignes, non solum scientia, sed etiam virtute, Lactan-

nus Firmianus, qui fuit vir profundissimæ scientiæ, & ob id magister Crispi Constantini magni filij. Eusebius Casariensis ex eo dictus, quia Cæsareæ Palestinæ episcopus fuerat: hic intime Constantinum tractabat, multa edidit volumina, de quibus videre poteris D. Antonin. d. 1. part. tit. 8. §. 9. Porfirius Philosophus primò Gentilis, postea christianus effectus à fide apostata vit, & contra christianos scripsit, cui responderunt Eusebius, & Apollinarius confutantes errores eius. Illustravit etiam ecclesiam lumine sanctitatis, & doctrinæ Iacobus cognomento sapiens Nicibinæ civitatis episcopus in Persia, quem sic commendat Hieronym. in lib. de viris illustribus. Iacobus Nicibinus agnoscitur, ad cuius preces saepe urbs à discrimine liberata est: Qui multa scripsit de fide contra omnes hæreses, de charitate, de oratione, de dilectione erga proximum, & pleraque alia. Postea sub Maximiano martyrio coronatus est.

Vita eremitica tum temporis incepit, scilicet à Diocletiano usque ad Phocam, qui fuerunt anni 320. Floruit præcipue in Ægypti solitudinibus, & ibi D. Antonius, Paulus, & Hilarion pœnitentia, & omni virtutum genere claruere. Multi adhæserunt Antonio discipuli, inter quos fuit Paulus simplex nominatus, qui cum uxorem in adulterio comprehendisset, ad Antonium aufugit, apud quem præclarè vixit, Amò Ægyptius, qui licet uxoratus esset, per decem, & octo annos nunquam votum castitatis amisit, & ita divisus ab uxore desertum petivit ad partes lacus Mariotis in montibus Scetidibus, & Netriæ, ubi viginti, & duobus annis solus philosophavit, tandemque ad cælum gloriosus migravit. Espiridon qui è pastore episcopus creatus fuit Trimythi civitatis insulæ Cypri, & cum ovibus irrationalibus simul rationales sibi ex officio commissas pascebat, ita Nicephor. lib. 8. cap. 2. histor. tripart. lib. 1. cap. 10. histor. Ecclesiast. lib. 10. cap. Macharius Alexandria episcopus mirificis virtutibus, & castitatis exemplo illustratus vixit. Sanctus Athanasius, quem Ariani maximè persecuti fuerunt, prodigia sanctitatis per hoc tempus monstravit. Non defuerunt etiam aliquæ insignes virtute scemine, quarum prima vocabatur Sara, quæ adeo casta vixit, ut nunquam admiserit contra puritatem tentationes. Sequitur Alexandria virtutibus famosa, & præcipue clausura vigeat, ita ut per foramen tantum victus ministraretur. De his, & pluribus alijs modo dictis, vide post Baron. locis citatis Pined. d. 2. part. Monarch. lib. 12. cap. 12. §. 1. & sequentibus, & cap. 13. per totum. Hæc sic modo dicta liceat nobis fusius, quam per sit scribere in honorem tanti Imperatoris, cuius vita brevibus spatijs terminari nequit, nec remissivè tractari.

CAP. CONSTANTINUS. XIV.

S V M M A R I V M.

- 1 Ponitur donatio facta à Constantino ecclesie, qua iuribus, & doctoribus plurimis probatur.
- 2 Authores, qui ineptè Constantini donationem oppugnarunt, & eorū fundamenta.
- 3 Communis sententia approbatur, & argumentis satisficit; Adduntur pro eadem multa rationes.
- 4 Adducitur autoritas Damasi Papa, & aliorum ad probandam hanc opinionem.
- 5 Cōprobatur ulterius veritas huius opinionis ex Concilio Nicæno.
- 6 Obstat autoritas D. Hieronymi, cui respondetur.
- 7 Refragantur Orosius, & alij impugnantibus donationem.
- 8 Obstat ulterius, sed tamen diluitur obstaculum.
- 9 Vltimò respondetur Valla, & alijs impugnantibus veritatem donationis.
- 10 Qui contradixerit Constantini donationem non procul distat ab heresi.
- 11 Non solū donatio Constantini constat, sed etiam omni iure valuit.
- 12 Quid sit satrapa?
- 13 Phrygium est indumentum regium, auro intextum, & unde dirivetur.
- 14 Quid significat chlamis, & cuius figura sit?
- 15 Bannum quid significat, & varijs modis accipitur.

IN textu. Qui continet amplissimam Constantini Magni donationem, quam beato Sylvestro summo Pōtifi fecit, cui contulit præter Lateranense palatium urbem Romanam, & omnes Italia, & Occidentalium Regionum provincias, loca & civitates simul, cum ipsius aureo diademate, purpura coccinea, & reliquis ornamentis regalibus, unà item cum plenaria administratione omnium prædiorum, & iurium imperialis in Iudæa, Græcia, Asia, Tracia, & Africa. Decrevit quoque beato Sylvestro præsentiam, & primatum non tantum in quatuor

præcipuis ecclesijs, scilicet Alexandrina Antiochena, Hierosolymitana, Constantinopolitana, sed etiam in reliquis toto orbe terrarum constitutis; cuius insignis donationis relatæ in nostro capite, meminere quam plures Doctores, Covar. lib. 4. variar. cap. 16. numer. 8. Can. de locis Theolog. lib. 11. cap. 15. in fin. vers. quod deinde Merxia plenissimè in histor. Imperat. in vita Constantini, cap. 3. §. de la donation Molin. de iustitia tom. 1. tract. 2. disp. 25. Suar. de legibus lib. 4. cap. 6. num. 6. Afflict. ad constitut. in pralud. q. 2. nu. 2. Boer. decis. 31. nu. 2. & decis. 69. nu. 1. Turrian. lib. 2. cap. 42. optimè Bellarm. tom. 1. contravers. 3. de Roman. Pontific. lib. 2. capit. 17. vers. Hac omnia, & lib. 5. cap. 19. vers. Quarto, & de reliquijs sanctorum eodem tom. 1. lib. 2. cap. 3. vers. Item ex Constantino Cagnol. in proæmio Digestorum à nn. 79. Castald. de Imperat. quest. 51. Cevall. commun. q. 345. frat. Alphons. à Mendoga in quodlibet, q. 4. Schol. §. 4. vers. Quinto Mant. observat. 100. Baron. Annual. d. tom. 3. anno 324. Iacobac. de consil. lib. 10. art. 8. de donat. Constantini, fol. 783. vers. Quod autem, & plures relatæ à Cened. in Decretal. collectan. 109. num. 4. Notat Bart. post Cynum, & Alberic. in proæmio Digestorum col. 1. ubi Alberic. ponit totum privilegium donationis. Similiter Bursat. consil. 124. numer. 36. ubi infinitos videt bis. Ioann. de Imol. ff. de verbor. Ioann. Andr. in Clement. 1. §. Porro de iureiur. & in cap. Ego Ludovic. verbo, vinculis 63. dist. ubi tetigimus. Præter Doctorum autoritates relatæ, agunt de materia quam plura decreta, tam summorum Pontificū, quàm Imperatorum, quæ omnia Constantini donationem confirmant, textus in cap. futuram 12. quest. 1. textus in cap. 1. ibi, sinibus ecclesia noscimus, & c. 64. dist. textus in cap. relatum. 10. q. 3. ibi Patrimonium ecclesie, & c. textus in cap. per venerabilem, qui filij sint legitimi, ibi beati Petri, cap. fundamenta, §. 17. §. sin autem. vers. Ne autem de election. lib. 6. textus in Clement. 1. §. ipsa quoque omnia de iureiur. Extravag. inter communes, quæ incipit Unigenitus, §. Nos autem, vers. Satuentes de fratrum consil. de panit. & remis. ibi Constantinus textus in cap. Ego Ludovic. 63. dist. textus in l. D. Constantini C. de natural. liber. textus in Anthent. de rebus ecclesie non alienand. in principio ibi qui post Constantinum præ memoria, inter Imperatores principatus auxit, & constituit sacrarum ecclesiarum honorem, & disciplinam.

Quævis tot iuribus, & autoritatibus firmetur opinio ista, & cōmuniter probetur validitas donationis Constantini, non detuere tamè Authores aliqui, qui eam impugnarunt, nō tantum facto, quàm etiam iure; ex quibus præcipuus facit Laurent. Valla per integrum tractatū adversus donationes Constantini. Igneus in l. donationis n. 22. C. de donat. inter Cagnol. in proæmio Digestorū à n. 79. quibus videtur accedere Æneas Silvi. de moribus Germanie, pagin. 1081. littera A. in principio Franc. Balduin. de legibus Constantini in principio, lib. 1. Carol. Molinæ impius Author. in commentar. ad

edictum Henrici Regis contra datas, numer. 133. post Alciat. Parerg. 7. cap. 19. Francisc. Petrarch. Baptist. Ignat. Baptist. Mant. & plures per Molinæum citatos, Dionys. Pont. in consuet. Blesens. tit. 3. art. 10. colum. 1. Georg. Merul. de vicecomitibus, qui negant donationem factam fuisse, eo potissimum nituntur fundamento, quod apud illorum tēporum scriptores nulla illius donationis mentio à Constantino facta reperitur, ut constat ex Euseb. Casarien. lib. de vita Constant. ubi nihil de hac donatione exprimit. Tacuit etiam Socrat. Theodoret. Cassiodor. atque alij, quare eam factā fuisse constanter negant hæretici. Quod verò non potuerit Imperator in damnum Imperij tam amplas facere donationes, probant ex eo, quia in eius coronatione iurat honorē, & iura Imperij illæsa, & illibata servare, & consequenter donatio de terris, & civilibus Imperij illicita fuit, & invalida, ut probat textus in cap. intellecto de iureiur. & notant omnes ibi, & alibi, ut per Felin. in cap. ad audientiam de præscript. & plures de quibus Tiraq. de primogen. q. 35. à nu. 19. & 20. Covar. in cap. quanvis pactum 2. part. §. 2. num. 4. Gutierr. de iuram. confirmat. 1. part. cap. 52. num. 7. faciunt quæ in simili de donatione Regis in præiudicio Regiæ coronæ, notat Valasc. 2. tomo consult. 167. nu. 2. Cabed. 2. part. decis. 5. nu. 5. confirmantes ex generali regula textus in l. ult. §. Sin autem C. communia delegat. l. peto, §. prædium, ff. de legat. 2. cum similibus, quibus probatur, alienationem bonorum, quæ sunt restitutioni subiecta, nō valere, nisi in vita possessoris, qui alienavit, ut latè prosequitur post multos, quos refert Molin. de primogen. lib. 4. à nu. 3. cap. 1. & cap. 6. num. 2.

Sed à communi sententia; quæ veritatem historię, & donationis agoscit minimè oportet recedere, quæ donationem à Constantino factam esse, & validam fuisse affirmat; neque obstat, quod in antiquis illorū temporum scriptoribus de ea mentio non reperiatur, quod est præcipuum Laurentij Valla argumentum exclamationis contra Legistas disceptantes de validitate donationis, quæ nunquam fuit, multipliciter respondetur. Primò quod non sequitur, nō apparet scriptura huius donationis, ergo nunquam facta fuit: cum plures sint modi, quibus facta esse probari potest; constans, scilicet sequentium sæculorum traditio, & communis omnium fama ex resolutis per Mascard. concl. 753. ratio autem quare de ea apud scriptores eius sæculi mentio non reperitur, esse potuit, quod in ultimis annis Imperij Constantini facta fuit, iurabantque sequentes Imperatores eius abolere memoriam, sicut videmus ausum fuisse Henricum Imperatorem negare Pontifici fidelitatis, & obedientiæ iuramentū, & neq; à prædecessoribus præstitū, vel in futurū præstandū, quæ tamen Pontifex convincit in Clem.

1. de iure iur. Deinde respondetur nō esse destitutam huius historię veritatē, autoritate antiquorū gravissimorū patrum, scilicet Damasi Pontificis, Gelazij, Nicolai, Adriani, Gregorij, Innocentij, &c. Beati Isidori, Bernardi, Hieronymi, Anselmi, & Thomæ, quorū anthoritates tanquā maiorū sufficiant pro ratione inconvincibili allegasse, iuxta Quintiliani dictum; *summarum virorum autoritas loco rationis habetur, sufficiatq; dixisse, ipsi dixerē;* cū tamen Pontifices ipsi invarijs iuribus de donatione Constantini locuti fuissent, ut iam supra diximus, & videre est in d. cap. Ego Ludovicus 63. distinct. & melius in Clem. 1. de iure iur. vers. Porro, ubi Pontifex commendat Carolū primū, Henricum secundum, Octonem quartum, Federicum secundum, & Carolū ultimū donationem à Constantino factā confirmasse, & innovasse. Deinde patet ex nostro textu à vers. utile, usque ad finem, quæ omnia sumpta sunt ex gestis, seu actis sancti Sylvestri, in quibus multa procedunt, sed hic ea tantū relata videntur, quæ in collectionibus Doctorū Anselmi, ac Deus dedit Cardinalis reperiuntur. Titulus proprius huius partis in gestis ipsius talis est. *Privilegiū sanctæ Romanæ ecclesiæ, quod constituit D. Constantinus Augustus sancto Sylvestro episcopo urbis Romæ, & omnibus successoribus eius usque in perpetuum, & obtulit super corpus beati Petri Apostoli.* Quibus consentit Leo nonus in epist. 1. seu libello. adversus inauditas præsumptiones Michaelis Constantinopolitani, & Leonis Acridani Episcoporum cap. 13. de hoc privilegio sic loq̄s. *Pauca ex privilegio eiusdē Constantini manu cū cruce aurea super celestis clavigeri venerabile corpus posito ad mediū proferemus.* De iisdē gestis, seu actibus Gelazij, in Concilio septuaginta episcoporum, & refertur supra dist. 15. in cap. sancta sic loquitur, ut ea approbasse videatur, & in Martyrolog. Romano, & Vsuard. in festo sancti Sylvestri legitur, cuius actus clari habentur. Inveniuntur etiā in pervetustis litteris descripta in Bibliotheca Vaticana, & Abbatia Honatulæ; quorū interpretes in proœmio hæc ait. *Historiographus noster Eusebius Casarien. unū episcoporum urbis Romæ sanctū Sylvestrum me de Græco in latinū transferre præcepisti Dñe sancte, ac beate Pater, &c.* Quibus verbis quicūq; sit Author huius proœmij, eadē gesta ab Eusebio Græcè scripta fuisse clam profiteretur, quæ etiā in vetustissimis Pontificalibus, & Codicibus, in quibus sanctorū vitæ sunt descriptæ, in vita beati Sylvestri referuntur. Partē horū Authorū, quæ ad baptismū Cōstantini, & imagines sanctorū Petri, & Pauli spectat, refert Adrian. Papa in epistola Constantino Imperatori, & matri eius scripta, quæ in 2. actione septimæ universalis synodi habetur, sed quod ad hoc privilegium spectat, ipsum integrum refert. Leo nonus in epistola, seu libello superius citato, & 13. & sequenti, & Balsamo in Nomo ea nonen Potbij, titul. 8. capit. 1. inte-

integram hanc donationem refert quam ipse vocat. *Oraculum magni Constantini ad sanctum Sylvestrum, eo tempore Papam urbis Roma, & cum ipse Bassamo (ut est maxima Græcorum pars) in alijs Romanæ ecclesiæ se parum æquum ostendat; hoc tamen Constantini privilegium, ut in vetustis Græcorum monumentis extabat, retulit. Hanc eandem donationem ante Gratianum, citavit præfati Anselm. in loco citato. Deus dedit lib. 4. cap. 1. & Ino part. 5. cap. 49. ad quam referendum est, quod Petrus Damianus in deceptation. Synodal. inter Regum advocatum, & Romanæ ecclesiæ defensorem scripsit, qui aliqua ex hoc capitulo accepit, his verbis. Legi Constantini Imperatoris edictum. Adde etiam Viennens. in suo Comment. ætatis sexta, qui postquam enumeravit ecclesias, quas Constantinus post suum baptismum contruxit, adiungit. Caput verò totius Imperij Romani beatis Apostolis Petro, & Paulo sub testamento tradidit. Hanc quoque donationem refert Gofred. Viterbien. in Chronic. part. 6. cap. 2. ut alia recentiora tam Græcorum, quam Latinorum testimonia omittantur. Nec denique desunt Imperatorum auctoritates, sic enim Imperat. in l. Divi in principio, Cod. de natural liber. ibi Romanum munivit imperium; quam donationem ultra alios integræ refert ex vetustissimis exemplaribus Albericus citatus in l. 1. num. 6. ff. de officio præfetti vrbis, quæ omnia, & plura alia eleganter contra Vallam disputans, adduxit Cardinal. Alexandrin. in nostro cap. Constantinus, nu. 2. & post eum Jacobac. de consil. lib. 10. art. 8. ad fin. §. & quid. Quorum dicta collegit Castald. de Imperat. d. q. 51. refertur tom. 16. tract. in impressione noviori.*

4 Ultra summorum Pontificum, & Patrum auctoritates, quas supra adduximus, extat auctoritas Damasi Papæ viri sanctitate, & doctrina egregij, qui vitas Pontificum prædecessorum suorum à Petro ad ipsum describens in gestis Papæ Sylvestri baptismum, confessionem, immensamq; Constantini donationem enarrat, ac eam uti veram attestatur. Quid igitur Damasi testimonio probabilius, cui tãquã facto cæteris scriptoribus pro auctoritate Pontificia præstantiori, diligentiori item in describendis Pontificum gestis ut testatur Plain. ea fides haberi debet, ut & contra, & præter alios ob eius solam auctoritatem tota hæc historia firmari valeat, præsertim cum eo fere tempore vixerit, & numero quartus Pontifex fuerit post Sylvestrum ab anno 370. usque ad 388. Firmat etiam resolutionem alia auctoritas Isidori Hispalensis episcopi, qui decreta Pontificum componens simul, ac omnia Concilia celebrata ad tempus suum, circa annum Christi 640. In gestis Nicæni Concilij lepræ mundationem, baptismum, donationem, seu relaxationem Romæ, Imperijque Occidentalis per Constantinum Sylvestro factam expressissimè ponit, ut videre est, in 1. tom. Concilior.

universal. folio 223. & in impressione Colloniæ Agripinæ. anno 1567. inter epistolas beati Leonis Papæ, cap. 13. cui nec modicum credi debet, cum beatus Isidorus, litterisque præditus multum refulserit, & ex eius opere totum penè Gratiani Dacretum compilatum, & approbatum fuerit; legatur Cardinal. Alexandr. supra in cap. Constantinus. D. Antonin. in Chronic. 2. part. tit. 13. cap. 2. in principio. Adde posita ad cap. Ego Ludovicus 30. nu. 3 supra dist. 63.

5 Comprobatur ulterius veritas huius opinionis per Concil. Nicæn. 2. celebratum anno Christi. 754. dum ab episcopis 350. approbantur litteræ Adriani primi Pontificis Romani, referentes historiam Constantini cum Sylvestro, quæ vetustissimam appellant, ut omnes facilius in sententiam corruant pro imaginum sanctorum veneratione, ut habetur in tom. 2. Conciliorum, fol. 478. Vnde quia extant tot clarissima in scripturis testimonia, tum de baptismo Constantini celebrato, ministro Sylvestro, tum de eiusdem erga Romanam ecclesiã libertate, quæ ferè in omnibus cum Romanorum Pontificum historijs consentiunt, non est cur nos potius accedamus ad non dictum Eusebij Cæsariensis, quam à tot præclarissimis testimonijs recedamus, cum sit summa ratio, quæ pro religione facit, ex l. sunt persona, ff. de relig. & sumpt. funer. præsertim cum Eusebio, nec sit tam cõperts veritatis, ut de ea nõ liceat omnino dubitare, aut sit ita firmus, ut quidquid ipse non dixerit certissimum sit, contradicit enim textus in cap. sancta 15. dist. auctoritati Eusebij; nec in Chronic. omnia quæ Cõstantinus fecit, ipse scripsit, cum constet ex cap. antecedenti, & doctoribus ibi citatis multa, & magna egisse Cõstantinum, quæ omnia tacuit Eusebius. Quinimo aiunt apud priscos constantissimam famam extitisse, Eusebium in lib. Anead. de vit. Pontific. sub Sylvestro totum hoc de donatione, lavacriq; baptismo conscripsisse, pro ut ex Cassiodor. Hugon. & alijs refert Bursat. consil. 124. num. 53. in vers. præterea post principium.

6 Obstat secundò cõtra donationem Cõstantini, auctoritas D. Hieronymi, qui eodè ferè tempore post Constantinum, dum chronicas describeret, ac eam Eusebij prosequeretur, attestatur Cõstantinum Nicomediæ in ultimo vitæ baptizatum, & demum in Arianorum fidem delapsum quod si verum esset, falsa profecto historia nostra redderetur, sed tamè responderi potest Hieronymo Primum, quia si iure cõscripsit ipse epistolam illam ad Eustachium de vinculis Petri libris suis insertam, quæ omnes sibi attribuunt cõtra dånatum Erasmodum, certè, & tãquã cõtrario minimè credendum foret; imò potius presumendum esse D. Hieronymi opinionem illam pro ecclesia magis amplexum fuisse quàm illam, de qua in Chronica sua, cõtra tot alios affirmatam. Secundo responderetur, ex Hiero-

nymi textu non sequi necessario donationis falsitatem, quæ fieri potuit tempore quo Constantinus Romæ cathecumenus extitit, ecclesiæque constructas dotavit, licet postea Nicomediæ baptismum susceperit, & in fidē Ariatorum incurrere potuerit, quod tamen omnino negatum est, ut iam supra diximus. Accedit etiam quod res Constantini parum notæ fuissent D. Hieronymo, cum ipsum crudelem, & sanguinolentum appellet. Cæteri verò illius temporis scriptores ipsius Constantini religionē, pietatem, sanctitatemque decantent.

7 Tertio contra donationem insurgunt tali fundamento. *Orosius, Sozomen, Theodoret; Socrat;* & quidam alij, qui historias tempore Constantini scripsere, nullus ipsorum baptismum, vel donationem Romæ sub Syvestro tradidit. Nil tamen obstat hoc, quia ut iam supra respondimus, non recte colligit hæc consequentia: *tales non scripsere, ergo evenire non potuit*, videmus enim multa præclara gesta martyrum in historijs Gentilium non tradi; ea tamen vera, & ab ecclesia recenseri, & celebrari. ex eo ipso enim, quod scriptorum antiquorum nemo legatur id testari, non sequitur fabulosam esse, aut omnino denegandam talem historiam; quo potissimum argumento ex autoritate prædictorum permulti factum negat, ex quibus fuit *Petrarch. Baptista, Mantuan. Carmelit. lib. 1. de patient. cap. 30. Balduin. de legibus Constantini in principio. Alciat. & Aeneas Silvius* locis citatis; sed tamen iste in gestis Concilij Basiliensis in finalibus verbis libri secundi, ferè donationem hanc amplam admittit, dum ait in *cap. didici. Ridiculosa est sine potentia virtus, nec aliud est Romæ Pontifex sine patrimonio ecclesia, quam Regum, & Principum servus, quod prævidens divina pietas Romanam ecclesiam dotari, per Constantinum, & locupletari voluit, &c.* quibus verbis apertissimè probatur, etiam *Orosium, & alios eius sequaces* donationem fuisse factam non negare. Secundò dicitur dato quod isti contrarium assererent, non tamen indubitanter eis credendum esset, præsertim cum *Sozomen, & cæteri calumniantur, ut videre est per Nicephor. de histor. ecclesiast. lib. 16. cap. 46.* ac proinde plena fides eis adhibenda non erit.

8 Quartò instari potest, verisimilè non esse Constantinum donasse ecclesiæ totum imperium tot laboribus partum, iure divino, & naturali filijs debitum: cui tamen responderetur, quod imò Constantinus, qui bello Maxentium superavit, cui Petrus apparuit, quia lepra baptismum mudatus fuit, sanctissimè suumque imperium Christo sacrare potuit, exemplo multorum, & Davidis, qui se, vitamque Deo devovere ob patriæ, populique discrimen quid enim prodest homini univesum mundum lucrari, animæ vero detrimentum pati: *cap. Mattheus de simoni.* Cognovit etiam Constantinus totam terram, &

plenitudinem eius Christi esse, itaque assignando eam Papæ Christi successori, reddebat Christo quod suum erat, implebatque dictum per David. 1. Paralipom. ult. *in manu tua Dñe virtus, & potentia, & in manu tua magnitudo, & imperium, tuæ sunt divitiæ, tuæ est gloria, tu dominaris omnibus, &c.* Abraham non ne filium Deo obtulit omni Regno chariorem, & si Valla Constantinum insanum appellat, si donasset, quid dicendū de Diocletiano Imperatore, qui se sponte imperio abdicavit Cæsaribus creatis, ut iam diximus. Quot Principes imperiales fasces religionis causa relinquētes, ut Lotharius primus Imperator nepos Caroli magni in solitudinē, & monachismum se contulerunt: quid de M. Antonio, qui Cleopatram, Iudæam, Palestinā, Arabiæque provincias donavit? De his Valla non miratur, sed de Constantino tantum, quæ ardor divinus agebat, quemque sperata salus ad supremas exaltabat cogitationes; propterea nec filij, nec populus donationi resistere, quinimo ob Imperatorem nitidum, & lavacro salutari datum ob Rempub. beatiorem ac feliciorum redditam, omnes quidem gaudium, lætitiāque maximam cōcepere, quod ex alijs cōprobat *Bursat. d. consil. 124. num. 64.*

Nec obstat quintò quod Valla dixit, nempe Sylvestrū, n̄ potè Pontificem sanctū oblata repudiasse; quasi ordini clericali inconveniētia, & ex Christi præcepto prohibita; qui se Regē in mundo appellare nolluit: quia responderetur ne sapiat quæ Dei sunt, quis enim ipsi dixit ecclesiā tēporalia, ac immobilia habere nō posse, & hoc etiā secundum Apostolicā institutionē, nonne ipse fateri debet Apostolos eleemosinas, & pretia immobilium venditorum, successores demum immobilia pro sustentatione eorum accepisse. Notatur in *cap. expedit 12. q. 1.* nec tamen isti à bono deviarunt. Vnde incōpatibilia non censentur temporalia cū spiritualibus, quinimo necessaria in ordine ad statum spiritualium. Nec tamē poterat Sylvester ea repudiare, quia fecisset contra Christi dispositionē, si ab hoc bono Constantinū divertisset, quæ credendū est spiritu divino motū post tãtas christianorum strages à Nerone hanc libertatē exercuisse, ut gloria Dei ecclesiæ nata tranquillitas, Christi; Vicarius præcæteris superior cognosceretur. Tandem hoc modo succurere voluit Christus ecclesiæ suæ in miserrimo rerū statu existenti, ut opibus opulenta posset contrarijs omnino resistere, qui eam tanquā omni auxilio destitutam oppugnabāt. Accumulant tandē negātes talē donationē, quod nō constat de illius acceptatione, nec de possessione habita, vel à Cōstantino tradita. Quinimo cōtrariū potius ob divisionē Imperij inter filios, quibus tamē, & similibus quæ adduci possēt, dicendū est, non ab ea donationis fictionē argui, quādo quidē in dona-

donatione, & alienatione privatorum procedant supra dicta argumenta non in Christo facta; quæ sola mente, & voluntate ipso iure proficitur, & hoc etiam absque traditione aliqua, maximè cum, & hæc donatio propria nõ fuit, sed iuris sui verà restitutio, quæ in parte respectu exercitij exequuta fuit in totum, verò respectu iuris habitu accepta. Deinde dici potest, quòd cum donatio in fine Imperij procefferit, non potuit ita subito executioni mandari, nec Cõstantini respectu, qui ubique Papam conducere non poterat, minus respectu Sylvestri, qui terras, quæ fortè de facto obedientiam recusabant, non ferro, & bellis, sed bona religione paulatim ad suam ditionem perducere volebat. Non enim in uno instanti de profanis ad sacra mutatio fieri poterat; negari tamen non potest, quin ex tempore Pontifices possessionem provinciarum sint adepti respectu dominij, & recognitionis; patet hoc in registris Gregorij septimi, & Alexandri tertij Pontificum, dum Regibus Occidentalibus scribunt in hac forma. *Scitis enim Regna vestra ex antiquissimis constitutionibus Beato Petro, & sanctæ Romanæ ecclesiæ tradita in ius, & proprietatem, & licet Cõstantini filij, cæterique successores provincias ferè omnes possederint, id fuit ex permisso Papæ, qui eis temporalium, ut decet, exercitium permisit, pro ut etiam in modernis temporibus permittit, licet ipse tanquam omnium Dominus ab omnibus reputetur, per Extravagantem Vnam sanctam, de maioribus, & obedientibus, facit cap. fin. ne clerici, vel Monachi, in 6. vel aliter possessionem Papa habere non putuit ipsius impotentiæ, Imperatorumque tyrannide, si tamen eam habuit, iterum eis permisit, ut dicti Imperatores tanquam infeudati ab ecclesiæ eas regerent, & administrarēt; quod non videtur ab omnibus, cum legamus plures Sumos Pontifices, Imperatores, Reges, ac Occidentis Principes Imperio eiecisse, & alios substituisse; exempla; Gregorius XI. Leonem Imperatorem, Stephanus XI. Zachariam Gallorum Regem. Gregorius IV. Ludovicum Imperatorem, & cæt.*

Quibus dubijs sic iam absolutissimè confutatis, patet veritas communis opinionis, quæ tot sanctorum, atque doctissimorum virorum autoritate comprobatur, quæ prevalere debet perpaucissimis alijs, nec multum firmis; præter communem consuetudinem, quæ in ecclesiæ ab immemorabilibus temporibus, hucusque inolevit, ita quòd si aliquis his temporibus teneret donationem per Cõstantinum Sylvestro minime factam, quatenus verò factam nõ tenuisse, fortè ab aliqua hæresis suspitione nõ procul distaret, quia incurreret in damnationem Ioann. Vviclef, qui contradixi hanc diuturnam ecclesiæ consuetudinem, quæ vim legis scriptæ sapit, & servatur iuxta Concil. Constantiens. 6. cap.

6. & cap. Quis 11. dist. & cap. illud. 12. dist. ubi notavimus, & est contra legem scriptam in 6. Sancta vers. Item. 15. dist. ubi approbatur legenda Sylvestri, quæ baptismum, ac totam historiam Constantini continet, & præter nostrum textum in præsentibus, cap. fundamenta vers. ne autem de elect. in 6. & ideo cum hæc opinio ab ecclesiæ sit approbata, contrarium tueri, vel tenere sapit hæresim, cum aliàs hæreticus dicatur, qui novam contra ecclesiæ opinionem, ob commodum, gloriam, aliumve respectum gignit, vel fovet, cap. Nulli 19. dist. ubi Glossa, & in cap. firmissimè de hæretic. cap. omnes 22. dist. & in terminis nostris id affirmare, non distare ab hæresi, docuit Panorvitan. conf. 82. vol. 1. Castald. de Imperator. dist. quæst. 51. nu. 2. Hieronym. Albus de donat. Constantini fol. 47. Bursat. consil. 124. num. 38. Covar. lib. 4. variat. cap. 16. sub nu. 8. in vers. Secundo ante finem.

Nec minus firma, & vera est opinio quæ habet donationem non solum factam fuisse, sed omni iure valuisse, quod etiam impugnabant adversarij cum impio Vviclef damnato in 4. Concil. Constantien. sess. 8. Firmant opinionem nostram ultra Doctores supra citatos Glossa, verbo, pertinet in dict. l. 1. ff. de officio præfelli urbis, recepta communiter à Doctoribus contra Glossam in Authent. quomodo oporteat episcopos in principio restatur Alexandrin. adductus à Castald. Covar. Molin. Ceval. & Cened. dictis locis, quibus adde Driedon. de libertat. christian. lib. 1. cap. 9 pag. 10. Nec obstat argumentum supra adductum contra hanc opinionem ex cap. intellecto de iureiur. quatenus ex eo deducitur, non posse Imperatorem tam magnificè donare, quia fuit contra iuramentum acceptum in eius coronatione, ubi obligatur servare iura Imperij illæsa, & illibata; facillimè enim respondetur, quod in donatione ab Imperatore facta Romano Pontifici, & sedi Apostolicæ minimè potest considerari grave Imperij præiudicium, tum quia in sanctissimis ecclesijs optima mensura est donatarum rerum immensitas, quia si plena dent Imperatores Deo, eiusque ecclesiæ, multo maiora ab ea accipiunt, ut eleganter ait textus in Authent. de non alienand. §. Simimus collat. 2. tum quia Constantinus donando non tam ecclesiæ dedit, quam reddidit, ut iam diximus, ex eo, quòd ecclesijs donatur, Deo redditur, à quo omne bonum, & donum optimum omnibus provenit, ut ex Apostolo proximè retulimus; tum quia terræ, quas donavit præcedenti Principum tyrannide fuerant occupatæ, qua ratione utitur exquisitam dicens Abb. d. conf. 82. & ante cum Hostiens. in sum. tit. de immunit. ecclesiar. num. 12. ante finem. Pigi. de ecclesiast. hierarch. lib. 5. cap. 16. vers. De Constantini. eleganter Quintinian. in reper. capit. novit. de iudicijs pag. mihi. 84. præter Castald. Iacobac. & alios citatos. Tū deniq; quia merito alij observant Principes omnes, qui in ecclesijs munifici

& liberales extiterunt, de hostibus suis triumphasse, & Imperium, seu Regnum, & longissimam posteritatem traduxisse, ut longo discursu prosequitur *Bosius de signis eccles. tom. 3. lib. 20. cap. 89*. *Bellarmin. tom. 1. controvers. 4. general. de eccles. militante lib. 4. capit. 18.* & cum ingentibus beneficijs à Deo acceptis, scilicet curatione lepræ, & victoria contra Maxentium, divinitus permotus esset ad donationem illam faciendam, quia oportebat Romanam ecclesiam Imperatorum tyrannidè male vexatam temporalium bonorum muniri præsidio, ex textu in *d. cap. fundamenta de elect. in 6.* & supra notatis. Deinde respondetur omnem Imperatorum potestatem à populo ad eos fuisse translata, *l. i. ff. de constitut. Principum* ac subinde idem populus, consentiente Principe, partem hanc, & dominium in alium transferre potuit ex *cap. 1. de regul. iur. in 6.* constat autem donationem nõ solum à Constantino factam fuisse, sed simul cum Satrapis, Optimatibus, Senatu, ac populo, ex hoc nostro *cap. Constantinus d. cap. fundamenta.* tandem respondetur, quòd licet daremus Constantini successores, eo tempore, quo Imperiũ apud Græcos residebat, conqueri potuisse de profusa Imperatoris largitione, quod ex *d. 5. Simimus*, falsum apparet, minime tamen iã tunc conqueri possunt Imperatores Germani, ad quos ex Græcis Imperium, translatum est, non enim à Constantino, vel alijs Græcis Imperatoribus imperium susceperunt, sed ab ipso Romano Pontifice, *cap. venerabilem de elect. explicat Navarr. in d. cap. novit de iudic. notab. 3. numer. 3. & numer. 124.* & per integrum tractatum explicat *Bellarmin. d. tomo primo tract. de transf. Imper. Molin. disput. 26.* post alios, quos referunt; quare de viribus huius donationis agere nõ magis pertinet ad hodiernos Imperatores, quasi Regnum Macedonum, aut Persarum peterent, ut benè arguit *Pigi. citato loco.*

12 In textu, ibi, *Satrapis.* Quod nomen Persicum est; significans præfectum, seu Governatorem alicuius provinciæ, de quo *Terent. in Heaut. Satrapes, si fiet amator, nunquam sufferre eius sumptus queat,* ex hoc nomine venit *satrapia*, vel *satrapea*, quæ est Regio, seu præfectura. Vnde *Plin. lib. 6. cap. 20.* in fine, *eienim plerique Occidente non Indo determinant, sed adiiciunt quatuor satrapias, Gedrosos, & cat.* qua divisione vñ fuerunt plures populi, præcipuè Persæ, qui capadociam in duas satrapias diviserunt, ut narrat *Strab. in sup. Geograph. lib. 12. sub. numer. 20.* & inde Capadoces satrapeis utebantur, quem admodum, & alij etiam de quibus vide *Herodot. lib. 1. de Babilonijs loquentem, & lib. 3. ubi scribit Dariũ constituisse Regnum in viginti satrapias. Curt. lib. 5. optimè Tiraquel. in Alexandr. in gentia-*

lib. diebus lib. 2. cap. 27. ad fin. De satrapis vide etiam Iudic. cap. 3. num. 2. & cap. 16. num. 8. & 1. Regum, cap. 5. num. 8. & cap. 6. num. 4. & num. 12. & lib. 4. cap. 18. num. 24. & lib. 2. Paralipom. cap. 9. num. 14. & 1. Esdr. cap. 8. num. 36. & Ester. cap. 3. num. 12. & Daniel. cap. 3. num. 2. & sæpe alibi in scriptur.

In textu, ibi, *Phrigium.* Est certum indumentum Regium auro in textum, & acu depictum, dicitur sic, quia Phruges ex regione Phrigiæ minoris Asiæ, primi inventores fuerunt huius texturæ, ex *Plin. lib. 8. cap. 84. num. 40.* & ideo Phrigiones appellati sunt, teste eodem Plinio ubi proximè, Phrigianæ togæ usus inceptit ab Augusto, ut refert Plinius citatus.

In textu, ibi, *Chlamidem purpuream.* Dicitio est Græca, significat vestem militarem pallio breviorẽ, & strictiorem, cuius usus antiquus est apud Imperatores, & Reges, ut videre est per *D. Thom. in Caten. ad cap. 27. Matthæi littera E. D. Hieronym. ibidem vers. tunc milites, & in lib. 1. Reg. cap. 24. numer. 12. & Matth. 27.* qui meminit chlamidis coccinæ, qua Iudæi Christum Dominum per ludibrium induerunt, eum Regẽ appellantes. De chlamide loquitur etiam *Virg. lib. 8. Æneid. In medio chlamide, & pìllis conspectus in armis.* Et *Plaut. Puer cape chlamidem, & da pallium.* Idem adornatum militis ait, opus esse chlamide. Præterea (ut auctor est *Pollux in Onomastico*) fuit chlamys proprius, vel peregrinantium, vel venatorum habitus. Qui enim longissimam itineris pegrinationem, aut venationem suscipiebant, ad cæli iniurias propulsandas chlamyde utebantur. Hinc est, ut Regina Dido in venationem profectura, chlamyde ornata pingatur à Virgilio *Æneid. 4.*
Sidoniam pìllo chlamydem circumdata limbo.
Vide illo loco *Pontanum, Cerdam, & Conradum.*

In textu, ibi, *Banna.* Est species exilij similis proscriptioni, unde banniti dicuntur, & quia hoc reputatur inter fructus iurisdictionis, ex *Bald. in l. 1. Cod. de fruct. & litium expensis num. 15. Celio lect. antiq. lib. 15. cap. 17.* ideo Imperator id summo Pontifici concessit. De Bannis vide plenissimè *Ioann. Berthach. in suo copioso Indice littera B. Alex Scot. eadem littera. Greg. Lopez p. 5. l. 45. tit. 5. Glossa 3.* Accipitur etiam Bannum in alio significato, ut videre est per textum in *cap. ult. qui matrimonium accusare possunt, ubi Abb. nu. 4. Lopez partit. 3. tit. 22. l. 26. Glossa 9 & part. 4. tit. 3. l. 1. Glossa 5. & 6. & sæpe alibi plenissimè.* Est etiã aliud nomen huic simile, non duplicato, n. & scribiatur *Bana*, quo significatur omne xdiciorum genus, de quo vide recenter *frat. Luc. de Mon-*

de Monto. in Methaphor. super scriptur. fol. 18. col. 1. ad medium. In alijs verò codicibus loco *Banna*, legitur, *Banda*, de quo verbo videndus *Suid.* ibidem; de banno est etiam textus, in *cap. Statuimus*, in fine, 16. quest. 1.

C A P. Sicut. XV.

S V M M A R I V M.

- 1 Imperium non potest se intromittere in sacerdotio, debet tamen esse ecclesie patronum.
- 2 Imperator, an possit emendare Papam, si in fide erraverit?

IN text. ibi, *Sit Imperialis presentia*, iuncta additione marginali, ibi, *Imperium non potest, & cœt.* Ergo imperium non potest se intromittere in sacerdotiũ, ex defectu iurisdictionis, ex notatis per *D. Tho.* 2. 2. quest. 104. art. 1. & *cap. ult. vers. Quid præcipitur*, 14. quest. 1. & notasti supra, in *cap. Bene quidem* hac dist. Adde *Valdesium de dignitate Regum Hispania*, cap. 1. num. 4. ubi probat, Imperatoris esse munus non quidem iudicis, sed advocati, defensoris, ac patroni in rebus ecclesiasticis. In cuius rei typum oleo inungitur, ut lætitia, & animi promptitudo significetur, qua inimicos ecclesie debellare, ac fidem debet constantissime propugnare; non quidem se iudicem intromittendo, sed se patronum exhibendo. Quod firmissimum erga fidem patrocinium perpolitato carmine expressit, *nostra ætatis Homerus*, *Hispania Cycnus*, *Lupus à Vega Carpius*. tum varijs in locis, tum præcipue in quadam tragædia, quæ inscribitur; *infelicitates Regis Alphonsi Casti*, ubi Regum, atque Imperatorum gladios pro sanctissimæ Fidei defensione acuendos, & stringendos esse ostendit.

2 In Glossa, verbo, *Non tamen.*

Collige ex Glossa, posse Imperatorem emendare Papam, si in fide erraverit, de quo vide posita ad *cap. Si Papa*, 40. dist. & notasti supra in *cap. Bene quidem*, est etiam textus in *cap. Principes*, 23. quest. 5. & vide *Bellarmin.* iam citatum ad materiam, tom. 1. *controvers. 3. de Roman. Pontifice*, lib. 2. cap. 3. per totum.

C A P. Boni Principis. XVI.

S V M M A R I V M.

- 1 Marcellus Papa quis fuit, & quandiũ in Pontificatu sedit?
- 2 Ad bonũ Principem spectat ecclesias restaurare, & alias de novo edificare.

IN subscriptione, ibi, *Marcellus.* Qui fuit Romanus Benedicti filius, imperante Valerio Constantino, Galerio Maximiano, Constantino Maximo, & Marco Aurelio Maxentio, ad quem hanc epistolam misit, sedit annis quinque, mē-sibus sex, dies unum, & viginti, creatus Pontifex 21. die Novembr. anno 304. Martyrij coronam accepit, sub eodem Maxentio tyranno, anno 310. 17. Kalend. Febr. quæ incidunt in diem 16. Ianuarij; quo die natalis eius, in ecclesia celebratur. Fecit cœmeterium via salaria, propter sepulturas martyrum, viginti, & quinque titulos in urbe constituit, propter baptismum, & pœnitentiam multorum, qui convertebantur ex Paganis. Vide plura per *Platin.* & *Panvin.* in *vita ipsius Marcel.* *Alphons. Chacon. de gestis Pontific.* fol. 73. *Baron.* 2. tom. anno Domini 305. & sequentibus, & 3. tom. anno 307. cum sequentibus, & diximus supra, in *cap. 1. distinct.* 17.

In textu. Ad bonum Principem spectat ecclesias restaurare, & alias de novo reedificare. David enim totus fuit occupatus in ædificatione templi Domini, ut videbis *lib. 2. Reg. cap. 7.* Similiter etiam Salomon magnificum, & sumptuosum templum Domino erexit, *lib. 3. Reg. cap. 8.* Ad hoc enim institutæ sunt potestates sæculares, ut optimè notavit *Turrecremat.* in hoc nostro textu, cui etiam inserviunt, quæ notasti in *cap. Constantinus*, 1. per totum, ibi, *Religiosissimi Principis, & beneficentissimi circa ecclesias.* Plura exempla notata habes. Faciunt quæ scripsit *Navarr.* in *cap. Cum contingat.* de *rescript.* 2. tom. 13. *causa nullitatis*, nu. 5. ad medium.

DISTINCTIO. XCVII.

C A P. Ecclesie. I.

S V M M A R I V M.

- 1 Cõmendatur Principibus secularibus, ut legatos Papa honorificè tractent.

- 2 *Papa Reges Hispaniæ christianissimos appellat, & etiam Reges Franciæ, nec non Imperatores.*
- 3 *Reges, & Imperatores etiam gloriosissimi nominantur.*
- 4 *Præcipitur secularibus Principibus, ut ecclesiarum immunitatē servent.*

IN textu. Commendat Papa Honorio Imperatori, ut ecclesiam cōservet, & suos legatos honorificè recipiat. Conducunt ad textum, quæ notasti in cap. Constantinus, 1. & in cap. Bene quidem, per totum, 96. distinct.

IN textu, ibi, *Christianissimi*. Qui titulus Imperatoribus, ut genuinus, & Imperio naturalis est, ex *Palat. de iuris obtention. Regn. Navarr. 4. p. 5. 5.* ad finem, & ideo multis in locis Sūmi Pontifices Imperatores christianissimos appellarunt, ut Leo Papa in epistola ad episcopos Hispaniæ de recipienda 6. Synodo Constantinopolitana, relata in Concilio Toletano 14. & patet etiam ex diversis legibus Cod. Iustiniani ut in *l. Inter claras, Cod. de summ. Trinit. & fide catholic. & Cod. Theodosian.* ubi passim Imperatores christianissimi cognominantur, quod etiam facit ecclesia catholica singulis annis in Parasceve, orando pro christianissimo Imperatore, advertit *Castald. de Imperat. quest. 2.* ad finem, unde redarguitur *Ioann. Ferrulat. Gallus,* asserens nullum alium præter Regem Franciæ christianissimum ab ecclesia appellari, ut notat *Vald. de dignit. Reg. cap. 13. nu. 17.* advertens ibidem *num. 16.* Reges Hispaniæ prius fuisse vocatos christianissimos, quàm Carolus Magnus, qui primus ex Gallis nominatus fuit christianissimus; prosequere cum multis citatis à *Vald.* ubi proximè; & utrū præstantior, & antiquior sit titulus christianissimi, quàm catholici, vide per eundem *d. cap. 13. à num. 19.* & sequentibus.

IN textu, ibi, *Gloriosissime*. Titulus est etiam hic, quo Imperatores, & Reges condecorantur, ut patet in *cap. Hac quippe, 3. quest. 6.* ubi Ioannes Pontifex scribens Salomōnio 3. Regi Britannorum, eum gloriosum vocat, de quo *Region. lib. 2. Chronic. & Sampir. episcopus Asturiensis antiquissimus Author,* & plures alij, quos vide per *Vald. d. cap. 13. nu. 10.* & cum eodem per totum hoc caput prosequere varios Imperatorum, & Regum titulos, scilicet excellentissimum Orthodoxum, Religiosissimum, pijsimum, christianissimum, &c.

IN textu, circa fin. ibi, *In Urbe*. Notat *Trident. sess. 25. de reformat. cap. 20.* in fin.

ubi admonentur Principes sæculares, ut servent immunitatem, atq; iurisdictionem ecclesiasticam, exemplum honorum Principum, qui eorum protectores extiterunt, exemplo Constantini, &c.

CAP. Victor. II.

S V M M A R I V M.

- 1 *Honorius Imperator, quando fuit creatus, & quot annis vixit?*
- 2 *Nomen Augustus, quid significet? & de origine appellationis Cæsaris.*

IN textu, ibi, *Honorius*. Creatus fuit Imperator simul cum Arcadio à patre Theodosio vivente, consulibus Olybrio, atq; Probino, anno Domini 395. & capit imperare post mortem patris 16. Kalend. Februar. eiusdem anni, cum esset in ætate decem annorum. Gubernavit Imperium ab obitu Theodosij annis 28. mensibus septem, diebus duobus, vixit annis 40. uno minus, & mense uno integro; res ecclesiæ, & Sūmos Pontifices maxime coluit; accerrimus hæreticorum fuit expugnator, & Iudæorum expulsor; vide de eo latissimè *Baron. tom. 8. Annal. ab anno Christi 395. usq; ad annum 423.* qui meminit huius nostri textus, præcipuè *anno Christi 419. num. 41.*

IN textu, ibi, *Augustus*. Hòc est natura hominis acceptior, & venerabilior, quo titulo Imperatores post coronam adeptam Æthnici ornabantur, Græco nomine dicitur, *Sebaston,* hoc est sanctissimus, dignissimusq; honore, ut ex *Cassio,* refert *Valdes. de dignit. Regū, d. cap. 13. num. 6.* ubi etiam vide originem appellationis Cæsaris.

CAP. Nobilissimus. III.

S V M M A R I V M.

- 1 *Nuntio non est credendum sine litteris.*
- 2 *Nobilissimo viro credendum est in legatione, quanvis litteras non ostēdat.*
- 3 *Intelligitur textus, ut procedat sine præiudicio.*

4 *Vtrūm*

4 *Utrum Cardinalis, seu Pontificis dicto sit standum absq; iuramento? & an etiam Principis cuiuslibet?*

1 **I**N textu. Collige ex textu legatis, five nuntijs non esse credendum sine litteris suæ legationis, de quo vide Bart. in l. Palatinos, Cod. de col. fund. lib. 11. & in l. Si quis decurio 1. Cod. de decurionib, lib. 10. & in l. Quoties. Cod. de legationib. eodem lib. optimè Mascard. de probat. conclus. 84. num. 1.

2 In textu, ibi, *Nobilissimus, iuncta Glossa ibidem, vers. Ergo, & Cardinali.* Igitur credendum erit viro nobilissimo legatione fungenti, quanvis litteras non ostendat, exemplo Cardinalis, cui plena fides adhiberi debet absq; litteris sui mandati; notat ex pluribus Mascard. d. conclus. 84. num. 2. & conclus. 160. à num. 1. ubi per multas ampliaciones, & limitationes prosequi potes resolutionem hanc Navarr. de testam. conf. 6. num. 8. Tiraq. de nobilitat. cap. 20. num. 39. Gabr. commun. tit. de probat. conclus. 3. Hyppol. de quæstion. ad l. 1. §. 1. num. 7. vers. Et faci. Idem singular. 273. vers. Limite etiam prædicti de spurio. Iason. in l. Admonendi, ff. de iur. iur. num. 96. aliàs 175. vers. Tertio moveor, ff. de iur. iur. ubi limitat dictum Cardinalis, quando de se ipso asserat. Capella Tolossan. decis. 463. & ibi Aditio marginalis.

3 In fine textus, ibi, *Credidimus.* Intellige textum procedere, quando nulli infertur præiudicium, tunc enim legato Principis fides adhibetur. Contrarium autem est dicendum, si alicui aliquod inferatur damnum, de quo vide Riccius 4. p. Collectan. 1459. Tiraq. de pæn. causa 51. num. 13. & 14. Capell. Tolos. ubi proximè, Glossa singularis, verbo, alio modo, in cap. Sicut, de sentent. excommunicat. facit cap. Cum à nobis, de testib. Farinac. eodem tract. quæst. 63. num. 55. Mant. observat. 4.

4 *Utrum autem Cardinali sit credendum, quando asserat, ut testis absq; iuramento? Vide optimè Mascard. de probat. conclus. 269, nu. 3. & 4. cum sequentibus; & an Pontificis assertione standum sit, vide Bart. in l. Ambitiosa, num. 28. ff. decret. ab ordin. fact. Eundem Mascard. conclus. 1143. & 1227. etiam à num. 1. quid etiam dicendum sit in assertione Principis, & an contra illam admittatur probatio in contrarium, ibidem num. 42. & quid si attestetur de his, quæ vidit ante principatum num. 45. & quid in assertione contra subditum, num. 81.*

DISTINCTIO. XCVIII.

CAP. Nullus. I.

S V M M A R I V M.

- 1 *Episcopus non potest ordinare subditum alterius diœcesis absq; litteris dimissorijs.*
- 2 *Authores, qui agunt de pœnis impostis episcopis tales ordinantibus.*

IN textu. Collige ex textu, non posse episcopos ordinare subditum alienum absque litteris dimissorijs, vel cõmendatitijs, de quo vide Navarr. in Manual. cap. 22. num. 18. vers. Tertio qui. Azor instit. moral. p. 2. lib. 3. cap. 48. quæst. 6. col. 379. Henriq. in summ. lib. 1. cap. 17. §. 3. in fine, littera A. Cardin. in praxi, verbo, Episcopus, num. 17. adde optimè Salzed. in practic. cap. 26. in Glossa, verbo, sine licentia. plenissimè de dimissorijs, & quis eas possit concedere. Rebuff. in practic. beneficior. de litter. dimissor. num. 3. Extat Concil. Trident. sess. 14. de reformat. cap. 2. & sess. 23. de reformat. cap. 3. 8. & 10. & est textus in cap. 1. de temporib. ordinat. lib. 6.

De pœna, quæ imponitur episcopis ordinantibus non subditos sine licentia, vide idem Concil. Trident. d. cap. 2. Henriq. in summa, lib. 13. de excommunic. cap. 38. vers. Secundò. Episcop. Tolet. in summa, cap. 89. vers. Tertio. Salzed. ad Bernard. in pract. cap. 26. Glossa, verbo, sine licentia sui præsulis, vers. Tertius casus est.

CAP. Transmarinos. II.

S V M M A R I V M.

- 1 *Quid sit chyrographum.*
- 2 *Instrumentum, antapocha, & chyrographum idem sunt.*
- 3 *Chyrographum in nostro textu quomodo accipiat?*

IN textu, ibi, *Chyrographis.* Est pictura ex manu propria, quam author graphum, etiam appellant. Sueton. in August. Nihil eque elaboraverant, quam ut imitaretur chyrographum,

phum suum. Differt autem chyrographum, à syngrapha, quòd in chyrographo tantum quæ gesta sunt describi solent; in syngrapha etiam contra fidem veritatis pactio scribitur; ut ait idem Sueton. citatus. *Cuius pacti non dubitavi à quibusdam iusturandum, à quibusdam syngrapham petere.* Per syngrapham intelligit Sueton. chyrographum propria eorum, qui paciscebantur, manu scriptum, in quo talis pactio scripta erat; ne negare possent. Notat Paul. Iurisconsultus, in l. Bonis, ff. de privileg. creditor. ubi DD. cõmuniter.

2 Chyrographum est, cum duo paciscentes duas scripturas sub eadem forma, inter se conficiunt, & mutuo sibi tradunt; vel dicitur instrumentum, seu illa littera, in qua debitor confitetur se esse obligatum creditori; idem quod antapocha, & chyrographa dum veniunt nomen, sive corpus venisse videtur, ex l. Servum filij, §. eum, qui chyrographum. ff. delegat. 1. Ultra hæc de chyrographi materia, vide post Bertachin. verbo, chyrographis, & verbo, scriptura privata. Bart. in l. Admonendi, à num. 24. ff. de iureiur. ubi plenè de privata scriptura, sive chyrographis agit.

3 Accipitur autem chyrographum in nostro textu pro litteris, in quibus continebitur vita, mores, & ordines eius, qui illos vult insigniri, quæ litteræ vocantur dimissoria; vel reverendæ, de quibus in Concil. Trid. d. sess. 14. cap. 2. quod supra expendimus, & aliquando sunt speciales, nempe, ut talis episcopus ordines conferat, quo casu an recipiens ordines ab alio episcopo in litteris non contento, illis iuvari possit? Vide Salzed. in pract. d. cap. 26. in Glossa, verbo, sine licentia, post principium.

CAP. Afros. III.

SUMMARIUM.

1 Investiganda est patria ordinandorum, ad colligendos eorum mores.

IN textu. Collige ex textu, investigandam esse patriam ordinandorum ad hoc, ut colligatur qualibus moribus imbuti sint ex illa oriundi, de quo vide Tiraq. in l. 7. connubial. Glossa 1. p. 7. num. 17. facit dictum Vlpiani Iurisconsulti, in l. Quod si nolit, §. Qui mancipia, ff. de adilit. edicto, ubi loquitur de servis venditis, de quorum patria venditores debent narrare, quia plerumque natio servi, aut provocat, aut deterret emptorem Bart. in tract. de Guelph. & Gebelin. à nu. 10. & sequentibus. ubi plenè de patriæ moribus, & affectione agit, plures de hoc agentes congerit Tiraq. ubi proximè.

CAP. Omnes. IV.

SUMMARIUM.

1 Baptismus delet omnem peccati maculam.

IN Glossa, verbo, Omnes, vers. Sed nonne baptismus. Ergo baptismus delet omnem peccati maculam, vide textum in cap. ult. de panit. dist. 7. ubi notat Turrecremat. & præter eum optimè Nauarr. ibidem, à principio, num. 15. & 20. facit textus in Clement. 1. §. fin. de summa Trinit. Explicat Trident. sess. 5. de reformat. in Decret. de peccat. original. §. Si quis per Iesu. Covar. in cap. Alma, p. 1. §. 10. num. 11. Eggh. de Sacrament. tom. 1. quest. 69. art. 6. num. 1. & art. 1. à num. 1. Valer. Reginald. in praxi forens. lib. 27. num. 61. Bellarm. lib. 1. de baptism. cap. 13.

DISTINCTIO. XCIX.

CAP. Provinciæ. I.

SUMMARIUM.

- 1 Expenditur textus materia, & promittitur tractatus de Primatia.
- 2 Quæ dicatur Provincia?
- 3 Quid sit Primas?
- 4 Patriarcha est nomen Græcum significans Principem Patrum, & an differat à Primatè?

IN textu. Vastissimam, & arduam, nec minus utilem nobis textus iste præbebat disputandi materiam, utpote de Primatu acturis, cum ad tanti culminis dignitatem nos Deus extulerit, ut possimus de eo tanquam pro iure nostro pugnantes disputare; sed inserviendo modo nostræ intentionis methodo, & brevitati, non ultra propositum liceat de hac re decertare, præsertim cum in animum induxerimus integrum de hac Bracharæ Augustæ Primatia, Deo favente, tractatum in lucem edere, proptereaque in præsentibus solum de materia textus remissivè agendum erit. Quia verò contraria iuxta se posita magis eminent, atque elucent; dum nos pro firmada,

& stabilienda nostri primatus auctoritate, & antiquitate, aliquid meditatur; interim videatur Dominus Thomas Tamajo de Vargas, qui in libro inscripto, *Novedades antiguas de Espanha*; mira ingenij, & eruditionis ubertate, necnon summis eloquentiæ viribus pro Toleti primatu decertare contendit. Illud tamen huius viri sapientissimi sinistram hac in re opinionem excusare videtur, quod patriæ sibi amantissimæ partes agat; qui enim Toletano in solo natus, educatusque fuit, quid mirum est si Bracharenfibus primatum detrahat, ut illum tribuat Tolitanis? Quis unquam ut alios laudet, se illaudatum relinquit? Quis ut exteros induat, domesticos vestibus spoliat? Quis ut saturet alienos, suos concives finit esse famelicos? Nullus ergo mirabitur si illum suæ patriæ laudatorem, & alienæ videat contemptorem. Ego tamen, sic mei Bracharenfis Pontificatus meritissimū primatum ostendam, ut forsitan non maneat ambigendi locus. Dummodo Deus ille omnis bonitatis auctor, & principium, meis clementer votis obsecundet.

2 In textu, ibi, *Provincia*. Illa dicitur provincia, quæ habet decem, aut undecim civitates cum suo Rege, & totidem minores potestates simul cum uno Metropolitano, & alios suffraganeos episcopos; de quo vide textum in *cap. Scitote, 6. quest. 3. Abb. in cap. Sicut olim. num. 1. de accusat.* Sed tamen quæ hodie dicatur provincia, secundum communem loquendi usum, vide *Promptuar. iur. 2. tom. verbo, Provincia, in Glossa, verbo, super centum, vers. Hodie.* De provincia extat sacra pagina *Sther. 1. num. 1. ibi. Assuerus regnavit ab India, usque ad Eshyopiam, super centum viginti septem provincias. & Trenorum 1. Princeps provinciarum facta est sub tributo.*

3 In textu, ibi, *Primates*. Primas de iure civili ille dicitur, qui alios auctoritate, & dignitate, vel officio præcedit, iuxta textum in *l. Sciendum, 4. vers. Sed si ibi Primatibus, ff. de legationib. l. ult. Cod. de officio diversorum iudic. & in rubric. iuncta l. 1. Cod. Alexand. Primatibus, lib. II. cap. 1. de pace iuram. firmand. in feud. ibi. Primatibus. Tiraq. de nobilitate, cap. 37. num. 36. Ioann. Narbon. de appellat. Vicarij ad episcopum, fundam. 1. num. 8. p. 2. De iure autem Canonico significat ille, qui primum locum tenet in aliqua provincia, loco, vel Regno, textus in *cap. Coram, de in integrum restitutione, & resolvit nostrum cap. in presenti.**

4 In textu, ibi, *Patriarcha*. Est verbum Græcum idem significans, quod Princeps Patrum; *cap. Cleros, 21. dist. Gambar. de officio legat. lib. 1. tit. de varijs ordinum nominibus, num. 11. Zech. in Repub. ecclesiast. tit. de statu Reve-*

*rendissimi Patriarcha, in principio. Conrad. in templo iudicum, lib. 2. §. 3. num. 2. Cassan. in Catalogo, 4. p. considerat. 9. in principio; & est idem, quod inter Latinos Primas vocatur, Narbon. de appellat. Vicarij, num. 6. Azor Instit. moral. lib. 3. cap. 35. quest. 2. p. 2. Gambar. ubi proximè, & quanvis in Occidenti Primates, in Orienti vero Patriarchæ appellentur; nulla tamen inter eos realis est differentia quoad officium, licet sit quoad nomina, ita ex nostro textu in presenti, vers. Qui unam. Text. in cap. duo simul, de officio Ordinarij, & ibi Innocent. & alij. Durand. in Rational. diuinat. lib. 2. cap. 1. nu. 20. Gyg. de resid. episcopos. cap. 18. nu. 5. Gonçal. Glossa 41. nu. 15. Sylvest. verbo, Patriarcha, in principio. Tiraq. de nobilitat. cap. 37. num. 36. Henriq. 2. p. summ. de Sacrament. Ordin. lib. 10. in principio. Zech. ubi proximè. Conrad. ibidem. Cassan. in d. Catalog. 4. p. considerat. 9. Azor Instit. moral. 2. p. d. lib. 3. cap. 35. quest. 1. Altamiran. de visitat. verbo, Primates, num. 1. Vgolin. de præstant. Patriarch. in principio. Gambar. de officio legat. d. lib. 1. tit. de var. ordin. nominib. num. 12. Paris. de resignat. lib. 2. quest. 1. num. 46. & tetigimus in cap. 1. num. 3. dist. 80. & quare in Orienti Patriarchæ vocentur, in Occidenti vero Primates, vide ultra prædictos Barou in Epitom. anno Domini 570. num. 3. De Patriarchis vide etiam *Promptuar. iur. in verbo, Patriarcha, & verbo, David, & de potestate Patriarchæ est etiam D. Antonin. in 3. p. summ. tit. 20. cap. 4. & ibi latissimè Bald. in l. 1. col. 3. §. 1. ff. de officio præfecti prætor. Ias. in l. 1. ff. de officio eius, cui mandata est, & præter eos vide etiam de materia Gregor. Lopez parit. 1. tit. 5. l. 9. §. Primado. Præposit. in cap. Cum longa, dist. 63. in principio. Specul. tit. de dispensat. §. Sunt quinque, num. 1. Petr. Gregor. Synzagm. lib. 15. cap. II. nu. 1. Couar. in regul. possessor. 2. p. §. 10. num. 5. & 6. Augustin. Barbos. de officio, & potest. episcopi, p. 1. tit. 1. cap. 6. num. 6. & sequentibus, vers. Secundò, qui omnestam de Primatibus, quàm de Patriarchis optimè agunt.**

C A P. Nulli. II.

S V M M A R I V M.

1 *Archiepiscopi, qui Primas tenent civitates, Primates vocantur.*

IN textu. Solum Archiepiscopi, qui primas tenent civitates, Primates vocari debent, notat *Promptuar. iur. verbo. Patriarcha, in Glossa, vers. Sicut Archiepiscopi, & ibi meminit nostri textus; Statius de antiquis. Lusit. cap. 64. nu. 7. Sic etiam Patriarchæ primas*

primas sedes possident, post sanctos Apostolos, vide *Cassan. in Catalogo, d. 4. p. considerat. 9.* ubi quatuor illos præcipuos Patriarchas enumerat.

CAP. Primæ Sedis. III.

S Y M M A R I V M.

Quomodo intelligatur Princeps sacerdotum?

IN textu, ibi, *Non appelletur Princeps Sacerdotum, &c.*

Non ex eo, quod non habeant immediatam iurisdictionem in omnes ecclesias, & christianos, sed quia non est specialiter præfectus singulis ecclesijs, ut excludat alios eis specialiter præfectos, secundum Thom. quem refert, & sequitur *Felin. in cap. 1. à num. 7. de constit. ubi multa allegat pro hac sententia: quæ responsio aptior videtur, quam illa Rophens. contra assertiones Luteri in octava veritate, scilicet, quod hoc dicitur, ne levis occasio supervenienti detur Romano Pontifici; vide *Jacobac. de Concil. lib. 10. art. 7. pag. 624. & sequentibus, in responsione ad 36. motivum, & vide omnino Bellarm. tom. 1. lib. 2. de Roman. Pontific. cap. 31. ante finem, vers. Sed obijcit, cum quo securè prosequere Vasq. de Sacram. Ordin. disp. 236. cap. 9. num. 103. Alphons. à Mendocça, in Quodlibet. quest. 4. in schol. §. 3.**

CAP. Nullus. IV.

S Y M M A R I V M.

Non vult supremus Princeps iuri alterius derogare.

IN textu ad fin. ibi, *Subtrahat.*

Collige ex textu, non velle Sūmum Pontificem, vel alium Principem supremum suo rescripto, vel mandato iuri alicuius derogari; notat textus in *cap. Quod vero dicitis, 25. quest. 2. & cap. Pervenit, 11. quest. 1.* optimè textus in *cap. Super eo. de officio delegat. Vide Roderic. Suar. allegat. 7. num. 4. Marant. de ordin. iudicior. p. 6. num. 328. Hyppol. singul. 295. vers. Secundo scias. Covar. practicar. cap. 1. à num. 1. & cap. 15. num. 5. ubi plures; quod ampliatur ulterius, ut licet præiudicium exiguum sit, adhuc tamen illud*

in dubio Princeps inferre non intendit, ubi absq; eo consistere potest; & effectum sortiri principalis concessio: *Glossa, verbo, præiudicium, in cap. Cum olim, de consuetud. & communiter resolvitur, in cap. Si propter, de rescript. lib. 6. per illum textum, ibi, præiudicium aliquod, l. 2. §. 1. vers. Merito, ff. ne quid in loco publico.*

CAP. Ecce in præfatione. V.

S Y M M A R I V M.

Abnuat Gregorius, quod cum universalem appellent.

IN textu. Prohibet Gregorius, ne Patriarcha Alexandrinus cum universalem appellat. Conducunt ad textum, quæ notasti supra, hac *dist. in cap. Primæ sedis; facit Bellarm. d. lib. 2. de Romano Pontifice, cap. 31. ad fin. vers. Sed obijcitur, meminit nostri textus Tirag. l. 9. connub. Glossa 1. p. 9. num. 3. in fine. Alphons. à Mendocça in Quodlibet. quest. 4. schol. §. 3. & omnino pag. 270. Turretem. in cap. proximo, à num. 1. ubi optimè. Sed ne hæretici opinionibus delirantes, moribusq; pestilentes, ex hac Gregorij humilitate ansam arripiant, ut audacissime, imò impudentissime asseverent, Papam non esse totius ecclesiæ universalem pastorem, sed solum Romæ episcopum; operæ pretium me facturum esse existimavi, si pro confutanda insanientium hæreticorum pravitate, & illorum insolentia retundenda, hoc loco aliquantulum immorarer. Quis ergo non videt futilem, & prorsus inanem hæreticorum consequentiam, qui ex profundissima Gregorij humilitate, illam universalis pastoris appellationem tanquã nimis superbam à se amoventis, audent arguere, & tanquam vero verius inferre, illud Gregorium noluisse, quia iudicaret à Summi Pontificis dignitate esse alienum universalis pastoris cognomentum? Cæcutiunt profecto, & caligant harum noctuarum oculi, quæ in luce tenebras, in die noctem cernunt, neque eximiam Gregorij cum Eulogio de humilitate concertationem discernunt. Qui verò ad eam amentiam devenerint, ut Romæ episcopum totius ecclesiæ pastorem esse dubitent, adeant D. Bernardum lib. 2. de consider. ad Eugenium, ubi ita inquit. *Age indagemus adhuc quis sis? Quam geras personam in ecclesia Dei? Quis est sacerdos magnus Princeps episcoporum? Tu heres Apostolorum. In primatu Abel: gubernatu Noë: patriarchatu Abraham: ordine Melchisedech: dignitate Aron: autoritate Moyses: iudicatu Samuel: potestate Petrus: vocatione Christus. Quæ sanè verba mirum ostendunt Romani Pontificis**

Pontificis in omnes ecclesias principatum, cui Deus, & militantis, & triumphantis ecclesie claves tradidit, ut eleganter exprimit Sannazanus in epigrammate ad Clementem Septimum.

Magne parens, custosq; hominum, cui ius datur uni
Claudere caelestes, & referare fores.

Hinc fit, ut Summus Pontifex non determinatam, aut limitatam ecclesiam gubernandam fortiatur, sed totum orbem habeat pro sua propria diocesi. Ita Flamin. de resignat. lib. 11. q. 3. num. 132. Zerola in praxi, p. 1. verbo, pragmatica, §. 3. pag. 268. Baron. Annal. tom. 8. anno Christi 595. Gonzal. ad regul. 8. Cancellar. §. 1. proem. num. 8. Camill. Borrel. in summa omnium decis. tit. 4. nu. 10.

DISTINCTIO. C.

Ad initium distinctionis.

SUMMARIUM.

- 1 Quid sit pallium?
- 2 Quibus proprium indumentum sit pallium?
- 3 Forma pallij describitur à Tertulliano.
- 4 Christiani pallio utebantur, & an à Iudeis, vel Græcia philosophis illud acceperint?
- 5 Desijt pallium esse peculiaris christianorum nota, remansit tamen in monachis.
- 6 Qui Authores de pallio agunt.
- 7 Quid sit pallium ecclesiasticum?
- 8 Differt pallium ecclesiasticum à birro, lacerno, sive palliolo.
- 9 Quid sit Birrus clericorum?
- 10 Quæ dicatur lacerna?
- 11 Dicitur etiam pallium, phrigium.
- 12 Quis ecclesiasticum pallium instituit?
- 13 Succesit pallium loco rationalis, quæ summus sacerdos in veteri lege utebatur.
- 14 Variæ pallij significationes traduntur.
- 15 Ponderatio Baronij super pallium.
- 17 Comendatur explicatio Tertulliani ad parabolam ovis deperdita.

Libet præmittere, antequam ad pallium Archiepiscopale deveniam, quid hoc nomine pallij Authores intelligant. Pallium igitur

in toto suo significato illud innuit, quo aliquid operitur, sive id sit vestimenti genus, sive quid aliud quo strata, parietes, pavementum, altaria contextuntur; ut leges apud probata latinis magistris Ovid. 1. Amor. eleg. 2. Iuvenal. satyr. 6. *quod non est in illud ad opus mutabile*

Proprietatem pallium Græcorum erat habitus, Bithynicis, & Ponticis familiare, ut testatur Alex. ab Alex. lib. 5. Geniali. cap. 18. vers. Cretenfibus, ubi de habitu diversarum gentium notat Tiraq. ibidem, & citat plura ad propositum. Hinc Græci palliati dicebantur; & comædiæ, quæ Græcorum more fiebant, palliatæ dictæ sunt; & togatæ, quæ Romanorum vestibus representabantur; erat enim Romanis in usu toga. Leges apud Diomedem, & Donatum, quos refert Tiraq. ubi proximè, & Turneb. advers. lib. 2. cap. 27. Si quæras utrum pallium viris, & feminis fuerit commune vestimentum? Respondet bo affirmativè certè inter cõmunia vestimenta illud annumerat Vlpian. & Tacit. lib. 3. pro ut illos refert Bassius de vestibus; spectabat pallium maxime ad philosophos, ita ut à pallio, & à pmissa barba tales agnoscerentur, licet non semper barba, & pallium notæ essent philosophatum iuxta dieterium Herodis Attici, apud Agell. lib. 9. cap. 2. de quodam philosophiam mentiente. *Barbam, inquit, & pallium video, philosophum nondum video.* Cõterum illud fuisse philosophorum duplex, ut Cræti, & Diogeni, notavit Turneb. advers. lib. 7. cap. 20. tradens in sententiam suam Horat. lib. 1. epistolar. epist. 17.

Contra quem duplici panno patientia velat. Est enim ibi Turneb. duplex pannum, pallium duplex philosophorum, quorum erat scopus patientiam in rebus adversis ostentare. Adducit ex Turneb. Pamellius ad Tertullian. lib. de pallio, cap. 5. ubi. *At ævum pallio nihil expeditius, etiam si duplex, quod Cræti more nusquam vestiendo cõponitur.* Pallij formam describit optime Tertullian. lib. de pallio, cap. 1. ubi ait, constasse quatuor angulis. In viris, inquit, pallium extrinsecus habitus & ipse quadrangulus ab utroque laterum regressus, & cervicalibus circumstructus, in humeris morsu humeris atque scabatur. Liqueat præterea de eius forma ex Apostolorum Christi Domini picturis; super imponebatur pallium tunice (hinc nata paræmia, tunica pallio propior) atq; omni alio vestimento, ac propterea, quod palam esset, pallium dicebatur; licet aliam etymologiam afferat S. Isidor. apud Azor pl. 2. lib. 3. cap. 34. quæst. 1. nimirum ita appellari à pellibus, ex quarum materia fieri cõsueverat, quasi pelleum.

Fuisse pallium christianorum etiam habitum (Authore Tertullian. lib. de pallio) certum est, incertum an illud à Iudeis, vel à Græcia philosophis acceperint? Baron. tom. 1. anno Christi 57. num. 95. Suspicatur, christianos, ut legem, &

Eccc mores,

mores, sic etiam vestimenta accepisse ab Apostolis Christi Domini, qui cum omnes Iudæi essent. *Aclorum* 2. num. 8. pallio amiciebantur, de quo *Deuteron.* 22. num. 11. Funiculos in fimbrijs faciens per quatuor angulos pallij sui, quo operis. Coeterum probabilius non à Iudæis, sed à Græcis philosophis pallium ad christianos transfuisse, nam cum hoc in eis esset frugalioris vitæ, & philosophiæ quasi index, ab eis assumi debuit, qui delicias omnes spernebant. Dicebatur hoc transire à toga ad pallium, pro verbi-
 3 li figura, idest à gentilitate, & Idolorum cultu ad christianismum. Notabis tamen christianos, quod reliquis vestimentis pallium imponerent, imponentes appellatos, deinde nomine ad Cavillum detorto impostores dictos, atq; hoc Græco vocabulo Epitetis, quod utrumque significat, & imponentem, & impostorem. Testatur hoc aperte *D. Hieron. epistol. ad suriam de viduitate.* Vbicunq; (inquit) vident christianum stantem illud à Trivio. Græcis epitetis vocant impostorem detrahunt, similia habet epistola ad Marcel-
 4 lam de ægrotatione Blefillæ ad finem, ibi. Nos quia serica veste non utimur monachi iudicamur, quia ebrij non sumus, nec carchino ora dissolvimus, contententes vocamur, & tristes. Si tunica non canduerit stantem illud à trivio, impostor & Græcus est. Preme vocem illam Græcus & collige propterea græcos dici christia-
 5 nos, quod more Græcorum, induerentur idest pallio, nam si à Iudæis accepissent Iudæi potius dicendi erant. Lege *Pamel. ad Tertull. lib. de pall. not. 1.*

4 Desijt pallium temporis decursu esse peculiarem christianorum notam, & habitum, remansit tamen in monachis. Probat *Baron. tom. 1. anno Christi 571. nu. 97.* & ex *Concil. Gangrensi, cap. 12.* ubi excommunicatur ij, qui dicerent opus esse monachismum sectantibus pallio indui, nec alio uti vestimento, quasi in pallio iustitia esset non in animo. Lege etiam eundem *Baron. tom. 3. anno Christi 197. nu. 10.* sufficienti ista dixisse de pallio communi, nunc de pallio ecclesiastico.

5 Agunt in primis de illo *S. Gregor. lib. 1. epistol. tar. epist. 30. & 39. lib. 4. epist. 14. 15. 54. lib. 6. epist. 23. & reliquis.* *S. Gregor. hoc nomine secundus, epist. ad Bonifac. q. 8. & 9.* Post hos cæteri, qui de divinis officijs scripserunt, *vt author veterum rituum ecclesiasticorum sancta Romana ecclesia, lib. 1. tit. 10. cap. 5. Rational. divinor. officior. lib. 3. cap. 17. Rupert. de divin. officijs. lib. 1. cap. 27. Raban. & Alcuin. apud Azor. statim allegandus. Joann. Papæ 3. lib. 2. de dignit. pallij, de quo Ioan. Andr. in particulari tract. Euthimius toto integro lib. de pallio, ex nostris Ioann. Andr. eisdem Innocent. de sacro altaris ministerio, lib. 1. cap. 62. Menoch. de præsumption. lib. 3. præsumpt. 103. nu. 8. Franco. Marius tom. 1. decis. parisiens. Delphin. q. 1083. Petr. Greg. Syntag. p. 2. lib. 15. cap. 11. præterea scribentes ad hanc dist. 100. & ad titulum*

de autoritate, & usu pallij, & ad cap. Antiqua de privileg. & cap. Significasti de electio. L. Castel. p. 1. tit. 5. l. 5. Gloss. 32. Theolog. cum magist. in 4. dist. 24. ubi *D. Thom. q. 3. ad 5. Alexand. 4. p. q. 46. memb. 6. nu. 4. Sumista, verbo, pallium, ubi Sylvest. & alij. Raimund. in summ. lib. 3. de elect. prelat. & usu pallij, §. 5. Henriq. lib. 9. de Massa, cap. 29. lit. O. & lib. 10. de ordin. cap. 34. lit. L. Azor. p. 2. lib. 3. cap. 34. Baron. locis citatis. Polyd. Virg. de inventio-
 6 rib. rerum, lib. 12. cap. 12. Guid. Pancirol. in Thezaur. vari lecton. lib. 1. cap. 20. frat. Bernard. de Britto in Chron. Cisterciensi, lib. 4. cap. 24. pag. 255.*

Est igitur pallium ecclesiasticum, ut illud 6 definiunt Canonistæ, & nos divina favente ope experti sumus, vestis ex lana alba intexta, habens circulum humeros constringentem, & duas lineas, sive vittas ab interiori, & posteriori parte pendentes, à sinistris est duplex, à dextris autem simplex, quatuor crucibus subnigris, sive purpureis distincta, quarum unam habet in pectore, alteram in tergo, sive in scapulis, tertiam in humero dextro, quartam in sinistro, & ibi sunt infixæ tres acus aureæ, & gemis ornata, addunt præterea hanc vestem desumi ex corpore *D. Petri*, ut explicabimus infra. Lege *Turrecremat. cap. Episcopos, nu. 3. ad hanc distinct. Abbat. ad rubric. de autoritat. & usu pallij, nu. 5. Azor, & Henriq. ubi proxime.*

Dictum est pallium inquit *Baron. tom. 3. anno Christi 336. nu. 64.* quod inhæreat, sive imponatur vestimento sacerdotali, quod pallij similitudinem gerit, planeta nimirum, sive caluz, vel quia, ut exteriores vestes quibus induimur pallia vocamus, sic pallium dicitur, vestis illa brevis, quam super omnia indumenta Archiepiscopus suis humeris imponit. Ita *Azor tom. 2. lib. 3. cap. 34. q. 1. Abb. tamen in rubric. de autoritat. & usu pallij, nu. 4.* deduci à verbo, palleo, scribens pallium per E, non per I. addens quod is, qui pallio utitur, debeat ieiunijs, & vigilijs, alijsq; corporis afflictionibus pallefcere, argumenta sanè grammatica, & quæ à nullo doctore video probari.

Diversum est pallium ecclesiasticum à Birro, lacerno, sive palliolo, episcopi corporum etiam indumento, licet enim aliqui dixerent Birrum idem esse, quod pileum rubrum à Græco nomine, Pirrohon. idest purpureum, & flammæum pileum, ita impius *Erasmus. ad Regul. Beat. August. fr. Ludovic. de Angel. lib. 4. de vit. D. August. cap. 15.* verum hi omnes à veritate longè aberrant: etiam si non negem ab hac voce Birrus, vel Birrum, derivari Birretum, quod parvum est capitis operimentum, posteaquam antiquorum Birrorum usus sublatus fuit: tamen vox ista, Birrus, apud veteres, nec pileum, nec quod nunc vocamus Birretum, sive rubrum, sive nigrum ullo modo designabat, nam usus Birreti, ac etiam pilei, ex *Polyd. Virgil. lib. 4. cap. 18. de rerum in-
 7 ventorib.*

ventorib. recens admodum est, veteres enim omnino caput non valebant, ut ille ait, nec Birru dicitur a nomine Græco, *Pirrhon*. sed est latina dictio, & de latinis translata ad Græcos, ut animadvertit *Calius Rodegin. lib. 16. antiquarum lectio- num. Eleganter Gabriel. Penotto in histor. general. tripart. Canonior. regul. S. August. lib. 1. cap. 22. nu. 8. Baron. tom. 2. anno Christi 261. nu. 90. & sequent.* Existimant Birrum Augustinianum idem esse, quod Mozzetam, sive mulsam, qua episcopi, & Canonici sæculares utuntur. Sed esto sub nomine Birrorum ista comprehendantur; non est tamen in hoc istius nominis proprium, & genuinum significatū. Erat igitur Birrum vestis ampla, & longa, quæ totum corpus ita contegebat, ut etiam caput posset operire, quæ pileorum nostrorum, & capparum officio tunc temporis fungebatur, & in usu erat non solum episcopis, & clericis, verum etiam alijs de populo, sive christianis, sive paganis, aut gentilibus, ut notat optimè ex multis, quos citat *Penottus*, ubi proximè, *cap. 22. nu. 4. & hæc erat Birrorum forma generaliter loquendo ex eodem Penotto num. 5.*

9 Sin autem de Birris clericorum in specie loquamur, vel erant illi quibus tunc temporis utebantur episcopi, & clerici tantum in ecclesijs, qui modò æquiparantur cappæ, quam confessorialem vocamus, & vestibus illis, quibus canonici in cathedralibus tempore quadragesimæ utuntur. Alia erat forma Birrorum egredientium foras, nempe similis cappis fratrum ordinis sancti Dominici, vel Chartusianorum, & poterit saltem in episcopis esse illud, quod manteletum vocamus, qui Rocheto superinduitur extra eius diocesim. Collige, & proba omnia ex *Penotto d. cap. 22. nu. 5. & 6. cum sequentib.* ubi de materia Birri, quæ ut plurimum vilis erat, sed tamen aliquando pretiosa ex *D. August. in serm. 2. de comun. vit. clerico. ibi, Offeritur mihi v. g. Birrum pretiosum fortè deceat episcopum, quanvis non deceat Augustinum, & tandem de eius colore, & personis, quibus concessus erat, videbis eundem Penottum, citatis locis, & de hoc iam diximus aliquid supra in *cap. Si quis virorum, 30. dist. num. 2.**

10 De lacerno, sive lacerna dicam breviter, erat enim longus amictus correspondens Muzzetæ, sive mulsæ, vel almutiæ, sed tamen longior, & amplior in terram fluens, de ea habes in *Ciceron. Philip. 2. Isidor. lib. 19. cap. 24. Sueton. in Claud. cap. 6. & in August. cap. 40. Plin. lib. 18. cap. 25. Aul. Gelli. lib. 3. cap. 20. & ex Juvenal. satyr. 9. post princip. ubi notat lacernam vestem fuisse, quæ togæ super addebatur: ad aeris iniuriam repellendam ibi.*

Inde opera pretium, pingues aliquando lacernas
Munimenta togæ, duri, crassiq; coloris,
Et malè percussas textoris pectine Galli,

11 Satis dictum sit de Birro, nunc autem ad pallium revertamur. Porro pallium dictum esse Phrigium substantive animadvertit *Baron. tom. 3. anno Christi 336. num. 63. ex Theodos. Balsam. & alijs,* quod Phrigionum opere crucibus illis quatuor intexeretur, sicut enim ex *Virgil. 3. Æneid. quicquid auri sub tegmine vestes, Et phrigiam Ascanio chlamidem, &c.* Vestes phrigias esse acu elaboratas, & distinctas, quales fuerè, docuerunt Phriges, ut supra iam retulimus in *cap. Constantinus, 2. ad textum ibi Phrigium, ex Plin. de histor. natural. lib. 8. cap. 48. num. 40. & lege notas Pontani, & Lacerdæ, ad carmina Virgilij, quæ retuli.*

12 Mentionem de pallio factam inter Romanos Pontifices, tunc primum existimat *Baron. cum Sanctus Marcus, qui sedit ad annum Christi 336. instituit, ut episcopus Ostiensis in consecratione Summi Pontificis pallio uteretur, quod etiam leges apud Panvin. in eodem Marco. Pined. 2. p. histor. lib. 12. cap. 15. §. 1. Tempore Cælestini primi, qui sedit ab anno 423. usq; ad 431. lego ab eo donatum esse phrigium, id est palliū, Cyrillo episcopo Alexandrino. Antiquus est, quod apud *Rupert. lib. 11. de divin. offic. cap. 26. vel. 13. scriptum reperies, de sancto Materno primo Treverentium episcopo, nimirum Maternum à D. Petro missum Treverensæ ecclesiæ hæreditatem pallij successoribus reliquisse, de quo Isidor. Mosson. de maiest. milit. eccles. p. 1. lib. 1. cap. 8. pag. 235. lit. B.**

13 Successit pallium loco rationalis, quo summus sacerdos in veteri lege induebatur, *Exod. 28. num. 15. Abb. in cap. Ex tuarum de authorit. & usu pallij, num. 6. S. Thom. in 4. dist. 24. q. 3. ad 5. & post illum Baron. tom. 3. Annal. anno Christi 336. d. nu. 63. Addit præterea D. Thom. ubi proximè, datum esse pallium Archiepiscopis pro torque victoribus dari solito. Tacit. lib. 3. annal. ante medium, de quo Proverb. cap. 1. nu. 11. & cap. 3. nu. 3. ibi multa cum multis, de hoc torque Salazar.*

14 De significationibus, & pallij ministerijs, invenies non pauca apud *Turrecrem. in cap. Episcopis, num. 4. & sequentibus, hæc distinct. Panormitan. ad rubric. de authorit. & usu pallij, num. 6. Adde his, quæ ipsi, & ibi scribentes afferunt, pulchram pallij significationem ex *Isidor. Pelusiotæ, lib. 1. Epistolæ. epistol. 136. ad Hermin. Id. inquit, amiculum, quod sacerdos in humeris gestat, atq; ex lana, non ex lino contextum est, ovis illius, quam Dominus abert antem quasivit, in vintanq; humeris suis sustulit, pallium designat. Episcopus enim, qui Christi Typum gerit ipsius munere fungitur, atq; ipso etiam habitu illud omnibus ostendit, ta boni illius, ac magni pastoris imitorem esse, qui gregis infirmitates sibi curandas, pposuit.**

15 Neque illud est prætereundum, quod refert *Baron. tom. 2. anno Christi 216. nu. 13. & 14. in*

Eccc 3 pallio,

11 pallio, & sacris ecclesie vestibus expressam esse imaginem pastoris, ovem perditam humeris gestantis, quae imago erat manifestum signum indulgentiae pastoralis, & clementiae erga suas oves. Neque solum in sacris vestibus, sed etiam pingebatur in calicibus; ut non semel apud Tertullianum animadvertitur, praecipue lib. de pudicitia, cap. 7. à parabolis, inquit, licebit inspicias, ibi est ovis perditus à domino requisita, & humeris eius vestita, procedant ipsa pictura calicum vestrorum, si vel in illis perlucet interpretatio peccatis illius utrum ne christiano, an Ethnico peccatori de restitutione collinet, & cap. 10. Patrociniabitur pastor, quem in calice depingitis. &c. Addit ergo, eius pastoris scripturam auro, quae non potest frangi, &c. Videbitur Tertullianus, verbo, frangi, facta allusione ad calices vitreos, quibus tum temporis utebatur ecclesia, & qui propter materiam ipsam facillime frangi poterant, de quibus satis multa Baron. in Martyrolog, 7. August. Henric. lib. 9. de missa, cap. 28. num. 2. ibi in Commentar. lit. E. & F. plures refert Suar. de Sacrament. disp. 81. sect. 7.

16 Ceterum non te praetereat Tertullianum singularem esse in explicanda parabola pastoris, & ovis perditae, prout illum retuli ex cap. 7. de conversione Ethnici ad fidem: verius est explicari de conversione totius generis humani, ut explicatur apud Maldonat. & Abulens. Matth. 18. nu. 12. vel magis de conversione peccatoris fidelis, ut explicat Sanctus August. lib. 2. quaest. Evangelicar. Theophilat. cap. Matth. 18. & Luc. 15. Battad. tom. 3. lib. 3. cap. 19.

C A P. Quoniam. I.

S V M M A R I V M.

- 1 Quorum insigne sit pallium?
- 2 An pallium sit insigne episcoporum?
- 3 Intra tres menses debent Archiepiscopi pallium petere.

1 **I**N textu, ibi, *Metropolitano- rum, &c.* Collige ex textu, pallium esse proprium insigne Papae, Metropolitanorum, Patriarcharum, & Primatum, de quo vide Durand. in Rational. divinor. lib. 3. cap. 16. nu. 1. Azor instit. moral. p. 2. lib. 3. cap. 34. in principio. Isidor. Moscon. de maiest. milit. eccles. p. 1. lib. 1. pag. 234. ad finem, Menois. de praesumption. lib. 3. praesumpt. 103. num. 8. Sylvest. in summ. verbo, pallium. Armil. in summ. eodem verbo, post reliquos omnes Summittas, Caeremonial. Roman. lib. 1. cap. 8.

2 An autem sit etiam insigne episcoporum pallium dubitari potest; quia reperuntur aliqui,

pallio utentes; sed tamen respondebis hoc, procedere ex speciali privilegio Papae, non ex eo, quod episcopis sit proprium; notant Isidor. Moscon. de maiest. milit. eccles. lib. 1. cap. 8. pag. 236. lit. C. Azor d. 2. p. lib. 3. cap. 34. lit. A. Durand. in rational. d. lib. 3. cap. 17. nu. 13. in fin. explicat Gloss. & DD. in cap. Apostolica de privileg. lib. 6. Abb. in cap. Accedentibus de excessibus praetator. D. Antoniu. 3. partit. 29. cap. 2. Durant. de ritibus ecclesiae, lib. 2. cap. 9. nu. 43. Episcopi vero, qui pallio utuntur ex particulari Papae indulgentia, sunt Ostiensis in ostijs Tiberis fluvij degens, & ei pallium conceditur, quia Papam consecrat, & eo utitur ex institutione Marci Papae; Papiensis episcopus in Longobardia; Lucensis in Tuscia; Bambergensis in Germania; Quinquecelesiensis in Ungaria, quos videbis per supra citatos, & praeter eos in Caeremonial. Roman. d. lib. 1. cap. 8. vers. Devent.

In textu, ibi, *Ultra tres menses.*

Ergo intra tres menses debet Archiepiscopus pallium petere à die consecrationis, confirmationis, vel institutionis, aut collationis, de quo vide Azor d. lib. 3. cap. 34. lit. E. vers. Tertio quaritur. Moscon. de Maiest. milit. eccles. d. lib. 1. cap. 8. pag. 236. lit. C. Durant. de ritibus ecclesiae, cap. 9. lib. 2. nu. 41. Sylvest. verbo, pallium, ad fin. Hodie vero ex Trid. sess. 7. de reform. cap. 9. alij tres menses dantur, & sic tenetur intra sex menses episcopus petere consecrationem, & rursus Concil. sess. 23. de reformat. cap. 2.

C A P. Prisca. II.

S V M M A R I V M.

- 1 Non datur pallium, nisi instantissime petenti, & quae forma illud petendi sit.
- 2 Traditur forma tradendi pallium.
- 3 Ordo quo illud traditur.
- 4 A solo Summo Pontifice pallium petitur.

1 **I**N textu. Collige ex textu, non dari pallium, nisi instantissime petenti, quae pallij petitio his verbis fieri solet. Ego N. electus ecclesiae N. instanter, instantius, & instantissime peto mihi tradi, & assignari pallium de corpore S. Petri sumptum, in quo est plenitudo Pontificalis officij: tradit hanc formam dandi pallium Moscon. ubi proxime. Caeremoni. d. lib. 1. cap. 8. vers. Ego N. ubi videbis non solum formam, qua quis ex nomine proprio pallium petit; sed etiam quando per procuratorem suum, quod semper multis precibus est petendum; nec tamen inde sequitur tales preces ambitionem, vel simoniam inducere, ut notat Gloss. hic, verbo, & fortiter. Turrecrem. ibidem num. 1. Traditur

Traditur pallium sic petenti sub hac forma:
Ad honorem Dei Omnipotentis, & Beatae Virginis, & Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum, & Domini Papae. N. Papa ecclesia Romana, & ecclesiae N. tibi commissa tradimus tibi N. pallium de corpore Beati Petri sumptum in plenitudinem Pontificalis dignitatis, ut utaris eo intra ecclesiam tuam certis diebus, qui exprimuntur in privilegijs ecclesiae tuae concessis à Romana ecclesia. Vide Glossam in cap. Ad honorem, de auctor. & usu pallij. Azor d. lib. 3. cap. 34. lit. E. vers. Secundo quaritur, sed tamen variatur forma hæc in quibuidam verbis: ut videre est per supra citatos, & in caeremonialibus.

Postquam autem praelatus per advocatum, vel procuratorem suum pallium instantissime petivit. Tunc Pontifex excluso avvocato exquirat Patrum sententias, an dandum sit pallium: & ubi consentiunt, committitur Priori Diaconorum Cardinalium pallij traditio praelato, vel eius procuratori, & expediuntur super ea re littere Apostolicæ. Assignat prius Diaconorum Prior locum, & diem ad pallium tradendum: & semper fieri solet huiusmodi traditio in domo ipsius Cardinalis in capella sua privata; interdum autem in ecclesia S. Petri, ubi venit Praelatus, vel eius procurator ad accipiendum pallium adstantibus Priori Diaconorum, & Subdiacono Apostolico cum ipso pallio, qui illud explicat, & reponit super altare, tunc praelatus si adsit indutus Rochetto, vel si eius procurator superpellicio genuflectens in gradu altaris pallium instantissime petit sub prædicta forma. Tunc Prior accipiens pallium de altari, illud imponit super humeros Praelati genuflexi, dicens verba, iam supra relata. Scilicet. *Ad honorem Omnipotentis Dei, &c.* & illud cum subdiacono aptat, non tamen spinas infigit. Vide plura de hoc per Christophor. Marcel. in Caeremonial. Roman. d. lib. 1. cap. 8. per totum, ibi dicit se vidisse Xistum IV. manibus proprijs dedisse pallium Patriarchæ Constantinopolitano, Hieronymo Lando Veneto, quod tamen indecens Pontifici iudicavit.

Si autem quæras à quo petendum sit pallium? Respondeo, quod licet olim Archiepiscopi à magnis illis quatuor Patriarchis subiectos scilicet Constantinopolitano, Alexandrino, &c. pallium petere consueverint; iuxta textum in cap. Antiqua, de privileg. Nunc verò à solo Summo Pontifice pallium peti debet, & ei competit illud conferre, ut per Azor institut. moral. p. 2. lib. 3. cap. 24. lit. B. vers. Quaritur.

CAP. Novit. III.

SUMMARY.

- 1 Quid sit accipere pallium de corpore B. Petri?
- 2 Quis affert pallium ad praelatum electum?

IN textu, ibi, *Ante corpus B. Petri.* Quæres ex textu, quid sit tradere, vel accipere pallium de corpore B. Petri sumptum? Ex textu in cap. Significasti, de elect. Respondeo ideo hoc dici, quia postquam pallium est perfectum, defertur ad Basilicam S. Petri, & per Canonicos dictæ Basilicæ ponitur desuper corpora Beatorum Apostolorum Petri, & Pauli, sub altare maius, & ibi per noctem custoditur de mane, domum tollitur, datur subdiacono ad custodiendum, & alia fiunt, ut in Caeremonial. Romano, sæpe citato, lib. 1. cap. 8. de pallio, vers. Et si qui, in fine. Moscon. d. lib. 1. pag. 235. lit. B. Azor institut. moral. 2. p. lib. 3. cap. 34. lit. C. vers. Porro, ad fin. Durant. de ritib. eccles. lib. 2. cap. 9. nu. 41. Guido Pancir. in thesauro variar. lect. lib. 1. cap. 20. Rufaus de præminencia Archiep. dignitatis. privileg. 21. vers. Et sciendum. Alij verò non contemnendæ auctoritatis doctores affirmant, pallium ideo assumi de corpore B. Petri, quia à solo Romano Pontifice Petri successore est accipiendum. Ita suspicatur, imò opinatur Zeching de Repub. ecclesiast. tit. de statu Illustrissimi Patriarchæ, num. 5. vers. Traditur. Vasconcel. in harmonia rubricarum, sub tit. de auctor. & usu pallij, num. 7. Horum tamen auctorum opinionem, tanquam minus probabilem modò non approbamus.

Quæres ulterius, quis affert pallium ad praelatum electum? Dubium enim erat de hoc, quando promotus fui ad hanc ecclesiam Bracharensem, sed tamen solvit totum ordinarius tabellarius, qui pallium simul cum diplomatis, vel litteris Apostolicis asportavit, & inde regis particeps secretorum, vulgò, *secretario*, illud ad me per suum clientem remisit; hæc docuit experientia, inde collegi dictum illud, nempe quod pallium erat portandum per sacerdotem, qui semper in aliqua ecclesia debeat pernoctare, exortum fuisse ab illa caeremonia facta à procuratore praelati petentis pallium, qui quando illud accipiebat de manibus Prioris, promittebat se nunquam remanurum, nisi in loco sacro iuxta Caeremonial. Roman. d. cap. 8. vers. Ego N. II. & inde videbatur dicendum solum per sacerdotem tali modò pallium esse asportandum, sed tamen, ut fui expertus, aliter se se res habuit.

CAP. Optatum. IV.

SUMMARY.

- 1 De materia pallij, & quis illud conficit?
- 2 Qua parte corporis superinduitur.

IN text. ibi, *Pallium*. Diximus supra in initio huius distinctionis, pallium esse confectum ex lana, nunc autem scies quomodo conficitur. Sanctimonialis monasterij Sanctæ Agnetis, vel religiosi, qui sunt in illa ecclesia, offerunt quotannis agnos duos albos super altare illius ecclesie in die festivitatis Sanctæ Agnetis, dum in Missa solemni cantatur, *Agnus Dei*, qui agni recipiuntur à duobus canonicis ecclesie Lateranensis, & ab eis postea consignantur subdiaconi Apostolici, qui agnos ipsos in pascua mittunt, quoad veniat tempus illos tondendi opportunum. Ex his agnis tondetur lana, quæ mixta cum alia lana alba, & pariter munda, reducitur in filum, ex quo pallia huiusmodi contextuntur latitudine digitorum trium; vide *Christ. Marcel. in ceremonial. lib. 1. cap. 8. in fin. princip. Moscon. p. 1. lib. 1. cap. 8. pag. 236. lit. C. ad fin.*

2 Ambit pallium præsulum humeros, & à petore, & renibus particulam pendentem habet longitudinis palmi, & in extremitatibus laminas plumbeas tenues ad patem latitudinem in fine orbiculatas, nigro serico tectas, intus super pendentes particulas ante, & post. Adaptatur humeris præsulis tribus acubus infixum, & ad humerum sinistrum pars duplex manet, quæ omnia profundissima continent Sacramenta: ut videre est per *Durand. in Rational. divinor. d. lib. 3. cap. 17. à nu. 3. & sequentib. Innocent. lib. 1. de sacro altaris ministerio, cap. 62. Durant. de ritib. eccles. lib. 2. cap. 9. à nu. 44. & denique plura circa pallij caeremonias. Vide Lancelot. in institution. Canonic. cap. 11. in principio.*

CAP. In ea. V.

S V M M A R I V M.

1 Non potest pallium accipi absq; iuramento præstito à prælato.

IN textu, ibi, *Si prius se promiserit*. Collige ex textu, non posse pallium accipi à prælato, quin prius iuramentum præstet de servandis licitis, & ea quæ continentur in fide, cuius forma præscribitur in caeremonialibus *cap. de Pallio*, & postquam Prælati sic iurat, episcopus, cui committitur pallij traditio, illud prælato confert, quod semper debet fieri in ecclesia per episcopum Pontificalibus indutum, & post celebratam Missam, quæ omnia, & plura alia circa pallij traditionem prosequere cum *caeremonial. loco citato.*

CAP. Pallium. VI.

S V M M A R I V M.

1 In quibus locis Archiepiscopus utatur pallio?
2 Papa ubiq; pallio uti potest.

IN textu, ibi, *Intra Ecclesiam tuam ad sola missarum solenia.*

Ergo Archiepiscopus debet uti pallio in ecclesijs tantum suæ provincie, & non omnibus diebus, quibus in Pontificali celebret; sed solum in illis, quæ numerantur in caeremoniali, ut sunt Nativitas Domini, festivitas sancti Ioannis, & sancti Stephani Protomartyris, & in alijs, quæ ibi videre poteris, de quo etiam *Azor. 2. p. Institution. lib. 3. cap. 34. litter. E. vers. Quæres quinam. Durand. in Rational. divinor. d. lib. 3. cap. 17. nu. 13. Moscon. p. 1. lib. 1. cap. 8. pag. 236. lit. B. & reliqui omnes, quos citasti. Frat. Emmanuel. Rodrig. regul. quest. tom. 4. in praxi criminal. tit. 4. de visit. cap. 14. nu. 10. Quaranta in sum. Bullarj, verbo, Archiepiscopi auctoritas, vers. 32. Zerol. in praxi, p. 1. verbo, Archiepiscopus, §. 2. Marc. Antonius Genues. in praxi Curie Archiepisc. Neapol. cap. 7. nu. 18.*

Summus Pontifex utitur pallio ubicumq; & quodcumq; voluerit: ut notat *Moscon. ubi proxime, pag. 235. lit. C. Sylvest. in sum. verbo, pallium, in princip. Ratio verò cur Summus Pontifex nullum habet limitatum locum, sed in omni indeterminatè pallio uti potest, est quia illi soli competit plenitudo potestatis in omnes totius terrarum orbis ecclesias. Ita Henrig. in summa, lib. 10. cap. 31. in princip. Qualis autem sit forma pallij Summi Pontificis: vide *Durand. in Rational. d. cap. 17. num. 14.**

CAP. Non solum. VII.

S V M M A R I V M.

1 An in pallio Archiepiscopi contineatur plenitudo Pontificalis officij?
2 Vtrum Archiepiscopus exercens ea, quæ proveniunt ex pallio, absq; illo valida sint?

Quæres ex eo utrum in pallio Archiepiscopi contineatur plenitudo Pontificalis officij? Respondeo affirmative, & probatur ex forma tum dandi pallium, tum accipiendi illud, quas supra apposuimus, & notat præterea

præterea Durand. citatus num. 11. Durant. de ritibus ecclesie d. lib. 2. cap. 9. num. 45. & est textus in cap. nisi de auctorit. & usu pallij, cap. quarto de translatione, episcopi cap. Illa quotidiana de election. cap. proposuit, §. final. de concessione. præbend. cap. Nihil, §. ceterum de election. uent. in sum. lib. 9. cap. 30. de vero missa sacrific. num. 4. ad finem. Frat. Emman. Rodrig. ubi proximè. Vnde non poterit prælatus sine pallio ea munera obire, quæ sunt potestatis ordinis, vel iurisdictionis, & inde sequitur nõ posse se Archiepiscopum nominare, cap. nisi de auctorit. & usu pallij, nec posse convocare conciliū, nec chrisma conficere, nec dedicare Basilicas, ordinare clericos, & episcopos cõsecrare, ut præter citatos notat optimè Azor 2. part. institution. lib. 3. cap. 34. littera B. vers. 5. quæritur ubi explicat, & intelligit cõtra hanc resolutionem, textum in cap. suffraganeis de election.

2 Quæres ulterius, an si Archiepiscopus faciat ea, quæ illi proveniunt ex pallio, absq; illo valida, & firma sint? Respondetur sub distinctione, vel enim ante pallium acceptum episcopus consecratus. erat, vel nõ, in primo casu rata, & firma manent, quæ fecit circa potestatem ordinis chrismatismatis, &c. Sed tamen peccat cõtra Canones, & iura, si verò non fuerit consecratus, inania, & frustratoria opera exercet, ut notat Azor ubi proximè littera E. vers. 6. & ibidem videbis an incurrat in aliquam pænã iuris, obeundo munera ante pallium.

C A P. Contra. VIII.

S V M M A R I V M.

- 1 Non potest Archiepiscopus extra ecclesiam pallio uti.
- 2 Privilegium debet ostendi, quando est contra ius cõmune.
- 3 An scriptura sit de substantia privilegij?

1 **I**N textu. Nota ex eo non posse Archiepiscopum de iure extra ecclesiam pallio uti, v.g. in supplicationibus publicis, concessu, vel comitijs. Vide Azor. 2. part. instit. lib. 3. cap. 34. littera E. vers. 7.

2 **I**N textu, ibi, Neq; privilegio. Ergo privilegium debet ostendi, quando est contra ius commune. Vide Felin. in cap. accedentes de prescription. num. 11. vers. primus.

3 **I**N textu, ibi, ad finem, aut ex scriptis. Verum scriptura sit de substantia privilegij. Lege optimè Suar. de legibus lib. 8. cap. 2. num. 1. & 3.

C A P. Rationis. IX.

S V M M A R I V M.

- 1 Que obligatio proveniat ex pallio?
- 2 Pallij usus est privilegium persona inherens.

IN textu. Admonentur pontifices pallium gestantes, ut cum morum probitate ad Christi gloriam officium suum adornent: ut ex nostro textu concludit Durant. de ritibus ecclesie d. lib. 2. cap. 9. uu. 3. ad finem.

In text. ibi, Cum usus pallij, &c.

Collige ex textu, pallij usum esse personæ privilegium: ac proinde ad alium non transit: & inde sequitur nõ posse Archiepiscopum pallium suum alteri commodare, ut illo utatur. Vide Azor d. lib. 2. part. 2. institut. moral. cap. 34. littera A. vers. 8. Quæritur, Sylvester, verbo, pallium ad finem. Durant. in rational. Divinor. lib. 3. cap. 17. n. 12. Quæritur in summ. Bullar. verbo, Archiepiscopi Auctoritas vers. 32. Auctoritas; poterit tamen commodare pallium, ut videatur, notat Lancelot. institut. Canon. lib. 1. tit. de pallij ratione vers. commodari.

C A P. Pallium. X.

S V M M A R I V M.

- 1 Archiepiscopus cum suo pallio debet sepeliri.
- 2 Vtrum Archiepiscopus secundò rediens ad eundem Archiepiscopatum novo pallio egeat? & num. 3.
- 4 Vtrum Archiepiscopus qui renuntiavit, si iterum eligatur egeat novo pallio?
- 5 Quid si pallium igne comburatur, vel fuerit furatum?

IN textu. Nota ex textu proximò Archiepiscopum cum suo pallio debere sepeliri, & si ad aliam ecclesiam translatus fuerit, novum pallium petendum esse, vide Durand. modo citatum, Sylvester & Azor. & præter eos Caremon. tit. de pallio, Lancelot. in canonic. lib. 1. tit. de receptione pallij vers. sepeliendus, & cū pallio secundæ ecclesie ad quã fuit translatus de-

bet sepeliri, *Azor. instit. moral. part. 2. lib. 3. cap. 34. quest. 8.* Vnde nunquam unus metropolitanus cum alterius pallio poterit sepeliri, ut observavit. *Quaranta in summa bullarum, verbo, Archiepiscopi auctoritas. ver. 32. auctoritas.*

2 Poterat hoc loco quaestio excitari. Vtrum qui semel habuit pallium unius Archiepiscopatus, si ab illo ad alium transferatur, iterumque redeat ad priorem, indigeat novo pallio, vel primum sufficiat? Verbi gratia, antecessor noster Illustrissimus, & Reverendissimus Dominus D. Georgius à Costa sanctae Romanae ecclesiae Cardinalis, qui semel, atque iterum ad hanc Primatiam Sedem fuit assumptus, & Serenissimus Infans Cardinalis Henricus, postea Rex ad Eboresensem Archiepiscopatum reelectus. Hanc quaestionem nullibi excitatam inveni, consului tamen aliquos viros doctos, ideoque ex illorum cerebro quaestionis resolutio est petenda; si nulq; proferam, quidquid rationis, p utraque parte se mihi obtulerit. Prima igitur sententia fuit non esse necessariam novam pallij sumptionem, sed primum esse sufficiens. Probatum primum, quia pallium est quaedam plenitudo Pontificalis dignitatis, & veluti conditio requisita, ut praelatus ea munera obeat, quae sunt potestatis ordinis, vel iurisdictionis: sed haec conditio iam semel fuit posita, & adhuc integra perseverat, ergo non est cur iterum innovetur. Probatum secundum quia, unum pallium nihil in se continet, quod aliud non contineat, cum in illis detur eadem materia, forma, & benedictio in ordine ad eandem iurisdictionem Archiepiscopalem: ergo qui unum obtinuit ad Bracharensem praelaturam, non indiget alio; si ad eandem redeat dignitatem. Probatum tertium quia, ut constat ex *Innocent. 3. lib. 1. mysteriorum missae, cap. 63. Panormit. in cap. Antiqua, de privileg. Conrad. Brun. de caeremonijs, lib. 3. cap. 4. ad fin. Polydor. Virgil. de inventorib. rerum. lib. 12. cap. 12. fr. Bernard. de Brito in Chronic. Ordin. Cister. lib. 4. cap. 24. pag. 255.* pallium ex natura sua nihil aliud est, quam ornamentum Archiepiscoporum, crucibus nigris intextum humeros, velut corona pectusque circumdans; sed si Archiepiscopus ad primam Sedem iterum vocatus, Pontificalia ornamenta integra, illa saepe conservet, non est cur alia nova instituat, ergo idem de pallio erit dicendum. Ultimum ostenditur eadem sententia quia, ut opinatur *Sanch. in Decalog. lib. 2. cap. 5. num. 6.* qui ob aliquem titulum Doctoratus publicam fidei professionem emisit, non tenetur eam iterum emittere ratione adepti beneficii, si forte illam immemor omisit. Et similiter si facta professione fidei canonicus ad aliam ecclesiam transferatur, probabile est non teneri ad novam professionem, ut refert *Sanch. citatus, & Azor tom. 2. inst. moral. cap. 2. q. 8.* ergo etiam, qui semel unius

Archiepiscopatus pallium accepit, non alio indigebit si ad eundem Archiepiscopatum redeat. Et ulterius confirmatur, nam praelatus ad eandem mitram rediens, non tenetur ad iterandum fidelitatis Sacramentum, sed sufficit iuramentum semel factum, ergo etiam sufficiet pallium semel acceptum.

3 - Secunda sententia affirmans, requiri novam pallij sumptionem pro se aliqua habet argumenta non contemnenda. Primum fit. Pallium est plenitudo Pontificalis officij, & dignitatis, & est signum completae, & integrae executionis potestatis ordinis, & ita est inherens personae, qui promovetur ad Archiepiscopatum; ut nullo modo ab ea separari possit, ut iam per varia iura huius distinctionis late probavimus: atqui extincto toto integrali, extinguitur pars totum integrans: ergo extincta universali potestate Pontificali Bracharensi per discessum ad aliud beneficium Archiepiscopale, extinguitur pars ipsiusmet potestatis Pontificali Bracharensis datae tempore pallij tanquam per signum: ergo adveniente nova Bracharensi potestate Pontificali per iteratum adventum ad idem beneficium Archiepiscopale Bracharense, necesse est novum peti pallium, per quod, tanquam per signum re completè, & integrè potestas ea nova indulgetur. Sicut enim cessante toto integrali; cessat pars integrans; ita adveniente novo toto, adveniat, opus est nova pars integrans. Secundum argumentum. Ornamenta Pontificalia sunt in duplici genere; primi generis inserviunt ad actus ordinis solemniter perficiendos, verbi gratia, Baculus, Mitra, &c. Secundi generis ulterius signum exhibent completae potestatis Pontificali. Inter haec vero duo ornamentorum genera latum cernitur discrimen. Nam primi generis ornamenta valent alteri Archiepiscopo accommodata praestari, ut actus ordinis solemniter exerceat possunt item deferri ad aliud beneficium Archiepiscopale, si ad illud fiat transitus: quae omnia desiderantur in ornamentis secundi generis; quod sane ex eo venit, quia ornamentum secundi generis non inservit, tantum ad solemniter exercendos actus ordinis Pontificali; sed etiam est signum completae, & integrae potestatis Pontificali, quae tunc solum tribuitur, quando tale ornamentum confertur. Probatum tertium, quia pallium est privilegium singulare, & individuum; non solum respectu personae illius Archiepiscopi, cui conceditur (unde fit, ut alteri nequeat dari accommodatum) sed etiam est singulare, & individuum respectu singularis, & individuae potestatis Pontificali, in cuius signum datur. Vnde sequitur, quod pallium concessum ad potestatem Archiepiscopalem Bracharensem non inserviat ad potestatem Archiepiscopalem Vlyssipponensem. Ergo simili-
liter

liter nō inſervit ad Bracharenſem iam demifſam, & deperditam per abceſſum quantunvis iterum fiat reſſus ad Bracharenſem; quia licet materialiter fiat reſſus ad idem beneficium, eſt tamen formaliter diverſum, quia eſt nova, & diverſa poteſtas Archiepiſcopalis. Unde colligi videtur opus eſſe novum iuramentū incluſum in nova pallij petitione, ſicut requiruntur novæ litteræ, quidquid ſit de alio iuramento, & profeſſione fidei poſtea emiſſa iuxta Bullam Pij IV. de qua Vtrum opus ſit iterari, pro utraque parte opinari eſt liberum.

4 **Q**ueſtioni haecenus diſputatæ affinis eſt alia queſtio, quæ inquirat. Vtrum Archiepiſcopus, qui ipſe ſua ſuo ſe Archiepiſcopatu abdicavit, ſi iterum ad eandem eccleſiam eligatur, alio indigeat pallio? In qua re ſatis recens eſt memoria Sanctiſſimi Pontificis Fr. Bartholomæi à Martyribus, qui Bracharenſem Archiepiſcopatum diu regens, cum vitam ab omni curarum ſtrepitu alienam peroptaret, & omnem animarum, ſatis quidem periculofam, curam vellet à ſe abijcere, præhabita Papæ facultate ab infula ad monachi cucullum, à baculo ad monaſterium, à Pontificali majeſtate à ſui cœnobij ſolitudine, aſperitatemq; conſugit. Poſtea tamen cum Bracharenſes oves tanti paſtoris amore, & deſiderijs contabeſcerent, eundemq; iterum gemitibus, ac ſuſpirijs mendicantium cœtus expoſcerent, parum abſuit, quin Luſitanorum Regum imperio ad eandem gubernandam ſedem iterum cogeretur. Quid igitur in tali eventu faciendum foret, novum ne pallium petendum? Reſpondeo cum diſtinctione. Si enim poſt factam renuntiationem, priuſquam de alio Archiepiſcopo provideretur, antequam factam renuntiationem Papa acceptaret, litteræque cum pallio eſſent expeditæ, ille iterum cogeretur redire ad ſuam eccleſiam, tunc primum pallium eſſet ſatis. Si verò ad renūtiatam rediret eccleſiam, cui iam de alio paſtore proviſum erat, difficilius mihi videtur reſolutio; ideoque eandem eligo reſponſionem, eademque fundamenta, quibus ſuperiori queſtione oſtendi, novum palliū eſſe petendum. Idem præterea oſtendo quia, Archiepiſcopus qui ſemel renuntiavit, non poteſt uti pallio, ut conſtat ex *cap. ultimo de auctor. & uſu pallij*, cum *Panvino de viſitat. 2. part. queſtione 3. num. 19.* Ergo ſignum eſt ſimul cum Archiepiſcopatu omnem iuriſdictionis plenitudinē, ipſamque pallij poteſtatem perdidit, igitur ſi ad eundem redeat, nova indiget iuriſdictione, & conſequenter novo pallio. Cōfirmatur quia iuxta commune Theologorum proloquium, deſtructo fundamento deſtruitur ædificiū ſuperimpoſitum: ſed per factam renuntiationem tollitur munus Archiepiſcopale, manetque homo perſona privata: ergo ſimul perdit pal-

lium, quod erat veluti complementū, & plenitudo ipſius iuriſdictionis. Unde quemadmodū eget nova poteſtatis collatione, ita eget nova pallij ſumptione.

Adhuc tamen ſuboritur dubium, quod apud nullum auctorem neque leviter prælibatum invenit. Si detur evētus in quo aliquis Archiepiſcopus ſuum perdat pallium à Pontifice acceptum, vel calu igne comburatur poterit ne abſque illo Pontificalia munera exercere? Mihi probabilius videtur affirmandum. Quod probatur primò ex *cap. Nifi de auctor. & uſu pallij*, ubi dicitur, per pallij receptionem conferri nomen Archiepiſcopale, & Pontificalis officij plenitudinem: ergo cum ille iam totum hoc receperit per pallium ſemel acceptum, quanvis illud perdidit, nihil officiet datæ iuriſdictionis exercitio; eſtque hac in re appoſitum exemplum ex illis deductum, qui bullam Cruciatæ accipiunt; hi enim ſi acceptam ſemel bullam perdat, adhuc illius indulgentijs uti poſſunt. Sic igitur qui datum pallium perdidit, adhuc integer erit ad Pontificiæ poteſtatis exercitium. Probatur ſecundò ex *cap. Quia nos eodem titulo*, ubi conceditur Archiepiſcopo, ut ſine pallio, & ſædalijs poſſit celebrare: ergo pallium non eſt eſſentialiter ad valorem actuum requiſitū, ſed ſolum eſt conditio in prima collatione adhibenda; quod Gloſſa in citato capite, non quidē obſcurè innuere videtur, & ulterius confirmatur ex *Azor lib. 3. inſt. mor. part. 2. cap. 34.* ubi ait pallij acceptionem neceſſariam eſſe ad ea munera obeunda, quæ ſunt poteſtatis ordinis, vel iuriſdictionis ergo qui ſemel accepit pallium, quanvis illud perdat, eſt quid per accidens, cū tamen idem Archiepiſcopus teneatur certis dierum ſolemnitatibus ſuo uti pallio, tenebitur magna diligentia aliud procurare gratis omnino donandum.

C A P. Scriptorum. XI.

S V M M A R I V M.

Quam iuriſdictionem tribuat Archiepiſcopo pallium.

IN textu, ad finem, ibi, *Cum et a conſeſſiſſe.* Probat textus per pallium concedi Archiepiſcopo iuriſdictionem Archiepiſcopalem norat *Abb. in cap. Quanto, & in cap. Paſtoralis de officio iudicis ordinar.* Vide optimè *Azor. inſtit. moral. part. 2. diſt. lib. 3. cap. 34. lit. B. verſ. 9. quartur.*

DISTINCTIO. CI.

CAP. Pervenit unicum.

SUMMARIUM.

- 1 Non possunt Archiepiscopi suas dividere provincias, absque Papæ cōsensu.
- 2 Quid sit pragmatica, & quibus modis dicatur.
- 3 Sepulchrum Gratiani.

IN textu Prohibet Pontifex, ne Archiepiscopi absque consensu Papæ suam provinciam in duas dividant; faciunt ad textum, quæ notavit Tiraquei. de iure primogenior. tom. 1. quæst. 4. nu. 6. & 7. Si verò inquiras quid sit provincia? Responsum eruo ex Papa Pelagio Secundo relato in cap. Scitote. 6. quæstione 3. ubi affirmat, provinciam esse cui præest Archiepiscopus, quæ habet sub se decem, aut undecim civitates, totidemque episcopos, ut notavit Rebuff. in concord. tit. de collation. §. 1. verbo, Metropolitana. Mihi tamen verior apparet opinio. Petri Gregor. Syn. tagm. lib. 15. cap. 11. num. 3. asserentis, illam constitutionem, sive legem perpetuam, & universalem non fuisse, sed ex principum arbitrio, & annorum decursu esse variatam, proindeque numerum episcoporum in unaquaque provincia fuisse constitutum, prout singulis magis expedire videbatur. De quo iam aliquid supra diximus in cap. provincia dist. 99.

- 2 In textu, ibi, *Pragmaticum sacrum*. Dicitur propriè illud, quod princeps de consilio procerum sentit, & statuit pro rebus cōmunibus, & universitatis ex textu cum ibi notatis in leg. ult. in fin. Cod. divers. rescript. l. fin. C. domest. & pro. li. 12. & ex multis alijs notat optinè Cosm. in pragmat. sanctio. tom. 2. tit. de conclusione ecclesiæ, Gallicana ibi, pragmaticam fol. mihi 228. ubi plura de pragmatica, & quas ulterius habeat significationes: quas ideo non lentius expēdendas suscepimus, quia nostrum hunc laborem ad metas iam festinantem, optatissimo fine volumus absolvi; neque enim pastorali cura, & sollicitudine animus præpeditus, & gravissimis distrahentium curarum fluctibus occupatus, vix aliquod in litteris otium potest consumere.

Est quippe animus integrum Gratiani opus qualicūque studio, & labore elucidare. Cuius Gratiani laudes omni immortalitate, & posteritate consecrandas assumpsit Ioannes Franciscus Aldobrandus quartus Dictator Bononiensis, cū eiusdem divini compilatoris marmoreum monumentum, quod temporis diuturnitate nimium obsorduerat, publico ære renovavit.

D. O. M.

GRatiani Clusini Cæsarei Iur. & Pont. enucleatoris propè divini, qui monachus martyrum Felicis, & Naboris æde, absolutis. Ibidem opus Decretorū anno Gratia M. C. L. I. compilavit; monumentum: quod illic carie ruderibusq; obsorduerat, hic magnificentius renovatum, Ioannes Franciscus Aldobrandus Bononiensis IIII. Dictator ære publico instauravit: Anno salutis M. CCCC. XCVIII. idib. Iunij: Ioāne Bentivolo H. P. P. Rēpub. fæliciter gubernante.

Et in æde Sancti Felicis ubi idem Gratianus Decretorum opus compilaverat, hanc saxo vetustissimo addidit carminis inscriptionem. Ut videre est in primo tomo tractatum fol. 57.

Hanc adis partem lector reverenter adito.

Namq; loci monachus Decretum hîc condidit huius

Divinum Gratianus opus; quantumlibet arcto;

Contentus septo; quod, nunc reparando caducum

Et vetus hoc claustrum, tolli fuit inde necesse.

Id tamen Abbate est constructum Bartholomæo.

Mille trecentennis decies, septem, atque quaternis.

Annis à Christo pura de Virgine nato.

Cui hominum Servatori, & humanæ libertatis assertori, nec non Immaculatae Virginis Conceptioni nostrum hunc laborem dicatum, & consecratum esse volumus.

Additio

Nunc verò quia hæc in tempora incidimus, in quibus magna inter viros doctos Bracharæ commorantes contentio orta est, utrum nos in nostro Archiepiscopatu, & Hispaniarum Primatu Bracharenfi, simul cum Reverendo Capitulo, eiusdem Sedis breviariū (ob suam antiquitatem maximè commendandum, & non mediocri nostri primatus argumentum) vel per detractionem, vel p̄ novam additionem ex Romano desumptam immutare possimus? Non equidem abs re me facturum esse iudicavi, si dissidentes illorum opiniones in unam veluti colligerem: dum mentem quisque suam validissimis sultam, firmatamque rationibus ostendit. Quapropter hac in re scriptoris potius, quàm auctoris vices geram; neque in confutatione, sed in nuda argumentorum narratione immorabor, ut quisque in eligendo habeat optionem, neque me aliquis alienæ sententiæ damnatorem, sed potius relatores audeat appellare.

2 Præcipua igitur quæstionis difficultas in eo principalius versatur, Vtrum illa recitationis immutatio fieri possit in illo casu, quo Breviarium Bracharense editum fuerit ducentis annis ante editam Bullam Pij Quinti? Et quidem pro parte negativa hæc obijciuntur non contemnenda argumenta. Primum sit desumptū ex *Suar. tom. 2. de religion. lib. 4. cap. 13. num. 15.* ubi affirmat, grave esse peccatum, aliquid, vel augere, vel imminuere in Breviario Romano, absque licentia Summi Pontificis. Quavis enim sit exigua pars illa, quæ additur, vel imminuitur, ex eo tamen gravissima reputatur, quòd perpetuum, ac veluti permanentem ritum inducat; quæ similes ritus inducendi facultas solum est penes Christi Vicarium. Confirmatur primò quia, licet ex illa mutatione, non quidem totaliter, sed solum partialiter Bracharense Breviarium innovetur, cum tamen Pius Quintus Romani Breviarij observantiam strictè præcipiat, illis exceptis, quæ ducentos annos excedunt, non est procul dubio diffitendum, hanc exceptionem vim habere privilegij, quod cum sit contra universale præceptū, & communem recitandi legem, restringi, ac prorsus limitari debet, ut doctè probant *Sanch. de matrim. lib. 8. disp. 1. num. 1. & 4. Suar. lib. 8. de legib. cap. 27. num. 5.* cum *Innocent. & Panormit. in cap. Quod dilectio, de consanguin. & affin.* Certum igitur videtur, hanc exceptionem circa ducentorum annorū Breviaria à Pio Quinto factam, non quidem favorabilem, sed odiosam esse appellandam, ideoque ad illa Breviaria restringendam, quæ illius Bullæ tempore vigeant, & secundum formam, normamque recitandi, quam tunc temporis habebant; non verò ad alia, quæ succedentium annorum decursu mutari, aut innovari poterāt. Quæ doctrina firmiter adhuc,

& solidius roboratur ex ipsis verborum terminis, quibus in Bullæ tenore ipse Pontifex usus est, qualia sunt illa verba: *alijs certis Breviarijs*: ubi non obscure innuitur, Pontificem apertissimè locutum de Breviarijs in illo certo, ac determinato statu consideratis, in quo erant dum Bulla ab eodem Pontifice ederetur. Confirmatur secundo quia, ut auctor est *Suar.* supra citatus, si talis mutatio absque licentia Papæ in Breviario Romano exerceretur, illa quidem non canonica, sed portentosa, ac penitus monstruosa mutatio ab omnibus crederetur. Ea fermè ratione, quasi aliquis humano capiti cervicem equinam vellet adiungere, non veram equi, sed monstri effigiem delinearet. Illud quippe Breviarium cum partim coalesceret ex Romano, partim ex Bracharenfi, monstru simile redderetur. Quod tamen quàm sit absurdum quis non videt? Maximè, cum, teste *Suar. lib. 4. cap. 11. num. 4.* nemini liceat Romanum Breviarium in partem amplecti, & in partem rejicere.

3 Secundum argumentum ex notissimo Canonistarum principio est eruendum. Omnes enim fatentur, præcipuam legislatoris, ac totius legis intentionem, & intellectum, ex ipsius legis præmio colligi debere. *Tiraquel. Alexander de Navo, Hipolytus, Guierres, & alij, cum Sanchez lib. 2. de matrim. disp. 37. num. 3.* Sed totius Bullæ contextus, & præmium clare indicant, nullam aliam fuisse Pontificis intentionem, quàm unam recitandi formam in universa ecclesia constantissimè observari, omnemque amputari varietatem, qua episcopi peculiariter suis diocesis Breviaria instituebant: ut patet ex verbis, *prava illa consuetudo, ut episcopi privatim sibi quisque Breviarium conficerent, &c. & illam communionem inter se discernerent, &c.* Ergo nulli fas erit propria auctoritate aliquid communi recitandi formæ addere, minuire, vel innovare; cum Pontifex id manifestissimè ostendat, & sola ducentorum annorum Breviaria permittat in eadem forma permanere, ita ut nihil in illis possit deinceps innovari. Ex quo constat, licet Bracharense Breviarium ducentos annos ante editionem Bullæ extiterit, nullam in eo posse fieri mutationem. Et, ut verum fatear, hoc mihi argumentum firmissimum videtur. Illud verò ulterius confirmo quia, auctore *Sanch. de matrim. lib. 3. disp. 51. num. 12. & disp. 26. num. 6.* ex *cap. Abbate de verborum significat. cap. Si Papa de privileg. in 6. & l. 3. in principio, ff. de iurciurando. Gloss. cap. Solita, verbo, tanquam, de maiorit. & obedient. in Pontificum decretis, & sanctionibus nulli verborum termini, imò neque ullæ syllabæ sunt otiosæ, & inutiliter adhibendæ; sed in Bullæ contextu sunt quamplurima verba limitativa, & restrictiva illorum Breviariorū, quæ Romana non sunt; ergo ne illa verba inaniter*

inaniter adhibeantur aperte sunt intelligenda de omnibus in universum breviarijs bullæ tēpore editis, vel edendis, ita ut nihil in illis posset fieri additionis, vel immutationis, sed eandem, sub qua fuerunt approbata, semper formā retinerent.

4 Tertium argumentum. Ex eo quod Pius V. omnia universim breviaria, Romano excepto, annullaverit, & hoc solum ab omnibus observandum esse decreverit; consequenter sibi uni voluit reservare omnem episcoporum facultatem, & potestatem circa ipsius Romani breviarij immutationem in suis ecclesijs faciendam: ut doctē probat *Suar. tom. 2. de relig. lib. 4. cap. 24. num. 13. & 14.* Ergo etiam ex eo quod idem Pontifex omnia, & sola breviaria approbaverit, quæ ducentos ante bullæ editionem annos attingerent, manifestē deducitur, sibi uni voluisse reservare omnem episcoporum potestatem, ut nihil deinceps posset variare in iisdem breviarijs. Confirmatur primò quia, ex ipso Pontificiæ bullæ tenore expresse deducitur reservatio merè privativa, qua Pius V. omnem episcopis ademit potestatem ad varianda breviaria ad illa usque tempora cōcessam, ut optimè probat *Reginald. tom. 2. lib. 18. num. 171 fol. 120. his verbis. Exceptis his, qui per breviaria ante 200. annos composita, & approbata, recitabāt, prædicta episcoporum potestas suspensa est propter abusum, quorum sit mentio in eadem bulla: ergo cū semper hoc adfit abutendi periculum, eadem semper aderit prohibitio.* Confirmatur 2. quia, inferior nihil variare, aut immutare potest circa legem superioris, quanvis non peculiariter reservatam, ut docet *Sanch. de matr. lib. 7. disp. 7. nu. 6. Soar. de leg. lib. 6. cap. 14. num. 4. Glossa ultim. cap. In quibusdam de pœnis. Innocent in cap. dilectus de tempor. ordin. num. 2. & 3. & cap. 2. De eo qui furtivè ordines suscepit. Clement. ne Romani de elect. cap. Inferior de maiorit. & obed.* Sed Pius V. omnium episcoporum maximus, & totius ecclesiæ superior, sola ducentorum breviaria approbavit, ergo nullus episcopus, vel Archiepiscopus aliquid circa illam superioris legem poterit innovare. Confirmatur 3. quia, iuxta regulam iuris in 6. *Odia restringi favores cōvenit ampliari:* sed illud decretū, sive lex Pōtificis nō quidē pœnalis & odiosa, sed maxime favorabilis habetur: ergo extēdēda, & in Romanæ ecclesiæ favorē est ampliāda. Probo minorem quia, teste *Soar. de leg. lib. 5. cap. 4. num. 4. Sanch. de matr. lib. 1. disp. 1. nu. 4. cum Bart. Albert. Salicet. Felin. Covar. & Sylvest. Sarmiento l. 1. select. cap. 12. in eo lex favorabilis, & odiosa maxime dignoscuntur, quod hæc novum, aut gravius onus imponat, illa verò favorem intēdat; Sed præcipua intentio Summi Pontificis fuit divini cultus, ac religionis observantia, unamque indivisam unitatem in Romana ecclesia conservare, ut idem ubique gentium, & loco-*

rū divini officij cultus omnipotenti Deo redderetur; ergo legem illam non in pœnā episcoporum (quibus innovādi potestātē ademit) sed in Romanæ ecclesiæ favorem celsisse arbitrandum est. Ex quò infero, in eiusdem ecclesiæ favorem ita esse extendendam, ut vel Romano breviario, vel alijs intra illud tempus & sub illa forma approbatis, omnibus in universum Christianis uti liceat; neq; penes episcoporum potestatem sit, aliquid in illis pro libito innovare.

Quia tamen contrarium in praxi tuta conscientia defendi posse quam plurimi arbitratur: nobis pro hac parte validioribus rationibus decertandum est, & pro viribus ostendendum, posse episcopos cum suo capitulo similē in suis breviarijs facere mutationē, nulla præhabita facultate. Sit primum fundamentum. Spectato iure communi possunt Ordinarij cū suis capitularibus breviaria de novo cōponere, & composita emendare: ergo etiam poterunt reformare, aliquid addendo, vel detrahendo breviarijs iam compositis. Antecedēs probatur ex vulgari Canonistarum proloquio asserentium, posse episcopū in sua diœcesi, quidquid potest Summus Pontifex in tota ecclesia, receptis rebus, vel ad ecclesiæ universalis regimen, vel ad finem spectantibus, vel illis specialiter prohibitis, ut latè probat *Sanch. lib. 1. de sponsal. disput. 61. numer. 3. & lib. 7. disput. 1. numer. 9.* Atque breviarij institutio, vel emendatio neq; ad universalis ecclesiæ regimen, neque ad fidem pertinet, neq; ipsis episcopis nominatim, & specialiter prohibetur, ergo id poterūt episcopi. Confirmatur primò ex *cap. Novit dist. 12. & ex nostro capite primo huius distin. ex quibus Glossa ibidem colligit, posse episcopos in suis diœcesibus novos ritus inducere, quoad divinorum officiorum celebrationem, quo nomine venit breviarij recitatio.* Consentit *Azor. part. 1. lib. 10. cap. 13. questione 11. idemque potest deduci ex cap. Novit, & cap. quanto, de his qua fiunt à praelatis.* Vnde eruit *Navar. lib. 3. consil. tit. de regularibus consil. 79. num. 2. episcopis de iure communi licere suas ecclesias absolute gubernare, ideoque posse novas Sanctorum festivitates instituire, quos universalis ecclesia peculiari solemnitate non colit, ut probatur ex cap. ultimo de ferijs, & cap. 1. de consecr. distinct. 3. Felin. cap. 1. num. 18. de sponsal. Azor. part. 2. lib. 1. cap. 26. quest. 1. Covar. lib. 4. variat. cap. 19. num. 4. Sanch. decal. lib. 2. cap. 43. nu. 9. Reginald. in praxi lib. 19. nu. 6. Soar. tom. 1. de relig. lib. 2. cap. 11. num. 4. & sequent.* Ergo similiter poterit Archiepiscopus Bracharēsis Hispaniarum Primas, suæ diœcesis breviarium per aliquam additionē innovare, & in meliorem formam, usumque faciliorem illud reducere.

Confirmatur secundò quia ad derogandum potestati, quæ alicui convenit de iure cōmuni, requiritur

requiritur clausula expressa derogatoria; nam cum hoc sit odiosum, est strictè interpretandum. Quod adeo firmum, ratumque existimat *Sanches lib. 1. de sponsal. disp. 17. num. 6.* ut cum multis doceat, ad evitandam iuris communis correctionem, licere etiam à propria verborum forma recedere; ergo cum illa potestas de iure communi episcopis concedatur, ut istud ius commune limitetur, talisque potestas auferatur clara, & expressa verba requiruntur in lege irritante. Quod verò nulla dentur huiusmodi verba, apertissimè ostendo quia, in illis verbis bullæ: *Statuentes breviarium ipsum nullo unquam tempore, vel totum, vel ex parte mutandum, vel ei aliquid addendum, vel omnino detrahendum esse:* loquebatur Pontifex de ipso met Romano breviario, quod immutari omnino interdicit; unde hoc minime est extendendum ad alia non Romana breviaria, quæ licet ab ecclesijs particularibus ex permissione eiusdem bullæ & Pontificis fuerint retenta. Neque valet exemplum à Simili, vel à contrario sensu, neq; ab identitate rationis; hæ enim extensiones nunquam fiunt in lege penali, quæ expressionem criminis, personæ, & casus postulat, ut asserunt *Castro lib. 1. de potestate legis pœnalis cap. 71. documento. 3. Afflictis decis. 12. numer. 7. Franciscus Coccius in cap. translato de constit. num. 5. & alij apud Sayro in clau. reg. lib. 3. cap. 8. num. 9.* nam lex pœnalis non fundatur solum in ratione, ut aliæ leges, sed etiam pendet ex legislatoris voluntate; ergo sine prædicta expressione non est extendenda. Idem præterea ostenditur in bulla Gregorij XIII. quæ ad finem breviarii solet adduci, ubi prohibetur fieri proprium officium de Sanctis, qui illius diœcesis non sunt naturales, neque ecclesiæ patroni, vel quorum reliquie notabiliores, & grãdiores in eadem ecclesia asservantur. Pontifex enim in tali bulla, solum loquitur de illis ecclesijs, quæ Romano breviario utebantur. Etenim ne Romani breviarii ordo multum inverteretur, prohibuit omnium Sanctorum Hispanorum in omnibus Hispaniæ ecclesijs officia recitari, nisi prædictas bullæ conditiones haberent; Braccharensis autem sedes nunquam Romano breviario usa est; Unde omni ablato scrupulo, potest de consensu Archiepiscopi, & Capituli, cuiuscunque Sancti canonizati officium recitare. Neq; desunt aliqui viri docti, qui existiment hanc bullam Gregorij XIII. non esse usu, vel praxi receptam, cum in Hispania plurimorum Sanctorum

officia recitentur, absque illis conditionibus, quas bulla requirit. Similiter neque in bulla Clementis VIII. ullum verbum est; quod antiquam episcoporum potestatem in minimo abrogare, vel limitare videatur.

Secundum fundamentum fit, quia auctorum memoria traditum est, breviarium Compostellanum; secundo anno post editionem breviarii Romani, abque aliqua summi Pontificis licentia, reformatum, & emendatum fuisse ab illusterrimo, & reverendissimo, Archiepiscopo Compostellano D. Gaspare Astunicha, qui in epistola ad suum Capitulum, quæ refertur in principio eiusdem breviarii reformati anno 1569. hæc addit expressa verba: *Addita sunt multa, sublata nonnulla, quæ frigide sanctorum sententijs admixta, & apocrypha non pauca rejecimus, ex veteribus meliora sufficientes, ac demum ea diligentia singula sumus persequuti ut non tam novum breviarium ex veteri, quam recens natum esse videatur.* In quo factosecutus fuit iudicium Navarræ illa tempestate, & omni in futurum ævo clarissimi, qui in *tractatu de oratione cap. 11. num. 27.* & sequentibus, affirmat, posse prælatos proprias recitandi formas inducere, & veteres renovare. Probatulterius. Cum enim Pius V. facultatem cõcesserit, ut relictis antiquissimis breviarijs, posset quis Romanum breviarium assumere, coque impunè uti, etiam consequenter concessit, ut nisi totum vellet, aliquam saltem illius partem liberè posset amplecti, cū ex Logicorum doctrina in toto partes contineantur. Illud tandè pro coronide est addendum, quod præcipuum contrariæ opinionis fundamentum videtur infirmare. Quavis scilicet, Pius V. lege cautum ac sancitū esse decreverit, ne quis aliquid in Romano breviario immutaret, non inde bonum deduci argumētum ad reliqua breviaria. Dispar ratio est quia, cum Romana ecclesia sit totius fidei caput, & fundamentum, iure optimo maior in ea unitas, & rerum cõcordia requiritur, quàm in alijs ecclesijs, ita ut omnia in ea consonent, & nihil dissonum, vel discordè appareat. Neque in hac re est medioere argumentum, quod contigit Sanctissimo ordini Divi Benedicti, ubi omnium monachorum consensu, nostra hæc ætate, eiusdem ordinis breviarium per novam additionem, & immutationem reformatum est. Quare ergo non poterunt episcopi, quod viris religiosis propria sui ordinis auctoritate concessum est?

Illorum consuetudo mihi semper optima, & maximè laudabilis visa est, qui ex peractis, absolutisque operibus magis diffidentia, & displicentia concipiunt, quam superbia, & complacentia; cum teste Solone, *plerunquè errat, qui nimirum sibi placet.* Quà propter cum hæc Decreti commentaria typis iam excussa viderem, non acquievit animus, nisi integrum volumen iterum perlegeret, & bis ad limam revocaret; ægre enim, & dolenter ferrem, si aliquid in meis libris offenderetur, quod vel catholice religionis puritatem, vel pietatis integritatem, vel veritatis sinceritatem levissima ex parte minuere, aut labefactare videretur. Cum omnia in Pontifice optimæ iuventutis educationi, morum probitati, ecclesie conservationi, & studiorum utilitati, debeant intigilare; nihil in moribus, vel in scriptis, & doctrina veritati dissonum, aut discors habere. Dum igitur mea evoluerem scripta, aliqua offendi, quæ typographi negligentia, & oblivione subterfugerunt. In primis enim *dist. 47. cap. 3. num. 1. fol. 370.* assertitur, esse opinionem probabilem, posse aliquem pro tutando honore duellum acceptare; & pro hac parte citatur ibi *Filiucius*, qui tamè nullo modo hanc opinionem dicit probabilem, sed solum affirmat *Pose aliquibus videri probabilem* ob aliquot fundamenta, quæ ibi adducit, ut erat in originali nostro quia ab hac opinione sic meus semper animus à berravit, ut illam omnino temerariam, & audacissimam damnare audeam; ideoq; duellum qui illo titulo acceptant, non solum gravissimè delinquant, sed multis etiam pœnis plectuntur quæ in Bullis Pontificalibus exprimentur, ut videre est apud *Ioan. de Eignian. in tract. de duello à cap. 10. usque ad fin.* qui doctè probat, eam esse in duello criminis atrocitatem, & adeo horrendam flagitij gravitatem, ut omni iure divino, naturali, & Pontificio, ac civili sit prohibitum. Quod etiam latè ostendunt *Mar. Sorin. Jun. in cons. 122. vol. 2. num. 1. Henr. Boic. in cap. 1. de cler. pugn. induell. Vin. in sua sylvâ communium opin. in opin. 232. Lucas Floronus in tractatu de prohibitione duelli cap. 1. §. 1.* quis ergo audebit dicere duellum tot iuribus prohibitum posse aliquando tutandi honoris gratia acceptari? An proprii honoris conservatio poterit divini iuris integritatem violare? An plus faciendâ est levissima honoris ambitio, quàm divinæ legis observantia? Absit tantum nefas, & piaculum, fatius est gravissimam honoris iacturam, imò etiam ipsius vitæ detrimentum pati, quam ali-quod vel exiguum facinus in divinas committere. Quis vero catholicus adeo erit ad vecordiam insaniamque redactus, ut tot Bullas Pontificali annulo obsignatas pro contemptu habeat, sui que honoris conservationem plaris faciat? Hunc non clementem hominem, sed

belluam potius dicam sanguinariam. Cū enim tot Sanctissimos Pontifices Iulium secundum, Leonem decimum, Pium quartum, Clementem septimum, & octavum, Gregorium decimum tertium, duellum videat ardentissimis verborum facibus prohibentes, audet tamè illorum increpationibus obseratas aures admovere, ut tenuissimam honoris umbram tueatur.

Illud præterea non mediocre huius flagitij est argumentum, quodque in duellis gravitatem multum auget, si nempe illarum pœnarum considerentur. Primò enim incurrunt excommunicationem latæ sententiæ. Illorum bona venalia exponuntur. Ubique possunt capi. In conflictu morientes carent ecclesiastica sepultura. Si sint clerici deponuntur, & ipso facto privantur omnibus beneficijs, manentque inhabiles ad ipsa, vel alia in posterum obtinenda. Quas omnes pœnas latissimè prosequibus *Lucas Floronus* citatus in *cap. 5. num. 1.* & sequent. ubi quàm plurimos auctores citat. Deinde pro hac parte argumentor efficaciter. Si quis duellum committat alicuius iussu, & imperio coactus, qui mortem ipsi minatus fuit ni descenderet in arenam, manifestè incidit in pœnas duellatoribus impositas, ut cum multis probat auctor cit. §. 1. num. 6. ergo cum vita sit omnium honorum maxima, & honoris, famæ, ac fortunarum fundamentum, si aliquis ipsa conservanda non potest duellum acceptare, minus poterit pro tutando honore. Quàm sententiam adeo certam existimo, ut contrariam nullo modo defendendam proponam; imo illam omnino reprobem.

Quia verò hanc in segetem falcem misimus non intempestivam, iuvat hoc loco binas intertexere quæstiones, quas brevissimè tantum perstringemus. Prima quæstio inquit. Vtrū duellum pugnis committentes incidant in Bullæ pœnas? Placet responsio negativa, quia ubi cessat præcipuus finis, & ratio legis, cessat etiam ipsa lex & prohibitio; sed quando pugnis in duello decertatur, neque corpora sunt cruenta neque inde provenit animarum perditio, quæ erat præcipua ratio prohibitionis, ergo per illud duellum minimè incurruntur pœnæ per Bullam inflictæ. Ita *Vgalinus in tractat. de officio, & pot. episcopi. part. 1. cap. 8. §. 2. num. 2. vers. quinto, Floronus cap. 3. §. 8.* Imo addit *Caetanus in summa*, verbo, *duellum semper*, non solum non incurrere præscriptas Bullæ pœnas, sed nullo modo esse peccatum, quando nullum datur vitæ, aut mutilationis periculum. Magis tamen placet *Sylvester in summa*, verbo, *duellum num. 2. in fin.* affirmans, esse peccatum mortale, propter odium plerunquè ibi, interveniens.

Secunda quæstio esse potest. Vtrū duellum baculis committentes incidant in dictas pœnas? Est qui.

Est quidem quæstio nostræ Lusitaniæ satis opportuna, ubi non solum inter agresstes homines, & incultos ovium pastores, multoties (ut inquit Virgilius) *Stipitibus duris agitur, sudibus vè prausis;* sed etiam inter urbanos, & oppidanos hæc baculorum rixa frequens est; maximè inter clericos, qui dum prohibentur gladium, vel pugionem lateri accinctum gestare, baculis armantur, *sevosque gerunt in bella dolones,* ut ait *Maro Æneid. 7.* qui dolones, sunt baculi quidam ferrati, durissimum armaturæ genus. Si igitur contingat, ut quibuscunque baculis duellum

committatur, mihi probabilius est, ita concertantes incurrere in Bullæ pœnas. Quam resolutionem debes *Florano cap. 5. §. 9. & Vgolino tract. de officio, & pot. episcop. part. 1. cap. 8. §. 2. num. 2. vers. quinto ibi.* Ratio est quia, ubi finis legis, ac prohibitionis locum habet, etiam ipsa lex, & prohibitio locum habere debet, *arg. cap. cum dilecta de confirm. utili vel inutil. & l. illud ff. ad leg. Aquil. & l. à Titio ff. de verbor. obligat.* Sed duellum præcipuè prohibetur ob manifestum vitæ periculum, quod baculis certius evenire solet, quàm pugnis, ergo, &c.

Cautio ad initium 90. dist. num. 2.

Illud etiam in meo libro animadversione, & correctione dignum offendi, quod irrepit *dist. 90. in principio fol. 785.* Guntherus poeta *clarissimus* nuncupatur. Dictum despicio, & retracto. Neque enim clarissimi cognomento

dignus est, qui se fœdissimo hæreticorum morbo contaminavit, & omnem musæ splendorē erroris deformitate obscuravit. Ex indice Lusitano fol. 616.

Finis prima partis Decreti.

ECCLESIAE MATRI AVCTORIS SUBMISSIO.

Ego Dominus Rodericus à Cunha, dominus, & Archiepiscopus Bracharensis, Hispaniarum Primas, tibi ò alma mater, Sancta Romana ecclesia fidei primas defero libens: & invalidum, & nullum me habere profiteor, si quid est in hoc opere, quod candidis, ac sacris sanctionibus contraveniat: & Verissimis, pariterq; sanctissimis tuis censuris me totum trado, subdo, submitto uti paratissimus filius, & alumnus.

Alfonso Rodriguez.
Alfonso Chacón.
Alvarus Yllustris Lusitanus.
Amatus Lobos.
D. Amobus.
Ambrosius Morales.
Ambrosius Vignat.
Ambrosius Calepini.
Ambrosius de Opiz.
Amedeus de Pont.
Amo.
Amphilocheus.
Amphilocheus.
Amphilocheus.

CATALOGVS AVCTORVM QVI IN HOC VOLVMINE CI

T A N T V R.

A Bas Antiquus.
 Abas Panormitanus.
 Abrahamus Hortelius.
 Abrahamus Bzovius.
 Abulensis.
 Achilles Gazarus.
 Achilles de Grassis.
 Achilles Stadius Lusitanus.
 Adrianus Papa.
 Egidius Bosius.
 Egidius Bellamera.
 Egidius Scondolius.
 Egidius Bellamon.
 Egidius Lusitanus.
 Egidius Coninck.
 Egidius Romanus.
 Elius Antonius Nebriffa.
 Elianus.
 Emilius Ferretus.
 Eneas de Falconibus.
 Eneas Sylvius.
 Etas mundi.
 Agapetus Diaconus.
 Albanus Cardinalis.
 Albericus de Rosatis.
 Albertinus.
 Albertus Bassanus.
 Albertus ab Albertis.
 Albertus Castella.
 Albertus Pighius.
 Albertus Trocius.
 Albertus Magnus.
 Albinus.
 Alexander de Ales.
 Alexander Aphrodisaeus.
 Alexander Raudensis.
 Alexander de Imola.
 Alexander ab Alexandro.
 Alexander Trentasinq.

Alexander de Nevo.
 Alexander Carrerius.
 Alexander Scotus.
 Alexander Sculte in chronogr.
 Alexander Staticus.
 Aloysius Lippomanus.
 Aloysius de Albertis.
 Aloysius Turjanus.
 Aloysius Riccius.
 Alphonfus de Vega.
 Alphonfus de Villegas.
 Alphonfus de Castro.
 Alphonfus Rex Castella.
 Alphonfus Ianuarius Poeta.
 Alphonfus de Mendoca.
 Alphonfus de Gove.
 Alphonfus Hojeda.
 Alphonfus de Heredia.
 Alphonfus Alvares Guerrero.
 Alphonfus de Vlhoa.
 Alphonfus Vera Cruz.
 Alphonfus Villaguta.
 Alphonfus de Molina Medrano.
 Alphonfus Salmeron.
 Alphonfus de Leon.
 Alphonfus Rodrigues.
 Alphonfus Chacon.
 Alvarus Vallascus Lusitanus.
 Amatus Lusitanus.
 D. Ambrosius.
 Ambrosius Morales.
 Ambrosius Vignat.
 Ambrosius Calepinus.
 Ambrosius de Opizionibus.
 Amedeus de Ponte.
 Ammianus.
 Amphilo chius.
 Anastasius Synaita.
 Anastasius Antiochemus.

Anastasius Germonius.
 Andreas Tiraquellus.
 Andreas sancti Michaelis.
 Andreas Stella Somarchinus.
 Andreas ab Exea.
 Andreas Alciatus.
 Andreas ab Ifernina.
 Andreas de Laguna.
 Andreas Bovadilla.
 Andreas Gambarus.
 Andreas Barbacia.
 Andreas Poza.
 Andreas Gail.
 Andreas Gallus.
 Anellus Amatus.
 Angelus Aretinus.
 Angelus Constantius.
 Angelus Maniquius.
 Angelus, vel summa Angelica.
 Angelus Palitanus.
 D. Anselmus.
 D. Antoninus.
 Antonius Faber.
 D. Antonius Lusitanus in concionibus.
 Antonius Dalla.
 Antonius Yepes.
 Antonius de Govea Lusitanus.
 Antonius de Rosellis.
 Antonius de Canario.
 Antonius Corsetus.
 Antonius Gomez.
 Antonius a Gama Lusitanus.
 Antonius Fabricius.
 Antonius Niguzantius.
 Antonius Thesaurus.
 Antonius de sancto Romano.
 Antonius de Herrera.
 Antonius Scaynus.
 Antonius Honcala.
 Antonius meneses de Padilla.
 Antonius monachus.
 Antonius Butrius.
 Antonius de Burgos.
 Antonius Gabriel.
 Antonius Quezada.
 Antonius de Cordova.
 Antonius de Guevara Episcopus.
 Antonius Scapus.
 Antonius Corduba de Lara.
 Antonius Roscius.

Antonius maria Coracius.
 Antonius Capisius.
 Antonius Augustinus.
 Antonius massa Galefius.
 Antonius de Sola.
 Antonius Fernandes Lusitanus.
 Antonius Vasconcellos Lusitanus.
 Antonius Cucus.
 Antonius de Pretis.
 Antonius Musa.
 Antonius Liberalis.
 Antonius Matheus.
 Antonius de Petra.
 Antonius Cardozo de Amaral Lusitanus.
 Antonius Ruicius.
 Antonius Albetanus.
 Antonius Panormitanus.
 Antonius Rampegola.
 Antonius Possivinus.
 Antonius de Sousa Lusitanus.
 Apollonius.
 Appianus Alexandrinus.
 Arator Cardinalis Poeta.
 Archangelus Gianlus.
 Archidiaconus Bononiensis.
 Arias Pinellus Lusitanus.
 Aristoteles.
 Aristophanes.
 Aristides.
 Armandus.
 Arnaldus Albertinus.
 Arnobius.
 Arnoldus Bossius.
 Arnoldus Mermanus.
 Arnoldus Bostius.
 Arnoldus de Dufco.
 Arnoldus Vviobelga.
 Arnulphus Ruzeus.
 Astertius.
 Atalascus de Lovera.
 D. Athanasius.
 Aubertus Miræus.
 D. Augustinus.
 Augustinus Eugubinus.
 Augustinus Lopes.
 Augustinus NiMphus.
 Augustinus Berous.
 Augustinus Barbofa Lusitanus.
 Augustinus de Ancona.
 Augustinus Morlanes.

Augustinus

Augustinus Florentinus.
 Augustinus Fortunius.
 Augustinus Ariminensis.
 Augustinus Triumphus.
 Aulus Gellius.
 Aurelius Corbulus.
 Aurelius Prudensius poeta.
 Aufonius.
 Aymarus Fulco.
 Aymon Craveta.

B.

Bachonius.
 Baculus Clericalis.
 Baldus de Perusio.
 Balthazar Altamiranus.
 Balthazar Mogollon.
 Baltazar Paes Lusitanus.
 Bander in tractat. revision.
 Baptista Platina.
 Baptista Confectus.
 Baptista de sancto Blasio.
 Baptista Stiparoliu s.
 Baptista Ferrariensis.
 Baptista del Tuffo.
 Baptista Castalbus Theotinus.
 Barnabas de Montalvo.
 Barnabas Briffonius.
 Bartholomæus Socinus.
 Bartholomæus Cartagena.
 Bartholomæus Carranza.
 Bartholomæus Cepolla.
 Bartholomæus Fumus Armilla.
 Bartholomæus Vgolinus.
 Bartholomæus Humada.
 Bartholomæus Chaffaneus.
 Bartholomæus Medina.
 Bartholomæus Salicetus.
 Bartholomæus Philippe Lusit.
 Bartholomæus Laurentius.
 Bartholomæus Bellicinus.
 Bartholomæus de Martiribus Lusitanus
 Archiepiscopus Primas.
 Bartolus de Saxo Ferrato.
 D. Basilius.
 Basilius Zanchinus.
 Beda Venerabilis.

D.

Belchior Pelæus.
 Belchior Canus.
 Belforensius in Cosmographia.
 Benedictus Gandius.
 Benedictus Iordanus.
 Benedictus Leo.
 Benedictus Florentinus.
 Benedictus Capra.
 Benedictus Fernandes Lusitanus.
 Benedictus Pereira.
 Benedictus Berdonius.
 Benedictus Egydius Lusitanus.
 Benvenutus Stracha.
 Bermondus.
 Bernardinus Alphanus.
 Bernardinus de Bessa.
 Bernardinus Gomes de Miedes.
 Bernardinus Rosignolius.
 Bernardus Dias.
 Bernardus Graueus.
 Bernardus Compostellanus.
 D. Bernardus.
 Bernardus Busto.
 Bernardus Comensis.
 Bernardus Valis umbrosus.
 Bernardus de Britto Lusitanus.
 Biblia Sacra.
 Bion.
 Blasius Viegas Lusitanus.
 Blasius Alvares Mirabal.
 Blasius Flores Dias de Mena.
 Blodius Fauus.
 D. Bonaventura.
 Bonifacius de Vitalinis.
 Bonifacius Bota.
 Borniguus Cavalcanus.
 Boschius Codecha.
 Brunorius à Sole.

C.

Caietanus.
 Caius Plinius.
 Caius Plinius Junior.
 Camillus Borrellus.
 Capella Tholostana.
 Carolus Sribanius.
 Carolus Sigonius.
 Carolus de Tapia.

Caarolus Molinaeus impius.
 Carolus de Grassis.
 Carolus Magnus.
 Cassianus.
 Cassiodorus.
 Castaldus Restaurus.
 Catechismus Pij Quinti.
 Catechismus ad parochos.
 Catilianus Cotta.
 Cato de re rustica.
 Catullus Poeta.
 Caelius Rodeginus.
 Cæsar Baronius.
 Cæsar Francoti.
 Cæsar Contardus.
 Cæsar Lambertinus.
 Cæsar Historicus.
 Cæsar Scaliger.
 Chamerotus.
 Chriostomus Iavellius.
 D. Chriostomus.
 Christophorus Porcus.
 Christophorus Clavius.
 Christophorus Gelius Lusitan.
 Christophorus Marcellus.
 Christophorus Rosiniacius.
 Christophorus Portius.
 Christophorus de Piroles.
 Christophorus Madritus.
 Claudianus Poeta.
 Claudius Betander.
 Claudius Galenus.
 Claudius Robertus.
 Claudius Ptolomeus.
 Claudius Paradinus.
 Claudius Sponcius.
 Claudius Cantiancula.
 Clemens Romanus.
 Clemens Alexandrinus.
 Coccius Sabellicus.
 Columella.
 Conradus Germanus.
 Conradus Brunus.
 Cõstantius Pulcharellius Poeta.
 Constitutiones Synodales.
 Constantinus Caietanus.
 Constantius Falicensis.
 Cornelius Iansenius.
 Cornelius Benincasius.
 Cornelius á Cornelij.
 Carolus

Cornelius Celsus Medicus.
 Cornelius à Lapide.
 Cosmas in pracmat.
 Cosmas Guimier.
 Cosmas Magallanus Lusitanus.
 Cosmus de Faville.
 Crotus de testib.
 Cursenius Augustinianus.
 Cursus Conimbricensis.
 D. Cyprianus.
 Cyprianus Soares Lusitanus.
 Cyrillus Francus.
 Cyrillus Alexandrinus.
 Cyrillus Hierosolymitanus.

D.

Damasus Papa Lusitanus.
 Damianus de Goes Lusitanus.
 Dantes Aliger Poeta.
 Decisiones Rotæ.
 Desiderius Langobardus.
 Deusdedit Cardinalis.
 Didacus Balea.
 Didacus de Castillo.
 Didacus Sahagum.
 Didacus Morillo.
 Didacus do Couto Lusitan.
 Didacus Covaruyas à Leiva.
 Didacus Perez.
 Didacus de Brito Lusitanus.
 Didacus Spino.
 Didacus ab Alava.
 Didacus Lopes de Stunica.
 Didacus Merlanes.
 Didacus Stella.
 Didacus Segura.
 Didacus Rodrigues Alvarado.
 Didacus Fielcontreras.
 Didacus Cuntera.
 Diodorus Siculus.
 Diogenes Philosophus.
 Diogenes Laertius.
 Dionysius Chryostomus.
 Dionysius Paulus.
 Dionysius Halicarnarssius.
 Dionysius Alexandrinus.
 Directorium Inquisitorum.
 D. Dionysius Areopagita.
 Dionysius Petavus Poeta.
 Diony-

Dionysius Lucius.
 Dionysius Cartusianus.
 Dioscorus Episcopus.
 Domitianus Chamirota.
 Dominicus Montagnolus.
 Dominicus de S. Geminiano.
 Dominicus Tempesta.
 Dominicus Sotto.
 Dominus Iacobatius.
 Dominus Marcus Lusitanus.
 Dominicus Banes.
 Donatus Gramaticus.
 Donatus Fina.
 Duardus Nunes de Leão Lusit.
 Dynus Muxellanus.

E.

Edmondus Augerius.
 Emanuel Mendes Castro Lusitanus.
 Emanuel Alvares Lusitanus.
 Emanuel da Costa Lusitanus.
 Emanuel Barbosa Lusitanus.
 Emanuel Rodrigues Lusitanus.
 Emanuel Pimenta Poeta Lusitannus.
 Emanuel Suares Lusitanus.
 Emanuel de Valle Lusitanus.
 Emanuel Figueira Lusitanus.
 Emericus à Rosbach.
 Empedocles Ennius Poeta.
 D. Epiphanius.
 D. Ephrem.
 Equinarius Baro.
 Erasmus Damnatus.
 Erasmus à Cochier.
 Eudoxius Locatellus.
 Everardus in Topica juris.
 Eusebius Cæsariensis.
 Eusebius Emiffenus.
 Eusebius Papa.
 Euthimius.
 Eutropius.

F.

Fabius de Annania.
 Fabianus de Monte S. Savini.
 Faustinus Rhegiensis.

Federicus de Senis.
 Federicus Scotus.
 Felicianus Solis.
 Felicianus Comensis.
 Felinus Sandæus.
 Ferdinandus Querinus Salasar.
 Ferdinandus Rabellus Lusitanus.
 Ferdinandus Paez Lusitannus.
 Ferdinandus del Castillo.
 Ferdinandus de Mendocça.
 Ferdinandus de Menchaca.
 Ferdinandus Loases.
 Ferdinandus Oxea.
 Flaminius Parisius.
 Flaminius Foro Corneliensis.
 Flaminius Chartarius.
 Florentius Hæreus.
 Floretus Poeta.
 Flores Poetarum.
 Flores de Mena.
 Fortunius Garfia.
 Franciscus Medices.
 Franciscus Menesius.
 Franciscus Gonsaga.
 Franciscus Modius.
 Franciscus Ovillotus.
 Franciscus Selazar.
 Franciscus Rogerius.
 Franciscus Sachinus.
 Franciscus Turrianus.
 Franciscus Torreblanca Villalpando.
 Franciscus Ribera.
 Franciscus Antonius.
 Franciscus Vallesius.
 Franciscus de Pitigianis.
 Franciscus Ottomanus.
 Franciscus Titelmanus.
 Franciscus de Prato.
 Franciscus Philelphus.
 Franciscus Petrarcha.
 Franciscus Roizius.
 Franciscus Bursatus.
 Franciscus de Caldas Pereira Lusitanus.
 Franciscus Sarmiento.
 Franciscus Marcus.
 Franciscus Zabarella.
 Franciscus Lucanus de Parma.
 Franciscus Cursius.
 Franciscus Connanus.
 Franciscus Foreiro Lusitanus.

Franciscus Suarés.
 Franciscus Peña.
 Franciscus Georgius.
 Franciscus Mantica.
 Franciscus Muños de Escovar.
 Franciscus Blancus.
 Franciscus Somnius.
 Franciscus Felicianus.
 Franciscus à Victoria.
 Franciscus Vivius.
 Franciscus Duarenus.
 Franciscus Garcia.
 Franciscus Personalis.
 Franciscus Platea.
 Franciscus Marliarius.
 Franciscus Aretinus.
 Franciscus Balduinus.
 Franciscus Tarapha.
 Franciscus Ortis Lucius.
 Franciscus Beccius.
 Franciscus de sancta Crucè Morales.
 Franciscus Tursanus.
 Franciscus Longus.
 Franciscus de Mendocça Lusitanus.
 Franciscus Pavinus.
 Franciscus del Castillo.
 Franciscus Scacchius.
 Franciscus Galettus.
 Franciscus Leo.
 Franciscus Molinus.
 Franciscus Milanensis.
 Franciscus de Pifa.
 Franciscus de Ponte.
 Franciscus Vargas.
 Franciscus Maurolcus.
 Fructuosus Risbe.
 Frumentius.
 D. Fulgentius.
 Fulvius Pacianus.
 Furtunius Garcia.
G.
 Gabriel Vasques.
 Gabriel Varius.
 Gabriel Paleotus.
 Gabriel Peñotus.
 Gabriel Sarayva.
 Gabriel Biel.
 Gabriel de Toro.

Gabriel Prateolus.
 Gabriel Monterozo Alvarado.
 Gabriel Pereira de Castro Lusitanus.
 Galeottus Martins.
 Galfridus Montuefis.
 Gallicanus orator Panegiricus.
 Gallus poeta.
 Galvanus Flavia.
 Garcia Toletanus.
 Garcia de Loaisa Archiepiscopus Tolet.
 Garcia de Refende Lusitanus.
 Garcia Maltrillo.
 Gaspar Rodrigues.
 Gaspar de Quiroga.
 Gaspar Calderinus.
 Gaspar Baeça.
 Gaspar Caballinus.
 Gaspar Cafalius.
 Gaspar Pegado Lusitan.
 Gaspar Perusinus.
 Gaspar Thesaurus.
 Gaspar Statius Lusitanus.
 Gambertus Fabricius.
 Gennatidius.
 Genebrardus.
 Georgius Purbachius.
 Georgius de Cabedo Lusitanus.
 Georgius Trapesuntius.
 Georgius Vivienus.
 Georgius Seherer.
 Geortius Natta.
 Georgius Merulus.
 Gil Gonfalves de Avila.
 Giovanni Tarcagnota.
 Giralduus Caner.
 Glossa Ordinaria.
 Gondicallus de Illescas.
 Gondicallus Argote de Molina.
 Gondicallus Villadiego.
 Gondicallus Soares de Paz.
 Gondicallus Mendes Lusitanus.
 Gratus Falconius.
 Grægorius Papa XIII.
 Gregorius Sayro.
 D. Gregorius Papa.
 D. Gregorius Nicenus.
 Gregorius Lopez de Tovar.
 Gregorius Tolossanus.
 Gregorius de Valentia.
 Gregorius Turonensis.

Gregorius Lopez Madera.
 D. Gregorius Nasianfenus.
 D. Gregorius Thaumaturgus.
 Gualterus Burlæus.
 Guido Archidianonus.
 Guido Pape.
 Guido le Roville.
 Guido Pancirola.
 Guillelmus Budæus.
 Guillelmus Durandus.
 Guillelmus Baldefanus.
 Guillelmus Candinus.
 Guillelmus de Mandagoto.
 Guillelmus Damcfus.
 Guillelmus Benedictus.
 Guillelmus Caftadorus.
 Guillelmus Durantes.
 Guillelmus Redoanus.
 Guillelmus Peñaldus.
 Guillelmus Paraginus.
 Guillelmus Neubugenfis.
 Guillelmus de Samaco.
 Guillelmus Stanefeldus.
 Guillelmus Grena.
 Guillelmus Tyravis.
 Guntherus Ligurinus Poeta.

H.

Hector Boethius.
 Hector Pinto Lufitanus.
 Hector Felicius.
 Heliodorus.
 Henriques Botteus.
 Henriques Riffuvichius.
 Henricus Henriques Lufitanus.
 Henricus Arnoldus.
 Henricus Frizo.
 Henricus Gandavenfis.
 Herodotus.
 Hefiodus Poeta.
 Hieronymus Oforius Lufitanus.
 D. Hieronymus.
 Hieronymus Florentinus.
 Hieronymus Rubins Rebenas.
 Hieronymus Megi.
 Hieronymus Llamas.
 Hieronymus Gigas.
 Hieronymus Gonfales.

Hieronymus Portolès.
 Hieronymus Lauretus.
 Hieronymus de Zenetinis.
 Hieronymus Surita.
 Hieronymus Vida, Poeta.
 Hieronymus Blancas.
 Hieronymus Romanus.
 Hieronymus de la Rua.
 Hieronymus Zanchus.
 Hieronymus de Tortis.
 Hieronymus Albanus.
 Hieronymus de Monte.
 Hieronymus Gagnolus.
 Hieronymus Gabriel.
 Hieronymus Paulus.
 Hieronymus Magius.
 Hieronymus Gratus.
 Hieronymus Fernandes de Otero.
 Hieronymus Vuelmius.
 Hieronymus de Yepes.
 Hieronymus Magont.
 Hieronymus Plato.
 Hieronymus Albus.
 D. Hildephonfus.
 D. Hilarius.
 Homerus Poeta.
 Honoratus.
 Horatius Flaco Poeta.
 Horatius Nandotius.
 Horatius Carpanus.
 Horatius Gambacurta.
 Horatius Lutius.
 Horatius Tarcelinus.
 Hortentius Cavalcanus.
 Hofius Cardinalis.
 Hoftiensis.
 Hugo Cardinalis.
 Hugo de fancto Victore.
 Hypolitus de Marfilij.
 Hypolitus Marfilius de Coluna.
 Hypolitus Riminaldus.
 Hypolitus Bonacoffa.
 Hypocrates.

I.

Jacobus Alvarotus.
 Jacobus Philippus.
 Jacobus Grethferus.

Iacobus Faber.
 Iacobus Mosander.
 Iacobus Pontanus.
 Iacobus Castellanus.
 Iacobus de Graffis.
 Iacobus Cujacius.
 Iacobus Novelus.
 Iacobus Menochius.
 Iacobus de Arena.
 Iacobus de Butrigarijs.
 Iacobus Sbrofius.
 Iacobus de Bellovifo.
 Iacobus Bidermanus Poeta.
 Iacobus Simancas.
 Iacobus Ravenas.
 Iacobus Bennius.
 Iacobus Bainerius.
 Iacobus Portius.
 Iacobus Puteus.
 Iacobus Mandellus.
 Iacobus Simoneta.
 Iacobus Salianus.
 Iacobus Angliæ Rex damnatus.
 Iacobus Tuamus.
 Iacobus Sannafarius Poeta.
 Iacobus Gualterus.
 Iacobus Massa Franciscanus.
 Iacobus Neofandrus Chartufianus.
 Iacobus Bosius.
 Iacobus Megerius.
 Iacobus Sufatus.
 Iacobus Faber.
 Iacobus Ianfonius.
 Iacobus Garfonius.
 Iacobus Lopez.
 Iacobus Laudofyleus.
 Iacobus Amanus.
 Iafredus Lanfrancus.
 Iazon de Mayno.
 Ignatius Lopes Salfedo.
 Ignatius Patriarcha Constantinop.
 Ignatius del Villar.
 D. Ignac. de Loiola in sua epist. de obed.
 Inocentius Papa.
 Ioachimus Tortius.
 D. Ioannes Chriostomus.
 D. Ioannes Climacus.
 Ioannes Mauburnus.
 Ioannes Malderus.
 Ioannes Savaronius.

Ioannes Garopius.
 Ioannes Bodinus.
 Ioannes Oforius.
 Ioannes Montolonius.
 Ioannes Viperanus.
 Ioannes Franciscus Purpuratus.
 Ioannes Rosaneus.
 Ioannes Filefacus.
 Ioannes de Ligniano.
 Ioannes Cochier.
 Ioannes de Carthagera.
 Ioannes Iovianus Pontanus.
 Ioannes de Lucena Lusitanus.
 Ioannes de Pineda Theologus.
 Ioannes de Pineda In monarchia.
 Ioannes Maria Belletus.
 Ioannes Arguiophilus.
 Ioannes Trapefuntius.
 Ioannes Raulinus.
 Ioannes Cocheus.
 Ioannes de Arphe.
 Ioannes de Lapide.
 Ioannes Buridanus.
 Ioannes Maior.
 Ioannes Baptista Pius.
 Ioannes Naucclerus.
 Ioannes Basilius.
 Ioannes de Barros Lusitanus.
 Ioannes Azor.
 Ioannes Driedo.
 Ioannes Boterus.
 Ioannes Bertachinus.
 Ioannes Petrus Maphesus.
 Ioannes Patriarcha Cōstātinoplæ.
 Ioannes Altenstaig.
 Ioannes de Platea.
 Ioannes de Annania.
 Ioannes Mauritius.
 Ioannes Garcia.
 Ioannes Petrus de Ferrarijs.
 Ioannes Staphileus.
 Ioannes de Gradibus.
 Ioannes Fabienfis.
 Ioannes Stobæus.
 Ioannes Ferrarius.
 D. Ioannes Damascenus.
 Ioannes Baptista Plotus.
 Ioannes Berborius.
 Ioannes Randin.
 Ioannes Calderinus.

Ioannes

Ioannes Nicolaus.
 Ioannes Imola.
 Ioannes Faber.
 Ioannes Lupi.
 Ioannes Nider.
 Ioannes Iacobus.
 Ioannes de Cruce.
 Ioannes Franciscus Leo.
 Ioannes Otalora.
 Ioannes Sallas.
 Ioannes Vela.
 Ioannes Petrus Moneta.
 Ioannes Hentenius.
 Ioannes Garctius.
 Ioannes de Rada.
 Ioannes Sanches.
 Ioannes Ferus.
 Ioannes Selva.
 Ioannes Gratianus.
 Ioannes Ovinus.
 Ioannes Orozeus.
 Ioannes Andreas.
 Ioannes Lecirier.
 Ioannes de S. Georgio.
 Ioannes Brunellus.
 Ioannes Parladorus.
 Ioannes Baptista Caccia Lupus.
 Ioannes Rojas.
 Ioannes Baptista Ferretus.
 Ioannes Franciscus Ripa.
 Ioannes Matienço.
 Ioannes Gutierrez.
 Ioannes de Medina.
 Ioannes Nevifanus.
 Ioannes Campegius.
 Ioannes Carofius.
 Ioannes Crotus.
 Ioannes Rioche.
 Ioannes Socarratis.
 Ioannes de Grassis.
 Ioannes de Arnono.
 Ioannes de Indagine.
 Ioannes Baptista Asinius.
 Ioannes Cephalus.
 Ioannes Martines de Olano.
 Ioannes Gaspar Ortigas.
 Ioannes Franciscus Fara.
 Ioannes Franciscus Pavinus.
 Ioannes Paulus Lancellofus.
 Ioannes Sepulveda.

Ioannes de Bardaxi.
 Ioannes Costa.
 Ioannes Dilectus.
 Ioannes Picus Mirandula.
 Ioannes Igneus.
 Ioannes Antonius Rubeus.
 Ioannes de Herosco.
 Ioannes de Turrecremara.
 Ioannes Tarcagnota.
 Ioannes Montolinus.
 Ioannes Trullo.
 Ioannes Vaseus.
 Ioannes Gerson.
 Ioannes Nicolaus Delphinatus.
 Ioannes Segura Davalos.
 Ioannes de Garnica.
 Ioannes Maria Monticellus.
 Ioannes Maria Policianus.
 Ioannes Geminianus.
 Ioannes Lorinus.
 Ioannes Ludovicus de la Cerda.
 Ioannes Busæus.
 Ioannes Lopez.
 Ioannes Torres.
 Ioannes de Arias.
 Ioannes Soares Episcopus Lusitanus.
 Ioannes Maldonatus Lusitanus.
 Ioannes Rusbroquius.
 Ioannes de Aqua Veteri.
 Ioannes Palionidorus.
 Ioannes Chiniveto.
 Ioannes de Gauda.
 Ioannes de sancta Maria.
 Ioannes Marquez.
 Ioannes Bruxelinus.
 Ioannes Maulinius.
 Ioannes Maugurnus.
 Ioannes de Nigravalle.
 Ioannes Trullus.
 Ioannes de Castavila.
 Ioannes Gabucius.
 Ioannes Petrus Sallanus.
 Ioannes Picardus.
 Ioannes Panchetus.
 Ioannes Florentinus.
 Iodocus Coccius.
 Iodocus Damhouderius.
 Iodocus Amanus.
 Iosephus Angles.
 Iosephus à Costa.
 Iosephus

Iosephus Scaliger. Joannes de Barchini.
 Iosephus Pamphilus. Joannes Costa.
 Iosephus Mascardus. Joannes Dilectus.
 Iosephus Antiquitatum. Joannes Picus Mizan.
 Iosephus Stephanus. Joannes Ignus.
 Iosephus Gonfales. Joannes Antonius Rubeus.
 Iosephus Ludovicus. Joannes de Herico.
 Iosephus Bernakinus. Joannes de Turco.
 Iosias Mercerus. Joannes Targuor.
 Isacus Casaubonus. Joannes Monolinus.
 D. Izidorus Hispal. Joannes Trullo.
 Izidorus Clarus Brixianus. Joannes Valerius.
 Izidorus Mosconius. Joannes Geron.
 Izidorus Pelusota. Joannes Nicolaus Delphinus.
 Iudocus Clitoveus. Joannes Segura Davala.
 Iulianus Taboetus. Joannes de Garnica.
 Iulius Rugerius. Joannes Maria Monticellus.
 Iulius Cæsar Capuccius. Joannes Maria P.
 Iulius Clarus. Joannes Gemmarus.
 Iulius Ferretus. Joannes Fortius.
 Iulius Ravirius. Joannes Ludovicus de la.
 Iustus Reuberius. Joannes Batus.
 Iustus Lipsius. Joannes Lopez.
 Iuvenalis Poeta. Joannes Torres.
 Iuvenus. Joannes de Aris.
L
 Lactantius Firmianus. Joannes Soria Episcopus I.
 Laertius Chirubinus. Joannes Maldonatus I.
 Lampridius. Joannes Ruspodius.
 Lancellotus Conrradus. Joannes de Adus.
 Lancellotus Gallia. Joannes Palonides.
 Lanfrancus de Oriano. Joannes Chivico.
 Laurentius Iustinianus. Joannes de Gand.
 Laurentius Belli. Joannes de Sanga M.
 Laurentius Valla. Joannes Marpues.
 Laurentius Cuperus. Joannes Brukelius.
 Laurentius Surius. Joannes Manlius.
 Laurentius Chircovius. Joannes Mangutius.
 Laurentius Borellas. Joannes de Nigra.
 Laurentius de Empolli. Joannes Trullus.
 Lasarus Fænutius. Joannes de Cast.
 Leander Albertus. Joannes Capucius.
 Leander Galganetus. Joannes Petrus S.
 Lelius Zechius. Joannes Ricardus.
 Leo Cardinalis. Joannes Pancher.
 D. Leo Papa. Joannes Florentius.
 Leonadus Lessius. Joannes Coccius.
 Lilius Giraldu. Joannes Damhondus.
Joannes Amanus.
Joannes Angles.
Joannes & Costa.
Joannes

Lindanus. Joannes Nicolaus.
 Lucanus Poeta. Joannes Tomola.
 Lucas de Peña. Joannes Taber.
 Lucas de Montoja. Joannes Lupi.
 Lucas Floranus. Joannes Nider.
 Lucas Tudenfis. Joannes Jacobus.
 Lucas Pantius. Joannes de Cruce.
 Lucas Ferrinius. Joannes Franciscus Leo.
 Lucianus. Joannes Orator.
 Lucius Florus. Joannes Sallas.
 Lucius Marineus Siculo. Joannes Vela.
 Lucilius. Joannes Petrus Monca.
 Lucrecius Poeta. Joannes Hortensius.
 Ludovicus de Molina Theologus. Joannes
 Ludovicus de Molina Iuriconsultus. Joannes
 Ludovicus de Granada. Joannes Sanchez.
 Ludovicus Romanus. Joannes Berus.
 Ludovicus Messia. Joannes Selva.
 Ludovicus Carrerius. Joannes Christianus.
 Ludovicus Lopes. Joannes Ovinus.
 Ludovicus Gomefius. Joannes Oroxus.
 Ludovicus Falconius. Joannes Andreas.
 Ludovicus Peguera. Joannes Leciter.
 Ludovicus de la Puente. Joannes de S. G.
 Ludovicus Pons. Joannes Brunellus.
 Ludovicus de Beja. Joannes Parisidorus.
 Ludovicus de Avendaño. Joannes Baptista.
 Ludovicus de Souza Lusitanus. Joannes
 Ludovicus de Gozadinis. Joannes Baptista.
 Ludovicus Rodolphinus. Joannes Franciscus.
 Ludovicus de Angelis Lusitanus. Joannes
 Ludovicus del Marmol Carvajal. Joannes
 Ludovicus de Cruce Poeta Lusitanus. Joannes
 Ludovicus Camonius Poeta Lusitanus. Joannes
 Ludovicus de Miranda. Joannes Campes.
 Ludovicus de Leone. Joannes Carolus.
 Ludovicus Correa Lusitanus. Joannes
 Ludovicus Boglinius. Joannes Roche.
 Ludovicus Furtado. Joannes Soeraris.
 Ludovicus de Carbone. Joannes de G.
 Ludovicus Sotomayor Lusitanus. Joannes
 Ludovicus Roboledo. Joannes de Inda.
 Lupus à Vega Carpius Poeta. Joannes B.
M
 Macrobius. Joannes Cephalus.
 Magister Sententiarum. Joannes Martinus.
 Mambrinus Rosasus. Joannes Gabor.
 Mathæus Raderus. Joannes Franciscus.
 Michael Ghislerius. Joannes Paulus I.
Joannes Sepulveda.
Marce-

Marcellus donatus. Paulus Parisius.
 Marcellus Francolinus. Paulus Venetus.
 Marcellus de Mauro. Paulus Sarracenus.
 Marcellus de Callaca. Paulus Fugus.
 Marcellus Marullus. Paulus Comitolus.
 Marcus Antonius Peregrinus. Paulus M...
 Marcus Antonius Natta. Paulus Fraxinus.
 Marcus Salon de Pace. Paulus Squillas.
 Marcus Antonius Boldus. Paulus Biazanus.
 Marcus Fabius Quintilianus. Paulus Gili...
 Marcus Mantua. Paulus de Citradinis.
 Marcus Tullis Cicero. Paulus Castrensis.
 Marcus Antonius Cncus. Paulus R...
 Marcus Antonius Amatis. Paulus G...
 Marcus Antonius Genuentis. Paulus de...
 Margarita Confessorum. Paulus de...
 Marianus Socinus. Paulus Amilinus.
 Marius Salamonius. Paulus de Montepic...
 Marius Antoninus. Paulus Orolus.
 Marius Asterius. Paulus Iovus.
 Marfilus Ficinus. Paulus Nantius.
 Martialis Poeta. Pedanus Diocorides.
 Martinus ab Aspilueta Navarrus. Pedrus...
 Martinus Vallus. Pepinus.
 Martinus Polacus. Petrus poeta.
 Martinus de Ayala. Petronius Alder.
 Martinus Laudensis. Petrus Bolus.
 Martinus del Rio. Petrus Ribadancra.
 Martinus Alphonfus de Vivaldo. Petrus...
 Martinus Martini. Petrus de Ravenna.
 Martinus Garfia. Petrus Mellis.
 Martinus de Ledesma. Petrus de Onha...
 Martinus Pollonus. Petrus Sutor.
 Martinus Miraucte Blancas. Petrus R...
 Martinus Garratus. Petrus de Petra.
 Martinus de Carualho. Petrus de Baxio.
 Martius de Viriana. Petrus Le...
 Martinus Carrilho. Petrus B...
 Martinus Fornarius. Petrus Nunes de A...
 Martinus de Frias. Petrus Sotus.
 Martinus monter à Cueva. Petrus Nav...
 Martinus Mefnartius. Petrus Gregorius.
 Martyrologium Romanum. Petrus de V...
 Massuerius. Petrus D...
 Matheus Palmerius. Petrus Novis Sal...
 Matheus Chærianus. Petrus Barbola I...
 Matheus de Pace. Petrus Sans Mord...
 Matheus de Afflictis. Petrus M...
 Matheus Methefilanus. Petrus Alphon...
 Matheus Brunus. Petrus G...

Matheus Gribaldus. Nicolaus Con...
 Matheus Belloicus. Nicolaus Garcia.
 Matheus Villanius. Nicolaus B...
 Matheus de Fano. Nicolaus Bellonus.
 Matthias de Pace. Nicolaus R...
 Matthias Colerius. Nicolaus Vignus.
 Maximus Episcopus. Nicolaus An...
 Melchior Phæbo Lusitanus. Nicolaus B...
 Michael Thomafius. Nicolaus P...
 Michael Pavianus. Nicolaus A...
 Michael Agia. Nicolaus Millis.
 Michael de Palacio. Nicolaus P...
 Michael Pinto in Musa Panegyrica Lu-
 sitanus. Nicolaus de monte Celso.
 Michael Timotheus. Nicolaus Tur...
 Michael Cifuentes. Nicolaus Ar...
 Michael Grafijs. Nicolaus de N...
 Michael à Medina. Nicolaus G...
 Michael Cercito. Nicolaus G...
 Michael Aviñon.
 Michael del Molino.
 Michael Gingeta.
 Michael Andreas Bettédropius.
 Michael Bartholomeus Salon.
 Michael Vlcurrunus.
 Michael Pampilon.
 Michael Verinus.
 Michael Montanus.
 Michael Crassus.
 Michael de Viadin.
 Michael Nasarius.
 Michael martin de Villar.
 Michael Verinus Poeta.
 Micrologus.
 Miles in Reportorio.
 Mutinus Iustinus.

N.

Nascimbenus in Virgilium.
 Natalis Comes.
 Natalis Gauer mercenarius.
 Nellus de Sancto Geminiano.
 Nepos à monte Albano.
 Nicephorus.
 Nicolaus Florentia.
 Nicolaus Orlandus.
 Nicolaus Cruffonus.
 Nicolaus Antonius Grauatius.

Nicolaus

Nicolaus Cousenius.
 Nicolaus Garcia.
 Nicolaus Everardus.
 Nicolaus Bellonus.
 Nicolaus Reufnerus poeta.
 Nicolaus Viguerius.
 Nicolaus Anellus Paeca.
 Nicolaus Boerius.
 Nicolaus Plotus.
 Nicolaus Aurificus.
 Nicolaus Millis.
 Nicolaus Festafius.
 Nicolaus Moronus Gualdensis.
 Nicolaus de monte Celso.
 Nicolaus Turdicanus.
 Nicolaus Ariminensis.
 Nicolaus de Nijse Theologus.
 Nicolaus Gorranus.
 Nicolaus Gruchius.

O

Octavianus Cachernus.
 Octavianus Simoncellus.
 Octavianus Vestrius.
 Octavius Pancirolus.
 Odoardus Nemefius.
 Oddus Perufinus.
 Oldradus de Ponte.
 Oldradus Pontanus.
 Oldradus Roffensis.
 Oleastro Lusitanus.
 Onuphrius Panuinus.
 Ordinationes Lusitaniae.
 Origines.
 Otto Abbas.
 Ovidius Naso.

N

P

Palatius Rubeus.
 Paludanus Theologus.
 Pamellius in Cyprianum.
 Papius Mafonius.
 Paphnutius Episcopus.
 Paulinus Episcopus.
 Paris de Putco.
 Paulinus poeta.

Paulus Parisius.
 Paulus Venetus.
 Paulus Santorius.
 Paulus Fuscus.
 Paulus Comitulus.
 Paulus Morigia.
 Paulus Fraxinellus.
 Paulus Squillas.
 Paulus Eleazarus.
 Paulus Grilandus.
 Paulus de Cittadinis.
 Paulus Castrensis.
 Paulus Regius.
 Paulus Granutius.
 Paulus de Palatio.
 Paulus de Castro.
 Paulus Aemilius.
 Paulus de Montepico.
 Paulus Orosius.
 Paulus Iovius.
 Paulus Nanutius.
 Pedanius Dioscorides.
 Pedraza.
 Pepinus.
 Persius poeta.
 Petronius Arbitr.
 Petrus Bollus.
 Petrus Ribadaneira.
 Petrus à Monto.
 Petrus de Ravenna.
 Petrus Missia.
 Petrus de Onha in sua Logica.
 Petrus Sutor.
 Petrus Ruizius.
 Petrus de Petra.
 Petrus à Biaxio.
 Petrus Lenauderius.
 Petrus Bimius.
 Petrus Nunes de Avendaño.
 Petrus Sottus.
 Petrus Navarra.
 Petrus Gregorius in Syntagm.
 Petrus de Vbaldis.
 Petrus Dueñas.
 Petrus Nonvis Salacienfis.
 Petrus Barbosa Lusitanus.
 Petrus Sanz Morquechus.
 Petrus Muños de Escobar.
 Petrus Alphofus Vascocellos Lusitanus.
 Petrus Gadofredus.

Petrus

Petrus de Ledesma.
 Petrus Iacobus.
 Petrus de Bruxellis.
 Petrus Philippus Corneus.
 Petrus de Aleozer.
 Petrus Apianus.
 Petrus Hispanus.
 Petrus Tartaretus.
 Petrus Caballus.
 Petrus Caretus.
 Petrus de Perusio.
 Petrus Victorius.
 Petrus Dominicus Magdalenus.
 Petrus Blesensis.
 Petrus Ferrariensis.
 Petrus Angelus Bargæus poeta.
 Petrus Lopes Lusitanus poeta.
 Petrus Folerius.
 Petrus de Bella pertica.
 Petrus Pechius.
 Petrus Rebuffus.
 Petrus Belluga.
 Petrus Salazar.
 Petrus Benintendis.
 Petrus Lazarius.
 Petrus Gerardus.
 Petrus Paulus Parisius.
 Petrus Ludovicus Martines.
 Petrus Honcala.
 Petrus de Vnzola.
 Petrus Bertrandus.
 Petrus Mexia.
 Petrus Roizius.
 Petrus Mozius.
 Petrus Villalo Tortoles.
 Petrus Ancharranus.
 Petrus Sanches.
 Petrus Michael Corbonel.
 Petrus Peralta.
 Petrus Naya.
 Petrus Galefinus.
 Petrus Antonius Beuter.
 Petrus de Natalibus.
 Petrus Plaça.
 Petrus de Aragon.
 Petrus Cirvelus.
 Petrus Canisius.
 Petrus Greffus.
 Petrus Recordatus Cassinensis.
 Petrus Dorandus Palmerius.

Petrus à Fonseca Lusitanus.
 Petrus Opmerus.
 Petrus Bellovis.
 Petrus Marifius Lusitanus.
 Petrus Mattheus.
 Petrus Antonius Spinellus.
 D. Petrus Chryfologus.
 D. Petrus Damianus Cardinalis.
 Petrus Furtado de Mendoça.
 Phanutius de Phanutijs.
 Philbertus Pingonius.
 Philippus Probus.
 Philippus Aureolus.
 Philippus Moræus.
 Philippus Novariensis.
 Philippus Portius.
 Philippus Decius.
 Philippus de Franchis.
 Philippus Franco.
 Phillippus Bergomas.
 Philo Hebræus.
 Philo Carpatius.
 Piazza universal de Garsonij.
 Pierius Valerianus.
 Piznella summa.
 Pierius commentator Virgilij.
 Plautus poeta.
 Plutarchus.
 Pomariû ecclesiæ Rhavenatis.
 Polancus.
 Polyanthea.
 Polydorus Virgilius.
 Polydorus Ripa.
 Pomponius Lætus.
 Pomponius Faber.
 Porphyrius.
 Pratum Spirituale.
 Priscianus.
 Procopius Cesariensis.
 Propertius poeta.
 D. Prosperus.
 Prosperus de Augustino.
 Prosperus Caravita.
 Prudentius da Sandoval.
 Prudentius poeta.

Q

2

888

Quinta

Quintanaduenas.
 Quintilianus Mansidous.
 Quintus Curtius.

R

Rabbanus Maurus.
 Rabbi Salomon.
 Rades de Andrada.
 Raphael Missæus.
 Raphael de la Torre.
 Raphael Cumanus.
 Raphael Fulgosius.
 Raphael Volaterranus.
 Raphael Bassanus.
 Raymundus Lulius.
 Raxifius Textor.
 Remigius.
 Remigius de Gonni.
 Renuus Choppinus.
 Repertorium Inquisitorum.
 Rævard. lib. coniect.
 Richardus Anglicus.
 Richardus de Media villa.
 Richardus Victorinus.
 Robertus Maranta.
 Robertus Bellarminus.
 Robertus Lancellotus.
 Rochus Curtius.
 Rodericus Ferdinandus.
 Rodericus Soares.
 Rodericus Gonçalves Lusitan.
 Rodericus de Enciso.
 Rodericus Archiepiscopus Tolet.
 Rodericus Episcopus Zamorés.
 Rodolphus Agricola.
 Rodolphus Cupers.
 Rofredus Beneventanus.
 Rolandus à Valle.
 Romanus Sinurus.
 Rosinius antiquit. Roman.
 Rota Romana.
 Rota Genuensis.
 Ruginellus.
 Rupertus Abbas.
 Rutilius Bensonius.

Salustius.
 Sartius Ciracelus.
 Scipio Ianuarius.
 Scotus.
 Sebastianus Gomes de Figueiredo Lusit.
 Sebastianus Monticulus.
 Sebastianus Medices.
 Sebastianus Vantius.
 Sebestianus Nævi.
 Sebastianus Barradas Lusitan.
 Sebastianus Cæsar Lusitanus.
 Sebastianus Brantius.
 Sebastianus Petes.
 Sebastianus Orozco.
 Sedulius Poeta.
 Seneca Philosophus.
 Seneca Poeta.
 Seraphinus de Freitas Lusitan.
 Seraphinus de Seraphinis.
 Seraphinus Cardin.
 Serario.
 Servius commentator Virgilij.
 Severinus Boetius.
 Severinus.
 Severinus Binius.
 Sextus Ruffus.
 Sfortius Odda.
 Sidonius Apollinaris.
 Sigismundus Scaccia.
 Signorolus de Homedeis.
 Silius Italicus.
 Simon de Pretis.
 Simon Maiolus.
 Simon de Cassia.
 Simoncellus.
 Sirapion vel Serapion.
 Sorbus.
 Speculum exemplorum.
 Spino de Caceres.
 Spondanus Biciolla.
 Stanislaus Hofius.
 Stanislaus Socolovius.
 Statius Papinius Poeta.
 Stephanus Garibay.
 Stephanus Costa.
 Stephanus Aufrerius.
 Stephanus Durantes.
 Stephanus Fagundes Lusitanus.
 Stephanus Gratianus.
 Stephanus Quaranta.

Stephanus

S

Quintus

888

Stephanus de Gaeta.
 Stephanus Bertandus.
 Stephanus Forcatulus.
 Stephanus de Avila.
 Strabus.
 Suetonius.
 Suidas.
 Sylvanus Ruizius.
 Sylvester Marulus.
 Sylvester Prierate.
 Symmachus.
 Sozomenus.

T.

Tarquinius Gallutius poeta.
 Terentius Poeta.
 Tertullianus.
 Theocritus Poeta.
 Theodoretus.
 Theodorus Gaza.
 Themistocles.
 Theophylactus.
 Theophylus.
 Thezaurus linguæ latinæ.
 D. L. Thomas Aquinatis.
 Thomas Bozius.
 Thomas Zerola.
 Thomas de Mercado.
 Thomas de Thomas.
 Thomas Linacrus.
 Thomas Tamayo de Vargas.
 Thomas Grammaticus.
 Thomas de Vio Caietanus.
 Thomas Cerdan Tallada.
 Thomas Mieres.
 Thomas Cananus.
 Thomas Garbus.
 Thomas Vallascus Lusitanus.
 Thomas Artius.
 Thomas de Marino.
 Thomas Trivisanus.
 Thomas de Scorpi.
 Thomas Phasellus Sicullus.
 Thomas de Iesus.
 Thomas Garsoni Bagna Cavalle.
 Thomas Castel Fonde.

Thomas Vuinte Combe.
 Thomas Firmanus.
 Troilus Malvetius.
 Tyberius Decianus.

V.

Valdericus Helinger.
 Valerius Reginaldus.
 Valerius Maximus.
 Valerius Flavius Poeta.
 Varro.
 Vegetius.
 Vellevis Paterculus.
 Vincentius Brunus.
 Vincentius Lerinensis.
 Vincentius Ferrer.
 Vincentius Belvacensis.
 Vincentius Ferdinandus.
 Vincentius de Annania.
 Vincentius de Franchis.
 Vincentius Cabotius.
 Viglius Zuichemius.
 Virgilius Maro.
 Vitalis de Cambanis.
 Vitalis de Mausensis.
 Vitalinus.
 Umbertus Hednus.
 Umbertus Vandebarchius.
 Vsuardus.
 Vvaldensis Carmellitanus.
 Vvalfredus de Strabonis.

X.

Xenophon.
 Ximenes.

Z.

Zacharias.
 Zachinus Vgolinus.
 Zenobius.
 Zoal nus Brachilone.
 Zorioaste.

INDEX RERVM QVAE IN HOC VOLV- MINE CONTINENTVR

PRIOR NOTA DISTINCTIONEM, SECVN-
da caput, tertia numerum, quarta pagi-
nam significat.

- A.** Quid significet, dist. 25. cap. 2. nu. 3.
& 4. pag. 273.
- Ab.** Propositio, Ab, quid significet. dist. 50. cap. 24.
num. 2. pag. 392.
- Abbas.** Abbates an debeant venire ad synodum dist.
18. cap. 11. n. 1. & 2. pag. 129. & dist. 31. cap. 11.
num. 10. pag. 232.
Quo loco in synodo sint recipiendi. dist. 118. c.
1. num. 4. pag. 125.
Abbas non potest facere liberum servu mon-
asterij. dist. 54. c. 22. n. 1. pag. 490.
Abbatibus possunt conferre primam tonsuram
suis subditis duntaxat. dist. 69. cap. 1. num. 1.
pag. 589.
Examinatio requiritur in benedictione abbatu
ibidem. num. 3.
Vtrum abbates sint inferiores omnium alioru
ecclesie Dei ministrorum. dist. 93. c. 5. nu. 2.
pag. 809.
Abbatibus iure olim communi, & nunc ex Tri-
dentino minores ordines conferunt. distin.
95. cap. 1. n. 5. pag. 832.
De quibus id intelligatur abbatibus, & num
de licentia Episcopi conferant eos subditis
Episcoporum. ibidem. num. 6.
- Abbatissa.** Moniales assumi possunt ab alio monasterio
eiusdem ordinis ad Abbatissas dist. 58. cap. 2.
num. 10. pag. 530.
- A.** Vtrum liceat absolvere invitum ne deterior
fiat. dist. 82. cap. 5. num. 7. pag. 701.
- Absque.** Dictio, absque, quid importet. distinction. 41.
cap. 2. num. 2. pag. 310.
- Abstinentia.** Cum abstinentia ciborum, iungenda vitiorum
est. dist. 86. cap. 12. num. 1. pag. 732.
- Abusus.** Quomodo se debeat habere prelati, qui vult
in ecclesia sua aliquem abusum extirpare.
dist. 44. cap. 1. num. 1. pag. 329.
- Ac.** Dictio, Ac, quid significet. distinctione 50. cap.
66. num. 3. par. 415.
- Acacius.** Acacius Alexandrinum, & Antiochenum Pa-
triarchas excommunicavit. distinctione 22.
cap. 5. num. 3. pag. 154.
- Accusare.** An quis possit accusari de peccato, de quo pr-
nituit. dist. 25. cap. 6. n. 5. pag. 192.
- Qui